

# Språksituasjonen blant russisktalende familier i Bergen

– en kvantitativ undersøkelse av språkvalg, språkholdninger og forventninger blant russisktalende foresatte og deres barn bosatt i Bergen.

Bojana Radojkić



Universitetet i Bergen

Masteroppgave i russisk

Institutt for fremmedspråk

Våren 2020

Veileder: Margje Post, UiB

# Innholdsfortegnelse

<b>Abstract</b> .....	<b>4</b>
<b>Takk</b> .....	<b>5</b>
<b>1 Innledning</b> .....	<b>6</b>
1.1 Problemstillingene .....	7
1.2. Bakgrunnslitteratur og tidligere undersøkelser .....	7
<b>2 Teori</b> .....	<b>10</b>
2.1 Hva legger jeg i begrepet språkholdninger? .....	12
2.2 Tidligere forskning .....	14
2.3 Liste over viktige begreper .....	16
2.3.1 Tospråklighet .....	16
2.3.2 Forventninger .....	17
2.3.3 Identitet og språk.....	18
2.3.4 Språkvalg .....	20
<b>3 Metode</b> .....	<b>21</b>
3.1 Kvantitativ og kvalitativ metode .....	22
3.2 Hva har jeg gjort i min undersøkelse? .....	23
3.3 Metodebruk i tidligere forskning.....	26
3.4 Datainnsamling.....	27
3.5 Utvalg, utfordringer og tilpassing .....	28
3.5.1 Programmer .....	30
3.6 Informasjon og samtykke.....	31
<b>4 Resultater</b> .....	<b>32</b>
4.1 Antall gyldige svar .....	32
4.2 Ugyldige svar.....	33
4.3 På grunn av ikke russisk som morsmål .....	33
4.4 På grunn av eldre barn.....	33
<b>5 Analyse etter kategorier</b> .....	<b>34</b>
5.1 Bakgrunn .....	34
5.1.1 Kjønn .....	34
5.1.2 Foreldrenes alder .....	35
5.1.3 Botid i Norge .....	35
5.1.4 Hvor lenge har barna bodd i Norge? .....	35
5.1.5 Fødeland, tilknytting og bruk av norsk .....	35
5.1.6 Utdanning .....	38
5.1.7 Bosituasjon.....	39
5.1.8 Antall barn .....	39
5.1.9 Alder på barna .....	40
5.2 Språk og språkbeherskelse (om faktisk språkbruk).....	40
5.2.1 Russisk som morsmål.....	40
5.2.2 Russisk og norsk som morsmål .....	42

5.2.3 Andre språk enn russisk som morsmål .....	42
5.2.4 Forståelse av russisk hos barn, sammendrag .....	43
5.2.5 Sammendrag om hvor flinke barna er til å snakke russisk.....	45
<i>5.3 Språk og identitet.....</i>	<i>47</i>
5.3.1 Å snakke grammatisk riktig på russisk .....	48
5.3.2 Føle seg russisk .....	48
5.3.3 Samles de i kirken.....	49
5.3.4 Går barna på russisk skole i Bergen?.....	49
<i>5.4 Språkvalg .....</i>	<i>51</i>
5.4.1 Faktisk språkbruk .....	51
5.4.2 Holdninger og forventinger.....	55
<b>6 Diskusjon.....</b>	<b>64</b>
<b>7 Konklusjon .....</b>	<b>78</b>
7.1 Videre forskning.....	79
<b>Referanseliste.....</b>	<b>80</b>
<b>Appendiks.....</b>	<b>83</b>

## **Abstract**

This master's thesis explores the language situation among Russian speaking parents and their children living in Bergen, Norway. I have conveyed a survey examining the children's competence of the Russian language. Further it investigates decisions and choices parents make which contribute to the children's learning and preservation of the Russian language. In conjunction, the study investigates the parents' approaches, beliefs, opinions, additionally expectations and how these affect the children's acquisition of their mother tongue, as well as the children's competence of the language. In order to elucidate the certain topic, I have constructed a quantitative survey among Russian speaking parents consisting of 50 questions. The questionnaire is divided into four categories, which are the following: 1) The parent's background, 2) Language mastery of parents and children in the Russian and Norwegian language, 3) Whether identity has an impact on children's learning of the Russian language, 4) Choice of language in various domains and situations that include different parts of children's language proficiency (related to expectations from the parents).

The results show that despite the fact that most children have lived in Norway throughout their lives, the majority have a good linguistic understanding and competence of the Russian language, indicating that they master the language well at various levels, as well as half of the children have two parents whom speak Russian. Furthermore, 80 % of parents who have answered my survey intended to teach their children Russian or to use different approaches to contribute to their children's learning of their mother tongue. Moreover, a majority of the parents also have high expectations of their children's mother tongue competence both now and in the future. I have also looked at exceptions, meaning the remaining 20%, I have compared their answers to findings in previous literature on the topic.

## **Takk**

Ved denne anledningen ønsker jeg å takke alle professorer og hele fagmiljøet for russisk ved UiB som gjennom mine år som bachelor- og masterstudent har hjulpet meg utallige ganger med sine råd, også til å realisere dette prosjektet. Jeg vil rette en stor takk til min dyktige, tålmodige og forståelsesfulle veileder Margje Post, som uvurderlig har hjulpet meg gjennom alle faser av denne oppgaven. Jeg vil også takke stipendiat Benedikte Fjellanger Vardøy for alle gode råd og hjelp, og ikke minst for å ha holdt motivasjonen min oppe gjentatte ganger.

En stor takk går til min ektemann Bernard, mine foreldre og svigerforeldre, familie og venner. Uten deres støtte tviler jeg på at jeg hadde klart å fullføre denne oppgaven.

Jeg og mine to barn, Anastasija (4) og Teodor (23 mnd.) står selvsagt ansvarlig for mulige feil og mangler i denne oppgaven.

Лишь усвоив в возможном совершенстве первоначальный материал, то есть родной язык, мы в состоянии будем в возможном же совершенстве усвоить и язык иностранный, но не прежде.

*Ф. М. Достоевский*

## **1 Innledning**

Det jeg valgte som tema til min masteroppgave er språkholdninger. Ikke språkholdninger generelt men språkholdninger til russere som bor i Norge, eller nøyaktig Bergen. Jeg lurte lenge på hva jeg ville gjøre med oppgaven min og landet sakte men sikkert på å lage en egen spørreundersøkelse der jeg intervjuet mennesker om deres språkholdninger knyttet til deres morsmål, som opprinnelig er fra Russland, eller andre land fra tidligere Sovjet og som bor i Bergen og omegn. Mer nøyaktig er det småbarnsforeldre jeg var «ute etter». Jeg hadde lyst å finne ut hvordan språksituasjon innad i familien er, hvilke holdninger og forventninger til språket foreldrene har til deres barns russisk, og hvordan foreldrene bidrar til deres barnas læring av deres eget morsmål. I forhold til tidsaspektet og på grunn av at ingen har gjort en slik undersøkelse i Bergen eller på Vestlandet, synes jeg det var bra å finne russiskspråklige deltakere som bor i denne byen.

Det er flere grunner til at jeg valgte dette som tema. Først og fremst fordi jeg selv ble mor til en jente i oktober 2015 og en gutt i juni 2018, og det inspirerte meg til å begynne å tenke på hva jeg selv vil at barna mine skal kunne av serbisk, som er morsmålet til både min ektemann og meg. Og da tenkte jeg at jeg kanskje ikke var den eneste som er opptatt av slike ting. Andre grunner er at jeg er i samme situasjon som russere som bor her i Norge og det gjør det enda mer spennende å finne ut hvilke holdninger de har når det gjelder å lære barna sine sitt språk. Selvfølgelig også fordi jeg synes språkholdninger som tema er veldig interessant i og med at arbeidet med det er tett forbundet med empirien.

Spørsmål jeg hadde som mål å få svar på er blant annet: Hvilke uformelle normer til deres barn morsmål læring har respondentene? Hva ser de på som viktig og mindre

viktig i sitt eget språk? Hva med verdier? Er det å lære barna deres morsmål noe spontant, naturlig og planløst eller er det en bevisst og nøye utarbeidet tanke? I hvor stor grad ønsker foreldrene at barnet/a deres vil kunne bruke russisk? Bare til daglig eller mye mer? Er planen deres at barna skal kunne ha en forståelig samtale med bestemor fra Russland på Skype eller skal de en dag kunne lese og forstå de store forfatterne og klare å, for eksempel, gå på skole eller studere i Russland? Er det bare viktig å kommunisere med slektninger på russisk, eller er det noe mer de ønsker av språket, og hvorfor?

Det hadde vært unaturlig å utelate språkbeherskelse og språkvaner når man først snakker om språkholdninger. Jeg var interessert i å finne ut hvor ofte barna bruker språket? Ser de på russisk TV, filmer osv.? Leser foreldrene for barna bøker på russisk? Har de kontakt med andre russiskspråklige og hvor ofte? Også selvfølgelig om de snakker russisk med barna hjemme og hvor ofte? I henhold til det hvordan holdninger til deres eget språk vil påvirke videregående av språket til deres barn, var det også aktuelt å se på hva slags syn og kunnskap de har om morsmålet sitt.

## 1.1 Problemstillingene

Med tilbakeblikk på spørsmålene ovenfor, har jeg valgt ut noen problemstillinger jeg i denne oppgaven skal forsøke å få svar på:

1. I hvor stor grad bruker foreldrene og barna russisk, og under hvilke sammenhenger?
2. Ønsker russiske småbarnsforeldre i Bergen å lære barna sine russisk? Hvilken sammenheng er det mellom dette ønske og ulike sosiale faktorer?
3. Hvilke forventninger har foreldrene til barnas kompetanse i russisk?

## 1.2. Bakgrunns litteratur og tidligere undersøkelser

Det finnes mange studier av foreldres språkholdninger. I en artikkel skrevet av King, Fogle og Logan-Terry fra 2013 *Family Language Policy and Bilingual Parenting*, går de inn på et felt innenfor sosiolingvistik som kalles for familiens språkpolitikk, *family language policy* og definerer eksplisitt planlegging av språkbruk i hjemmet blant familiemedlemmer, og gir en integrert oversikt over forskning på hvordan språk forvaltes, læres, og forhandles innenfor familier. Et omfattende rammeverk for å forstå families språkpolitikk er tegnet ved å bringe sammen to uavhengige fagfelter: språkpolitikk og barnas språktilegnelse. Innenfor et slikt rammeverk, ser denne artikkelen på forskningen på rollen språkideologier har i utformingen av språkpraksis innenfor familien, og på sammenhengen mellom ulike families språkpolitikk, ved å fokusere på barnas språkutfall. Mye av den forskningen er rettet mot språkbruk i skole, jobb, forskjellige institusjoner og offentlighet, med et lite fokus på den intime språklige konteksten i hjemmet. Men de nevner i denne artikkelen flere forskere som har sett på hvordan foreldrenes språkvalg gjenspeiler seg på deres barns språklæring og språkbruk og tar språklæring som hovedsakelig legger vekt på språklæring i hjemmet:

“For bilingual children, parental ideologies are also theorized to play a crucial role in determining language outcomes. De Houwer (1999) draws on a model from developmental psychology to illustrate the relationship between beliefs, practices, and outcomes in childhood bilingualism. Those are parental beliefs and attitudes, parental linguistic choices and interaction strategies that influence children’s language development. Children’s own language behavior is shaped by parental language but also in turn impacts parents’ beliefs and strategies. Taking this basic model as a starting point, at least three types of parental ideologies or attitudes impact linguistic practices in bilingual families (De Houwer 1999).” (King, Fogle og Logan-Terry, 2013:172)

Denne modellen til Annick de Houwer forklarer veldig enkelt hvordan foreldrenes holdninger til språket, språkvalg og språkvaner og strategier de bruker er avgjørende for barnas språklæring og språkutvikling. Det finnes også mye litteratur som tar for seg metodebruk innen sosiolingvistikken som kan være nyttig i utformingen av spørreskjema/ språkbiografier og intervjuer, blant annet, Holmes og Hazen (2013), Podesva og Sharma (2014), Bucholtz og Hall (2008) m.fl.



Når det gjelder min oppgave, har jeg brukt denne litteraturen til å finne inspirasjon og bakgrunn for tema og problemstillingene framstilt ovenfor. Disse referansene har også vært noe jeg har støttet meg mot under utforming av spørsmål til spørreskjemaet mitt.

Noen verdifulle masteroppgaver jeg brukte som bakgrunn og hentet inspirasjon fra til å skrive min oppgave er Anja Jordalen sin masteroppgave som handler om språksituasjonen i Mordovia og er en kvantitativ undersøkelse av språkbeherskelse, språkvaner og språkholdninger blant studenter i Mordovia. Her kunne jeg se på fremgangsmåten, teori og metode hun har brukt under sitt arbeid, siden temaene samsvarer med hverandre.

Marianne Isaksen har skrevet en masteroppgave under navnet «Navnet skjemmer ingen» - navn og identitet hos russerne i Norge. Selv om det Marianne har undersøkt er noe annet enn det jeg har gjort, ga denne oppgaven meg en skisse av hvordan jeg kan gå fram når det gjelder spørsmål og teori knyttet til identitet.

Solveig Berg Johnsen Det «naturlige» valget En sosiolingvistisk undersøkelse av språkvalg i norsk-italienske familier. Solveig har sett på teorier om «family language policy» og språklig sosialisering. Hun har samlet inn data gjennom spørreskjema og etnografiske intervjuer, og benyttet både kvantitative og kvalitative analysemetoder. Resultatene fra spørreskjemaet og intervjuene viste at det er en utstrakt bruk av italiensk blant italienere i Norge og at majoriteten av de italienske foreldrene brukte standarditaliensk i kommunikasjon med barna.

Planen for min oppgave var i utgangspunktet å lage en kvantitativ undersøkelse og to kvalitative intervjuer, nøyaktig slik ble det ikke men det kommer jeg tilbake til i neste kapittel.

Som nevnt i starten av innledningen, har det opp gjennom årene blitt gjort en del forskjellige undersøkelser knyttet til holdninger til språk, dialekter, læring av språk, tospråklighet og språk blant russiske immigranter. Men en slik undersøkelse som jeg har gjort ser det ut til å ikke har vært forsket på, i hvert fall ikke ut fra de kildene jeg har funnet. Derfor kan det å se på språkholdninger blant russiske småbarnsforeldrene bosatt i Bergen være til stor hjelp for videre forskning på dette feltet.

## 2 Teori

I dette kapittelet vil jeg forsøke å gi en oversikt over hva holdninger og holdninger til språket er og se hvordan de egner seg til å gi en teoretisk bakgrunn for å definere og finne ut av problemstillingene jeg stiller i denne oppgaven. For å minne på hvilke spørsmål jeg har valgt å ta som mine problemstillinger, vil jeg liste de nedenfor:

1. I hvor stor grad bruker foreldrene og barna russisk, og under hvilke sammenhenger?
2. Ønsker russiske småbarnsforeldre i Bergen å lære barna sine russisk? Hvilken sammenheng er det mellom dette ønske og ulike sosiale faktorer?
3. Hvilke forventninger har foreldrene til barnas kompetanse i russisk?

Jeg skal fokusere på å få med drøftinger hvor jeg ser teoriene opp mot mitt emne. Spørsmål jeg skal stille til meg selv er bl.a.: Hva kan du forvente hvis denne teorien er riktig? Hvordan kan denne teorien forklare dine potensielle funn? Hvilke årsaker til de empiriske mønstrene kan du finne i denne teorien? Hvordan kan dette feltet forstås med utgangspunkt i denne teorien?

Språkholdninger som tema er et stort spekter av begreper og har å gjøre med mange grener av menneskets språk. Det finnes mye teori som omhandler språkholdninger, språkvaner og språkbeherskelse. Siden jeg i min oppgave ville se på holdninger og forventninger foreldrene har til sitt barns språk, er det naturlig å definere både hva språkholdninger innebærer og hvordan de støtter seg opp mot svar jeg vil finne ut av med hjelp av mitt spørreskjema.

Det kan være en utfordring å beskrive holdninger til språk ut fra én teori. Holdninger kan relatere seg til nesten hva som helst, det er et begrep som først og fremst blir brukt i sosialpsykologi, og språk består av mange grener og komponenter. En av teoretikere som belyser holdninger til språket grundig i sin bok fra 2010, *Attitudes to Language*, Peter Garrett, skriver at for å snevre dette spekteret om holdninger inn har forskere blitt enig om at ofte når man snakker om holdninger, snakker man om tre hovedkomponenter, nemlig kognisjon (oppfatning og tenkning, oppmerksomhet,

persepsjon og hukommelse, problemløsning, avgjørelser ("decision making"), resonnering, språk og kommunikasjon), påvirkning (sosial påvirkning i mange varianter) og oppførsel (Garrett 2010:23). Holdninger involverer følelser om et holdningsobjekt. Denne affektive siden av holdninger peker på i hvilken grad vi godkjenner eller ikke godkjenner et uttrykk til holdningsobjektet. Når vi legger til språk i feltet til holdninger, kan språkvarieteter og stiler utløse en mening om talerens sosiale tilhørighet, og den dannes som oftest på grunn av stereotype antagelser om en felles karakteristikk av visse sosiale grupper (Garrett 2010:33).

I Florian Coulmas sin tolkning av språkholdninger settes det derimot alder som en viktig faktor å forholde seg til når det gjelder både språklæring holdninger til språket. Han forklarer det slik at det finnes tre livsepoker: småbarnsperioden, puberteten og voksenlivet. Alle disse tre epokene avviker fra det som han beskriver som «normalt sosialt liv». Her mener han at det finnes spesifikke talevarianter som forbindes med den bestemte alderen og at aldersspesifikke talevarianter knytter til seg en viss forventet holdning. Holdningene de trekker mot seg gir dem det som han kaller for deres sosiale styrke (Coulmas 2005:64,65,66).

Hvis vi ser på barnas alder, noe som er relevant i min forskning, er det viktig å også legge merke til hvordan barn lærer sitt morsmål. Barnet lærer alt på en gang, det vil si at de blir kjent med verden og seg selv, får erfaringer, utvikler sansene og intellektet, og lærer begrepene og ordene samtidig. Ved morsmålstilegnelsen – det første språket barnet lærer: L1 – er det vanlig å snakke om ulike utviklingstrinn, og trinnene har fått ulike betegnelser avhengig av om man tar utgangspunkt i barnets alder, aktiviteten de utfører, eller antallet ord de bruker (Golden 2009:149). Anne Golden deler språklæring inn i flere perioder enn Coulmas, men hensikten er den samme: å se hva, hvor mye og på hvilken måte barna lærer morsmålet sitt og vise hvilke holdninger og forventninger til deres språk en kan framstille, ut fra hvilken aldersgruppe en tilhører.

Jeg har delt spørreskjemaet mitt i fire spørsmålskategorier, nemlig *bakgrunn, språk og språkbeherskelse, språk og identitet* og språkvalg. Disse handler blant annet om foreldrenes og barnas språkvaner, språkvalg, språkbeherskelse, hvordan identitet og språk er knyttet sammen m.m. Hensikten med en slik inndeling var å se hvordan deres språkvalg viser noe om hvilke holdninger foreldrene har til barnas

morsmålsbeherskelse. Det vil derfor være interessant å se om for eksempel måten barna snakker på, mennesker de omgås med eller aktiviteter de deltar i kan si oss noe om holdningene foreldrene har til deres språk. Ikke minst spiller alder en stor rolle her. Jeg har ikke delt barna i flere aldersepoker, men har et felles begrep som betegner alle og det er småbarn. Det var utfordrende å finne fra hvilken til hvilken alder vi kan kalle barn for små, derfor har jeg bestemt at jeg vil ta i betraktning barn fra 3 til 13 års alderen. I forskningslitteraturen er det vanlig å sette et skille ved treårsalder, da kan en regne med at førstespråket er etablert i sine strukturelle hovedtrekk (McLaughlin 1984:101). I starten av dette prosjektet var det planlagt å undersøke om foreldrene har forskjellige holdninger til språket og innlæring av språket hos mindre og større barn, og om de reagerer forskjellig på deres mestring av det, men etter å ha fått inn alle besvarelser fant jeg ut at en slik inndeling ikke vil la seg gjøre. Mest fordi at grensen på alder på barna ble opphevet på grunn av at noen respondenter med eldre barn enn 13 år svarte på undersøkelsen og jeg fikk ikke mange nok besvarelser til å enkelt kunne velge ut de som har barn som ikke tilhører kategorien «småbarn». Dette kommer jeg tilbake til i de neste kapitlene.

Det bør også nevnes at følelser spiller en svært viktig rolle i forhold mellom barn og foreldre. Som nevnt ovenfor involverer holdninger følelser om et holdningsobjekt. Holdningsobjektet i dette tilfelle er barn til foreldrene som blir intervjuet. Timofeeva og Wold (2012) har i sitt prosjekt skrevet om følelser og holdninger mellom mødre og barn, noe jeg vil komme tilbake til i resultatdelen av denne oppgaven. Det er klart at følelser vi har overfor noe eller noen er ofte med å avgjøre våre valg og meninger rundt disse, og det gjør det dermed spennende å utføre en slik undersøkelse hvor holdningene foreldrene har til barnas språk (L1) er støttet med sterke følelser de har for sine barn. I min analyse av holdninger vil alle disse faktorene jeg nevner ha sin rolle for tolkning.

## 2.1 Hva legger jeg i begrepet språkholdninger?

I spørreskjemaet mitt stiller jeg ikke direkte spørsmål om språkholdninger, men jeg berører mange aspekter ved det, slik som identitet, språkvaner, språkbeherskelse og andre faktorer er– og som kan si oss noe om respondentenes språkholdninger. Jeg har

i spørreskjemaet mitt stilt mange spørsmål som ikke direkte er om holdninger, fordi, som Garret (2010), skriver, språkholdninger gjennomsyrrer livene våre, og de er ikke alltid bevisste:

“Language attitudes permeate our daily lives. They are not always publicly articulated and, indeed, we are not always conscious of them. People hold attitudes to language at all its levels: for example, spelling and punctuation, words, grammar, accent and pronunciation, dialects and languages. Even the speed at which we speak can evoke reactions.” (Garrett 2010:1)

Denne “reaksjonen” Garrett nevner her, ser jeg på som primær i definisjonen av begrepet *språkholdninger* slik jeg legger det i grunn i arbeidet mitt. Det er ikke én spesifikk holdning foreldrene har når det gjelder språket til barna jeg har som mål å undersøke, det er alle disse nivåene Garrett skriver om, som er nødvendig å betrakte for at språkholdning som begrep ikke forblir noe abstrakt. Hva en ønsker å lære barna sine kan bare være et ideal, ønske eller forventning. Men hva de faktisk lærer og kan og hvilke omstendigheter fører til det, kan gi en reaksjon hos foreldrene som støtter opp eller strider mot deres forventninger. Språkholdninger blir da i dette tilfellet mye mer enn én ting.

I min forskning på språkholdninger spiller både persepsjon hos foreldrene og produksjon av morsmålet hos barna en stor rolle. Garrett skriver om hvordan disse to faktorene er knyttet til holdninger:

“Beyond the educational context, attitudes also play a role in both the reception and the production of language. Language attitudes and the socio-cultural norms that they relate to are an integral part of our communicative competence (Hymes 1971 ), so in terms of our everyday use of language, language attitudes would be expected not only to influence our reactions to other language users around us, but also to help us anticipate others’ responses to our own language use and so influence the language choices that we make as we communicate. In an effort to gain the specific responses that we seek from other people, we might ‘fashion’ our speech in various styles.” (Garrett 2010: 21-23)

Det at språkholdninger og sosiokulturelle normer relaterer seg til ens språkbeherskelse forklares som grunnleggende del av vår kommunikative kompetanse og egner seg godt til analysen av svar jeg får i undersøkelsen min. Det er nemlig avgjørende for resultatene av min forskning å se hvordan disse to faktorene bidrar til barnas språkbeherskelse. Hvis det viser seg at holdningene foreldrene har til sine barns morsmål kan påvirke barnas språkbeherskelse og at foreldrene, ved å se på barnas kompetanse selv kan bli inspirert til å forandre sine holdninger, forventninger og metoder de bruker for å bidra til barnas læring av morsmålet, vil det bekrefte denne teorien om læring.

En annen ting som også er verdt å nevne her er den såkalte "codeswitching" eller kodevekslingen. Man kodeveksler når man bytter fra et til et annet språk gjerne i samme setning eller under en samtale.

Amongst bilinguals and multilinguals, codeswitching is a powerful feature of informal communication. Speakers may switch between languages, without necessarily being aware of it, to signal solidarity with a particular social or ethnic group, for example, or to express their attitude towards the listener (friendly, distant, etc.) (Garrett 2010: 11, 12)

Holdningene til det ene eller det andre språket kan i dette tilfellet bli kraftigere påvirket. I mitt spørreskjema er det to spørsmål som går inn på dette.

## 2.2 Tidligere forskning

I dette avsnittet skal jeg først si litt mer om et par studier som spesifikt har undersøkt språkvalg blant russiske/russiskspråklige immigranter i ikke russiskspråklige land, for så å gjøre rede for ulike begreper som tospråklighet, forventninger, identitet o.a.

I sin studie om analyse av språkvalg blant russisk språklige immigranter i USA, undersøker Kasatkina (2010) hvordan eksterne og interne faktorer påvirker valg av språk av et enkelt familiemedlem, så vel som familien som en helhet, og hvordan dette valget i sin tur påvirker forholdene i familien. Denne studien går inn på teoretiske områder innen innvandring, psykologi og språktilegnelse. Et blandet

metodeforskningsdesign gir et bredt perspektiv på russisktalende innvandrere, sammenligning av innvandrere fra det tidligere Sovjetunionen med innvandrere av andre nasjonaliteter, og begrenset og konsentrert analyse på familienivå.

Det integrerte Public Use Microdata Series (IPUMS) datasettet bidro til å løse den kvantitative delen i denne avhandlingen, mens den kvalitative delen er basert på grundige casestudier av fire innvandrerfamilier. Fire viktige områder er plassert i hennes språkvalgsmodell: samfunnsmessige, familie, personlige og eventuelle resultater av disse tre nivåene. Med andre ord brukte Kasatkina både kvantitative og kvalitative data fra en spørreundersøkelse, hvor hun samlet inn kvalitative data.

Funnene viser at de avgjørende egenskapene til familiene som valgte å opprettholde morsmål og fremme tospråklighet hos sine barn er følgende: (1) en betoning av å kjenne opprinnelseslandet og dets kultur; (2) et erklært ønske i familien at barna er forskjellige fra foreldrenes oppfatning av amerikanske barn; (3) foreldrenes vekt på barnas "russiske" identitet og på dannelsen av den etniske identiteten; og (4) vekt på en konsekvent realisert, sterk språkpolitikk hjemme.

I Julia Timofeeva og Astri Heen Wold (2012) sin studie undersøker de hvordan prosessen med første språkvalg og overføring av minoritetsspråket til barnet ble utført innen russiske mor / norske far familier som bor i Norge. Studien brukte såkalt *grounded theory*, og semi-strukturerte intervjuer ble brukt til å samle data. Femten mødre ble intervjuet om sine første valg om språkoverføring, sine faktiske språkbruk i familien og sine barns språkutvikling. Alle mødrene bortsett fra en var først motivert til å overføre russisk til sine barn, og de fortalte om hovedgrunnene til dette valget. Den faktiske bruken av russisk i familiene varierte imidlertid, spesielt avhengig av fars kompetanse i russisk og kvaliteten på det følelsesmessige forholdet mellom moren og faren. Videre syntes disse variasjonene å ha konsekvenser for hvorvidt barnet utviklet aktiv eller bare passiv tospråklighet. Resultatene tolkes fra en norsk samfunnsmessig kontekst, hvor et stort antall kvinner er engasjert i heltidsarbeid, fedre ofte deltar aktivt i barneoppdragelsen og til og med små barn–fra ettårs alderen eller yngre går i barnehager, noe som ikke er vanlig praksis i Russland.

Mila Shwartz ved universitetet i Haifa i Israel har blant annet undersøkt forholdet mellom familiers språkpolitikk og barnas språkbeherskelse i russisk-hebraiskspråklige familier i Israel (Swartz 2008), synspunkter og holdninger hos russiske

immigrantforeldre i Tyskland og russiskspråklige immigrantforeldre i Israel, og vekslingen mellom arvespråk og gjestespråk i en tospråklig barnehage (Breitkopf, Moin og Shwartz 2011).

De ovenfor nevnte forskningsprosjektene er noen av flere andre jeg kommer til å vise til underveis i ulike deler av oppgaven. Det er mange grunner til at jeg har valgt å referere til de øverste tre i denne delen av prosjektet mitt. De har hjulpet meg å danne en teoretisk base for bestemmelse av tema og type spørsmål i spørreundersøkelsen jeg har laget. Det er også flere aspekter som forbinder disse arbeidene med min egen. Bl.a. har alle de forsket på det russiske språket innad i familien, sett på hvordan språksituasjonen kan bli påvirket av ulike faktorer og Timofeeva og Wold og Shwartz (m.fl.) har også sett på tospråklighet hos barna i flere domener. Det som skiller min undersøkelse fra deres er først og fremst form for undersøkelse. De har alle primært sett basert undersøkelsen sin på kvalitativ forskningsmetode, mens jeg har hovedsakelig brukt den kvantitative. Bortsett fra forskjeller i teori og metode, er hovedforskjellen forskningstema, og det er språkholdninger og forventninger blant russiske foreldre bosatt i Bergen. For å finne ut av hvilke tanker og forventninger foreldrene har til barnas morsmålskompetanse, har jeg prøvd å inkludere ulike kategorier som de har sett på – slik som foreldrenes bakgrunn, språkvalg, språkvariasjoner og grad av praktisering av russisk hjemme og ute. Disse inngår ikke i selve forskningsspørsmålene, men er med på å bestemme resultatet av dem. Ingen har forsket på dette emnet verken på Vestlandet eller i Bergen, selv om det er mange som kommer fra Russland eller andre russiskspråklige land. Derfor synes jeg det er både spennende og nødvendig å få en pekepinne på hvor russiske barn står språkmessig når det gjelder mestring av deres morsmål, og samtidig få et innblikk på foreldrenes tanker, ønsker og forventninger rundt det samme.

## 2.3 Liste over viktige begreper

### 2.3.1 Tospråklighet

Det finnes mange typer tospråklighet og i mange tilfeller har språkbrukeren ulik kompetanse i de to (eller flere) språkene og bruker dem i forskjellige domener. Barn



som hører to språk fra de er født utvikler i mange tilfeller tospråklighet. De lærer to språk samtidig og det finnes ingen rekkefølge på hvilket av språkene som blir lært først. Det inkluderer tospråklig utvikling som påbegynnes før barnet er tre år (Engen og Kulbrandstad 2004:151) Hvis barn hører to språk fra fødselen av er det mest sannsynlig være at det er en tospråklig situasjon i familien, og familien er den nærmeste språksamfunn hvor barn kan vokse til å bli tospråklige. I de tilfellene hvor det er slik at barnets to foreldre snakker hver sitt morsmål med barnet fra barnet er født, er det en stor sjanse til at barnet utvikler seg til å bli tospråklig (De Houwer 2009:2,3,4)

Første språket er det språket som blir lært først. Første språket, S1, blir som regel definert som ens morsmål. Andrespråket er det språket som er i allmenn bruk som dagligspråk i miljøet hvor språkinnlæreren lærer språket (Berggreen og Tenfjord 1999:16). S2 er også definert som gjestespråket i Shwartz sine arbeid, og som majoritetsspråket i Karpava, Ringblom & Zabrodskaja (2018).

Språk og holdninger til språk kan anses som en viktig del av menneskers identitet. Det er en grunn til at flerspråklige individers språkholdninger, og hvorvidt de anser de ulike identitetene som kilder til en positiv eller negativ selvidentifisering, vil kunne ha betydning for deres språklige oppførsel ved at disse, bevisst, eller ubevisst, påvirker deres språkvalg (Albarracin, Johnson og Zanna (2014), Garrett (2010), Omdal (1994)).

### 2.3.2 Forventninger

Ordet *forventninger* har jeg brukt i mitt spørreskjema og det er hovedgrunnen til at jeg definerer det i avsnittet under.

«Forventning er en kognitiv innstilling overfor noe eller noen (andre personer, seg selv, et medikament). Forventninger etableres gjerne gjennom informasjon og/eller erfaring.» (Svartdal 2019)

Definisjonen om forventninger sitert ovenfor er abstrakt og kan anvendes i mange domener, i mitt tilfelle den språklige. Det er flere spørsmål i spørreundersøkelsen min som handler om hvilke forventninger foreldrene har til barnas kompetanse og bruk av russisk. Også om hvordan det påvirker foreldrenes følelser, hvis barna ikke når opp

visse kriterier i forhold til bruk og mestring av deres morsmål. Selve betydningen av ordet eller begrepet *forventning* kan bære ulike oppfatninger og dermed kan bli tolket fra ulike synsvinkler. I psykologien kan *forventninger* ses i en rekke sammenhenger, eksempelvis i læring (klassisk betingning, der forekomst av betinget stimulus etablerer en forventning om at en annen stimulus vil inntreffe), i placeboeffekten (forventning om at en medikament gir i seg selv effekt), og sosial interaksjon (der forventninger vi har til andre kan påvirke i retning av det forventningen tilsier), (Svartdal 2019). Jeg har ikke sett på *forventninger* fra en psykologisk synsvinkel, og har ikke gått i dybden av hva selve begrepet representerer i dette feltet, og heller ikke hvordan ulike effekter av den er forsket på i psykologisk praksis.

Det som er lagt til grunn under utformingen av spørsmål i spørreundersøkelsen denne oppgaven baserer seg på, er *forventning* i betydning av innstillinger, verdier, normer og synspunkter foreldrene har overfor barnas kompetanse og mestring av russisk. Det var noe jeg selv har tenkt inngår i begrepet *forventninger*, men jeg er ikke sikker om respondentene også tolket det slik. Jeg brukte ordet *forventing*, men først i etterkant skjønte jeg at det kunne tolkes ulikt, enten som «ønske for framtiden» eller som «det som sannsynligvis kommer til å skje».

Eksempler på dette er mer synlig i spørsmålene jeg kommer til å gå nærmere inn på i resultatdelen av dette prosjektet. Forventninger som tema faller under kategorien *språkvalg* i spørreskjemaet om språkholdninger og forventninger, og er brukt til å få respons på informantenes aspekt på både deres egen og deres barnas språkbruk og språkvalg i ulike omstendigheter. Ved flere av spørsmålene knyttet til forventninger er det gitt flere svarsalternativer slik at det er mulig for respondentene å finne seg i et av utsagnene. Faktum at ikke alle deltakere vil passe inn i dette støpet har vært synlig for meg under utformingen av selveste spørreskjema, og jeg har av den grunn forsøkt å etterlate kommentarfelt på de stedene hvor det kunne være større sjanse for at deltakere har noe å legge til eller har andre mulige svarsalternativer som jeg ikke har tenkt over mens jeg utformet spørsmål/ene dette gjelder for.

### 2.3.3 Identitet og språk

Vi kan identifisere ordet *identitet* som et begrep og tolke det fra ulike perspektiver, alt ettersom hvilken forskningsvinkel man bruker. I et psykologisk perspektiv er identitet

å forstå som «det å være i overensstemmelse med seg selv og sin kropp, og føle at man er den samme i dag som i går, selv om ting har forandret seg» (Svendsen o.a. 2017). Identitet kan svare på spørsmålet hvem vi selv er, og hvem vi er i forhold til andre mennesker. Dette begrepet kan også bli tolket gjennom ulike aspekter vi ser det fra, som f.eks. vår nasjonalitet, tro, kjønn, sosial status o.l. (Eriksen 2008:7).

Primærfokuset i min undersøkelse når det gjelder spørsmål knyttet til identitet, er hvordan respondentene ved å sende barna til den russiske skolen eller å delta i gudstjenester/samlinger i den russiske kirken i Bergen bidrar til å skape barnas identitet som russere og hvordan de mener det styrker eller svekker deres nasjonalfølelse, læring og tilknytning til russisk.

Natalia Kasatkina (2010:201) refererer i konklusjonen av sitt femte kapittel til Viktoria Malko (2005) som har skrevet om termen “russisk” brukt blant mange nasjoner fra tidligere Sovjetunionen som har emigrert til USA. Slik omtaler Kasatkina det:

“The term “Russian” describes people from a variety of countries and racial backgrounds, and that these people frequently label themselves as “Russians” does not mean they have a common history, cultural background, or even language. Knowing Russian, however, becomes the most vivid characteristic of the group, and even if some immigrants I worked with were unsure how to identify themselves, their choice was guided by their proficiency in Russian over other languages spoken in the household.” (Kasatkina 2010:200)

Respondenter som har svart på spørreundersøkelsen min kommer fra ulike land fra tidligere Sovjetunionen og til tross for flere andre forskjeller basert på identitet, er det russiske språket det de har til felles. Min studie har ikke fokusert på identitet i nasjonal forstand og det har aldri vært en tanke å undersøke dette begrepet fra et slikt standpunkt.

Coulmas (2005:171) påpeker hvordan språket vi snakker kan bestemme vår identitet: «A basic tenet of sociolinguistics is that language displays its speakers’ identity.» Jeg har valgt å se på mine spørsmål om *språk og identitet* i lys av sosiolingvistisk perspektiv. Det innebærer å se hvilke språkvalg respondentene fra min undersøkelse

foretar for å dyrke og utvikle russisk hos deres barn, og hvordan de valgene gjenspeiler hvor viktig identitet er for dem sett fra dette perspektivet.

#### 2.3.4 Språkvalg

I likhet med de andre teoretiske begrepene som holdninger, forventninger og identitet, er også begrepet som *språkvalg* sees fra ulike perspektiver og det kan ha flere betydninger alt avhengig av hvilken side av begrepet vi ønsker å se på. I utgangspunktet er det et begrep som tilhører sosiolingvistikken og i følge Florian Coulmas «sociolinguistics is the linguistics of choice, and, if not for that reason, we have to come to grips with the relationship of freedom of the will.» (2005:9) I tillegg, skriver han, at «making choices is a central part of the human condition» (2005:9).

Språkvariasjon er tett forbundet med språkvalg. Det betyr bl.a. at talere av et språk er i stand til å tilpasse sitt valg av snakkespråk og måten en snakker på avhengig av omstendigheter. I min undersøkelse om språkholdninger og forventninger ønsket jeg å finne ut hvilke valg knyttet til bruk av morsmålet foreldrene og barna tar i hverdagen (hjemme), og hvilke språkvalg som blir tatt av både russisk- og ikke- russisk talende. Under kategorien *språkvalg* i spørreskjemaet mitt er både type spørsmål og måten spørsmålene knyttet til dette emnet er stilt på, med på å undersøke hvordan og hvor mye de språklige valgene barna og foreldrene tar resulterer i hvor barna står språkmessig. Med disse spørsmålene ville jeg også finne ut mer om hvilken innvirkning på barnas morsmålskompetanse har foreldrenes valg av å snakke russisk til dem, å oppfordre de til å snakke/svare på russisk, involvere de i samtaler med slektninger og familie osv. En stor del av denne kategorien inntar forventninger foreldrene har til barnas russiskspråklige kompetanse. Alt dette vil jeg gå nærmere inn på i kapitlene som følger.

Språkvalg er det forsket en del på, spesielt i domene av tospråklighet, tospråklig oppdragelse og innen tospråklige familier. Det er flere faktorer ved forskningen knyttet til språkvalg i tospråklige/flerspråklige familier som er relevant å se nærmere på med tanke på resultatutfall i spørreundersøkelsen min. I sin tese om tospråklighet blant russisktalende familier i en multikulturell setting, går Karpava, Ringblom og Zabrodskaja nærmere inn på språkvalg hos foreldrene og hvordan de med det, og andre

avgjørelser kan påvirke utvikling og bevaring av barnas morsmål (i deres tilfelle også russisk).

«Parental language choice is one of the main factors contributing to successful transmission. A lot depends on whether there was a desire for integration with the dominant language community, for staying isolated and only preserving the home language, or for having a balanced bilingual/multilingual approach and positive attitude towards both majority and minority languages.» (Karpava, Ringblom & Zabrodskaia: 2018)

Mye av det som står sitert ovenfor kan relateres til spørsmålene fra kategorien *språkvalg* i spørreskjemaet mitt. Ved å stille spørsmål om foreldrenes språkvalg og språkbruk i familien og utenfor den, vil jeg forsøke å greie meg inn på om hva slags innvirkning dette har på barnas utvikling og bevaring av morsmålet.

### **3 Metode**

Jeg kommer til å bruke metodelitteraturen til å drøfte de valgene jeg har gjort underveis, samt dokumentere valgene underveis. Det vil også være interessant å se på hvordan jeg som person kan ha påvirket informasjon jeg fikk i responsene fra deltakere i undersøkelsen min, hvis det lar seg gjøre.

I empiriske oppgavetyper som denne, der man skal utvikle og raffinere eksisterende kunnskap på feltet om språkholdninger og forventninger spiller metode en svært viktig rolle for sluttresultatet og besvarelse av problemstillinger. Det finnes to typer tilnærminger som brukes til å samle inn informasjon, nemlig kvantitativ og kvalitativ. Det er vanlig at man velger en av disse alt ettersom hva som skal undersøkes og hva man vil oppnå med undersøkelsen sin. Det er både fordeler og ulemper med kvantitativ og kvalitativ metode, derfor virket det fornuftig for prosjektet mitt å velge å skrive en oppgave som er en blanding av disse to tilnærmingene. Jeg er så klart ikke alene om å bruke begge metodene i arbeidet mitt, det er flere studier som kombinerer disse to tilnærmingene. Først har jeg laget et spørreskjema som består av forskjellige typer

spørsmål og så hadde jeg en detaljert plan å, etter å ha skilt ut de mest interessante svar, gjøre to intervjuer og gå litt mer i dybden på de spørsmålene. Slik ble det dessverre ikke. Planen min om å gjøre et dybdeintervju med to respondenter uteble på grunn av tidsklemme og flere andre faktorer som lå utenfor min påvirkningskraft.

### 3.1 Kvantitativ og kvalitativ metode

Kvantitativ metode har den åpenbare fordel at den standardiserer informasjonen og gjør den lett å behandle ved hjelp av datamaskiner. Den gjør at vi får oversikt over et ofte stort og komplekst materiale på en enkel måte. I tillegg kjennetegnes kvantitativ tilnærming av at vi kan beskrive et gitt forhold relativt presis, svar på et spørsmål kan beskrives eksakt i prosent eller antall. Også vil vi kunne si mye om variasjoner i ulike forhold og samvariasjon mellom mange forskjellige forhold samtidig. Med kvantitativ tilnærming kan vi rett og slett strukturere informasjon lettere (Jacobsen 2005:132).

Å lage en kvantitativ spørreundersøkelse har først og fremst hjulpet meg å få mange svar og på den måten gjøre undersøkelsen min representativ. Den kvantitative tilnærmingen til tema og problemstillingen min har gitt meg mulighet til å si noe allmenngyldig eller generelt, om en konkret sak. Den andre store fordel er at jeg på den måten også har kunnet samle og sortere store mengder data. I tillegg er mange av spørsmålene direkte og enkle å svare på, men dekker de temaene eller feltene som jeg mener vil gi meg konkrete svar og på den måten gjøre analysen enklere og ryddig. Det bør også nevnes her, at jeg ikke er ute etter å kunne tallfeste hva som er det mest vanlige blant holdninger og forventninger, og ikke korrelasjon mellom faktorer og representative svar. Min primære hensikt ved å bruke denne metoden er til å få oversikt over spørsmål, og noen pekepinner om hva som er vanlig i praksis og hvilke mulige svar som finnes. Med gyldighet og relevans mener vi at vi faktisk måler det vi ønsker å måle, at det vi måler oppfattes som relevant, og at det vi måler hos noen få, også gjelder for flere. I f.eks. et spørreskjema er det helt sentralt at de spørsmål vi bruker, faktisk måler det teoretiske fenomenet vi ønsker å få fatt på.

Den kvalitative metoden derimot, baserer seg på å vektlegge detaljer, nyanserikdom og det unike ved hver enkelt respondent. Åpenhet er ofte et sentralt ord for denne type tilnærmingen siden forskere påtvinger ikke de undersøkte faste spørsmål med faste

svarkategorier og man får den individuelle og unike forståelsen av et forhold. I tillegg betoner de kvalitative tilnærmingene nærhet mellom den som undersøker og den som blir undersøkt og det gjennom samtaler/observasjoner (Jacobsen 2005:129). Kvalitative undersøkelser er også fleksible, dvs. at vi kan gå tilbake og endre problemstillingen og datainnsamlingsmetoden etterhvert som undersøkelsen pågår.

Mitt håp var at, ved å gå nærmere inn på enkelte spørsmål med svar som vil vise seg mest interessante i spørreundersøkelsen min, jeg får et dypere og mer reflektert perspektiv av dem. Som nevnt, ble den planen ikke realisert, men jeg kan si at spørreundersøkelsen jeg har laget er ganske omfattende og at veldig mange spørsmål går inn i nyanser av ulike situasjoner og problemstillinger knyttet til språket hos både foreldre og barn. På den måten føler jeg ikke at jeg generelt sett manglet nok informasjon fra respondentene og at jeg er tilfreds med min database.

### 3.2 Hva har jeg gjort i min undersøkelse?

Jeg har laget en spørreundersøkelse om språkholdninger og forventninger russiske småbarnsforeldre har til sine barns kompetanse i russisk. Spørreundersøkelsen baserer seg på forskjellige typer spørsmål som jeg har delt inn under fire overskrifter, eller tema. Disse kategoriene er grovt sett delt inn i fakta og handlingsspørsmål og holdningsspørsmål. Fakta- og handlingsspørsmål omhandler informasjon knyttet til alder, kjønn, bosted, etnisitet o.fl., samt informasjon relatert til informantenes oppførsel og handlingsmønstre (Tourangeau et al., 2000:1). Holdningsspørsmål regnes som spørsmål som er relatert til subjektive vurderinger av et objekt eller en sak. For å få innsyn i respondentenes holdninger til barnas morsmålinnlæring og mestring, deres forventninger til i hvor stor grad barna deres skal kunne russisk og hvilke faktorer bidrar til det, valgte jeg å lage et spørreskjema som består av kategorier med spørsmål om respondentenes bakgrunn, språk og språkbeherskelse, språk og identitet og språkvalg de gjør i forskjellige situasjoner og omstendigheter. Disse representerer de fire temaene eller kategoriene jeg nevner øverst.

For å ikke ta for mye plass i metodekapittelet her, blir hele listen over spørsmålene som er brukt i spørreundersøkelsen min «Spørreundersøkelse om språkholdninger og

forventninger» lagt til som vedlegg til denne oppgaven, likevel kommer en beskrivelse av disse i de neste avsnittene.

Bakgrunnsspørsmålene er stort sett flervalgsspørsmål unntatt to, som er åpne spørsmål. Disse faller under fakta- og handlingsspørsmål og inneholder spørsmål om alder, kjønn, fødeland, hvor lenge informantene har bodd i Norge, grunnen til at de flyttet hit, utdanning og antall barn, bare for å trekke ut noen.

Delen om språk og språkbeherskelse består av en blanding av flervalgsspørsmål og åpne spørsmål, samt kommentarfelt til flere flervalgsspørsmål. Denne delen inneholder spørsmål om begge foreldrenes morsmål, deres førstespråk<sup>1</sup>, hvor flinke de og deres barn er i norsk, hvor flinke barna deres er i russisk, hvilke språk snakker de hjemme og hvor ofte. Også om russisk er det første språket de velger når de kommuniserer med barna sine og om de praktiserer russisk når de omgås med venner. Disse spørsmålene faller også under kategorien om fakta og handlingsspørsmål siden de forteller om faktisk språkbruk og ikke holdninger.

Det samme gjelder for delen om språk og identitet som tar for seg spørsmål om de prioriterer å snakke grammatisk riktig, om de synes det er viktig at barna føler seg russisk, samt hvor ofte de pleier å delta i arrangementer tilknyttet Den russisk ortodokse kirken og den russiske språkskolen<sup>2</sup> o.fl. Respondentene er tilbudt ulike svarsalternativer som ja/nei, enighetsskala, uttalelser og spørsmål med kommentar.

Den kanskje mest spennende delen av spørreundersøkelsen som handler om språkvalg består i hovedsak av såkalte «matrix choice» spørsmål, men også av flervalgsspørsmål og spørsmål med åpen kommentar felt. Noen spørsmål kommer i form av en tenkt situasjon, med svarsalternativ om hvordan forelderen ville ha reagert. Det er også flere typer flervalgsspørsmål: noen gir en vurdering på en skala med fem eller flere grader. Under mange av spørsmålene har jeg gitt informantene mulighet til å gi kommentarer,

---

<sup>1</sup> Under analysen av data oppdaget jeg at det virket som om flere av respondentene ikke har forstått dette spørsmålet. De fleste har nemlig svart at de har engelsk som første språk. Det kolliderer med russisk, som de fleste har oppgitt som morsmål. Med førstespråk mente jeg det aller første språket de har lært, ikke på f.eks. skolen men generelt.

<sup>2</sup> Når jeg holdt på å lage spørreskjema til oppgaven, fantes det bare en russisk skole, mens den nå i høst 2019 finnes to. Det bør nevnes at jeg har kontaktet begge skolene i håp om å få hjelp til rekruttering av respondentene.



der de kunne nyansert og utdypet svaret, men det var dessverre veldig få av dem som har benyttet den muligheten. Det gjør det enda mer ønskelig å gjennomføre et intervju.

Det er i alt 50 spørsmål fordelt på de ovenfor nevnte feltene.

Språkholdninger og forventninger som tema har krevd et såpass antall spørsmål, fordi det er et ganske åpent område som etter forholdene bør belyses fra både kvantitativ og kvalitativ tilnærming. Som nevnt tidligere, er det både positive og negative sider ved begge metodene og vis man bestemmer seg for å velge å jobbe men kun en tilnærming kan resultatene i noen tilfeller være ensidige eller uklare.

Den største faren med kvantitativ metode er at den kan gi et overfladisk preg på undersøkelsen siden metoden er innrettet på å nå mange personer og den kan ikke være for kompleks. En annen fare er at undersøkelsen på forhånd definerer hva som er relevant å svare på. Et standardisert spørreskjema består av spørsmål og svaralternativer som undersøkeren selv mener er relevante og riktige og dermed er det som regel ikke noe rom for opplysninger om forhold som ikke er med i spørreskjemaet, forhold som er kanskje mer interessante enn det vi spør om. Dette kan lede til svar som mer er et resultat av undersøkelsen, enn en måling av hva folk faktisk mener. Også kan avstanden mellom undersøker og undersøkt gjøre at vi mister forståelsen for den enkeltes situasjon (Jacobsen 2005:133).

Jeg har forsøkt å ta dette under betraktning i arbeidsprosessen av spørsmålene til undersøkelsen. For å unngå å få et overfladisk preg på spørsmålene, og dermed svarene også, har jeg prøvd å lage et variert utvalg av spørsmål som dekker alle kategorier ved språkholdninger og forventninger jeg ønsker å få svar på. Uansett hva man har gjort og hvordan man har gått frem for å få best mulig resultat, er det selvfølgelig umulig å forvente at man skal klare å unngå de ovenfor nevnte ulempene ved å bruke denne type metode.

Den kvalitative metoden kan ofte bidra til å gjøre forskningen ressurskrevende og at vi på grunn av det bare kan rekke over et fåtall personer, som da blir lite representativt for feltet vi ønsker å undersøke. En annen ulempe er at vi gjennom et intervju vil få inn en enorm mengde informasjon som kan bli uoversiktlig og vanskelig å strukturere. Så selv om denne metoden gir rik informasjon, spør det om enkelte undersøkelser klarer å forholde seg til rikdommen og kompleksiteten (Jacobsen 2013:130). Det er tilfelle i

prosjektet mitt, hvor jeg ønsket å få mest mulig informasjon men hadde ikke kapasitet nok til å intervju over 30 mennesker, eller mindre enn det).

### 3.3 Metodebruk i tidligere forskning

Jeg vil her presentere tidligere forskning på feltet om språkvalg og språkholdninger som er gjort før, og prøve å sammenligne metodene de har brukt i arbeidet sitt i forhold til prosjektet mitt.

Natalia Kasatkina (2010) som jeg allerede har nevnt i teorikapittelet mitt og som har skrevet sin doktorgrad om språkvalg blant russiske immigranter fra tidligere Sovjetunionen i USA, har gjort en omfattende studie med å intervju flere russiske familier, der både besteforeldre, foreldre og barna ble inkludert i respondentlisten. Her viser jeg til et utdrag fra hennes metodekapittel:

“This project seeks to identify patterns of language choice within generations and across generations and to describe the relationship of these patterns to immigration, history, human capital, and the network of Russian-speaking immigrants from the former Soviet Union. The present research is the object of study of more than a single research field. The fields of linguistics, sociolinguistics, cross-cultural psychology, and sociology are often associated with it. The multiplicity of domains offers a wide range of research methods utilized by scientists.” (Kasatkina 2010:87)

For å finne ut av dette, har hun brukt både kvalitativ og kvantitativ undersøkelsesmetode, først og fremst intervjuing, men også spørreundersøkelse. Hun skriver om hvordan dette har påvirket resultatene hennes, om fordeler og ulemper. En av de største «ulempene» hun nevner ved å bruke intervju som hoved metode til forskning er at russerne har den gjestfriheten som gjør at man ofte kommer for nært forskningsobjektet, man blir fort «en av dem». Enda sterkere faktor er det at hun selv har russisk som morsmål, noe ikke er tilfelle med meg. For å lage et spørreskjema måtte jeg støtte meg til andre fagområder som sosiolingvistikk og samfunnsvitenskapelige metoder for utforming av slike. Selvsagt i mindre grad enn Kasatkina, på grunn av oppgavens og problemstillingens omfang.

Julia Timofeeva og Astri Heen Wold har forsket på feltet om språkvalg og språkutvikling hos barn fra norsk-russiske ekteskap, og har skrevet en artikkel med navnet *Cross-linguistic Russian-Norwegian families in Norway: Language choice, family contexts and bilingual development*. Artikkelen er basert på en masteroppgave. For å samle inn data, har de gjennomført 15 intervjuer med russiske mødre. Oppgaven er skrevet i faget norsk som andrespråk, og er i sosiolingvistisk domene. De har brukt en forankret kvalitativ tilnærming som er vanlig å bruke i denne type sosiolingvistiske studier. Sentralt i forskningsprosessen til forankret teori er spesifikke kodingsstrategier som blir brukt for å analysere dataene og et teoretisk utgangspunkt som er involvert i valg av noen av informantene. Det betyr at de, ved hjelp av teori, har laget et utvalg av respondenter og spørsmål tilpasset målgruppen. De har utført undersøkelse etter en teoretisk oppskrift.

De er så klart ikke de eneste som har jobbet på denne måten. Ved å ha en oppskrift i arbeidet sitt, blir hele arbeidsprosessen oversiktlig og målene lettere å nå. Jeg har ikke jobbet med spørreundersøkelsen min etter et angitt skjema, men har likevel støttet meg til flere fagbøker som handler om samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode. Blant annet har Kristen Ringdal i sin bok *Enhet og mangfold* (2018: 191-215) laget et kapittel om spørreundersøkelser som beskriver de trinn for trinn og tar for seg datainnsamlingsteknikker, formatering av spørsmål, spørsmålenes rekkefølge og flere aspekter ved det å lage en spørreundersøkelse som har vært nyttig for arbeidet mitt. Her snakker jeg om det strukturelle. Selve innholdet i spørsmålene er utformet etter de teoretiske variablene som skal måles og er grovt sagt delt i to, nemlig atferd og holdninger.

### 3.4 Datainnsamling

Spørreundersøkelser kan gjennomføres med en av disse datainnsamlingsteknikkene: personlig intervju, telefonintervju og spørreskjema med selvutfylling (Ringdal 2018:195). I noen tilfeller brukes en kombinasjon av disse, slik planen min er om å gjøre. Den største fordelen men personlig intervju er fleksibilitet i kommunikasjonsmuligheter. På en annen side, skjer personlig intervju ansikt til ansikt og det kan føre til at man skaper bånd med deltakere som igjen kan ha en negativ

innvirkning på resultatene. Også det at man kan vri svarene på det noen oppfatter som følsomme spørsmål, for å gi svar som er mer sosialt akseptable.

Fordelen med å bruke datamaskinbasert spørreskjema er at man blir mindre utsatt for intervjuereffekter, som for eksempel det negative ved å møtes ansikt til ansikt. Flere studier har vist at ved å bruke denne forskningsmetoden vil man få lavere andel mennesker som ikke svarer på spørsmål, enn for eksempel ved et intervju som skjer via telefon, og gi høyere datakvalitet (Ringdal 2018: 195-200). Mitt håp er at denne teorien er brukbar også for resultater av spørreundersøkelsen min.

### 3.5 Utvalg, utfordringer og tilpassing

Russisk snakkes som morsmål av vel 200 mill. mennesker. Det gjør russisk til et av verdens mest utbredte språk, i tillegg er det et av FNs offisielle språk (Bjørnflaten & Eckhoff, 2019). Det at noen flytter fra Russland til, for eksempel Norge, kan føre språket i en utfordrende situasjon og gjøre det vanskelig å videreføre det til neste generasjoner. Derfor synes jeg det vil være interessant å se i hvor stor grad mine respondenter er opptatt av å bevare språket sitt og hvilke kriterier de som småbarnsforeldre har satt for seg. Det var vanskelig å finne nøyaktig ut hvor mange russere er det som bor i Norge eller i Bergen først og fremst fordi det er uklart om de som oppfatter seg selv som russere er opprinnelig fra Russland, russiskspråklige, russisktalende eller kommer fra en av de tidligere Sovjetrepublikkene. Tallene fra russisk folkestatistikk tatt fra МИД (Министерство иностранных дел Российской Федерации)<sup>3</sup> viser at det er omtrent tre og et halvt tusen russere som bor i Norge. De utdyper ikke nøyaktig om alle disse er opprinnelig russisk og kommer fra Russland, men uansett dreier det seg om et ikke så lite tall. Enda vanskeligere å finne et tilnærmet nøyaktig tall gjør det faktum at ikke alle russiske statsborgere har russisk som hovedspråk/morsmål, mange russere kommer fra andre land enn Den russiske føderasjon, og det kan være russere i Norge med bare norsk statsborgerskap.

Veien til å skaffe respondenter har da i mitt tilfelle vært spennende og uforutsigbar. For det første er målgruppen min mennesker med russisk bakgrunn som bor i Bergen. Ved å ta direkte kontakt med SSB har jeg fått opplysning fra dem at antall personer fra

---

<sup>3</sup> [http://www.ng.ru/project/2002-04-24/7\\_statistics.html](http://www.ng.ru/project/2002-04-24/7_statistics.html)

Russland som bor i Bergen er registrert i tabell 11366 på SSB sine sider under befolkning, etter region, statsborgerskap, statistikkvariabel og år. Det antallet er per 2019 482 personer. I tillegg skulle det være foreldre av barn helst mellom 3 og 13 år. Grunnen til det er at de minste barna i den aldersgruppen mest sannsynlig har begynt å snakke og forstå et språk, mens de større barna har eller ikke har en viss kompetanse i det de oppfatter som sitt morsmål. Jeg valgte å begrense det på den måten for å få et syn på foreldrenes holdninger til barnas innlæring av morsmålet, når vi snakker om barn som ikke har ferdigutviklede språkkunnskaper, samt holdninger på det etablerte språket barna eventuelt har. Også forventinger av de samme.

For å gå tilbake på rekruttering av mennesker for målgruppen må jeg nevne at planen min var å bruke den russisk-ortodokse kirke i Bergen og to russiske skoler som to viktigste kilder til å skaffe respondenter. I tillegg regnet jeg med å få svar fra foreldre hvilkets barn gikk på den russiske ballettskole og teaterskole. Det ble ikke helt slik. Den teoretiske populasjonen (se Jacobsen 2013:280) og den faktiske populasjonen av dem som svarte, skiller seg i stor grad. I og med at jeg ikke hadde oppnådd ønsket resultat, her med tanke på antall svar fra alle som har sagt seg villig til å svare og som er medlemmer og/ellers sender barna sine på ovenfor nevnte skoler, har jeg måttet forandre søkeretning og utvide fristen til å svare.

Det endelige utvalget av respondenter ble skaffet gjennom den såkalte «snøball metoden». «Snowball sampling is used to recruit samples when members of the desired population are hard to reach or access » (Sedgwick, 2013). I mitt tilfelle ble det vanskeligere enn jeg trodde å få svar fra alle de jeg regnet med skulle bidra og derfor ble det slik at jeg valgte å ta en omvei og skaffe respondenter på denne måten. Snøball metoden er ikke en tilfeldig måte å samle enheter på, og det er ofte en venn av en venn som svarer og sørger for at den de videresender, i dette tilfelle en spørreundersøkelse, til, vil ta seg tid å svare på den. Det som jeg mener viste seg å være en fordel her er at jeg fikk helt ulike svar, fra ulike typer mennesker som ikke nødvendigvis samles i kirken for å praktiskere og lære russisk, eller som ikke nødvendigvis sender barna sine på de russiske skolene og aktivitetene hvor det er flertall av russisk talende folk. Selv om de ikke har denne praksisen, har de både holdninger og forventninger til deres barnas morsmål, men det kommer jeg tilbake til i analysekapittelet.

I ettertiden forsto jeg at det hadde vært åpenbart at svarene jeg hadde fått fra foreldre skaffet kun gjennom de institusjonene der russiske barn får være med hverandre og praktisere russisken sin, ville vært ensidige og stort sett positive. Det, mener jeg, ville gjort både analysen og konklusjonen gjennomskuelig og forutsigbar. Når det er sagt, mener jeg også at det er viktig å påpeke her at jeg heller ikke nå har et 100% representativt utvalg av mennesker, siden mange av dem er høyt utdannede folk som er i utgangspunktet interessert i dette temaet. Men på en annen side vil jeg si at de har veldig forskjellige profesjoner, og er ikke opptatt av de samme tingene når det gjelder morsmålsinnlæring og mestring av deres barnas russisk.

Å ha forandret søkemetoden på deltakere, resulterte til at jeg fikk tilstrekkelig nok svar for denne type prosjektet, nemlig 33. Når jeg sier tilstrekkelig vil jeg referere til professor på det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet på UiO, Jorun Børsting, som har lagt ut et sammendrag på pdf fil<sup>4</sup> om metoder for datainnsamling, der hun blant annet nevner at man minst bør ha 30 respondenter for at en undersøkelse kan regnes som valid. En slik påstand har jeg imidlertid ikke klart å finne i annen litteratur, så jeg tar denne informasjonen med forbehold. Det må også nevnes at dette bare er en del av alle de personene som har fått inn e-post med linken til undersøkelsen. Det er nemlig 40 personer som fikk denne tilsendt av meg. I praksis er det nesten alltid slik at langt fra alle som blir spurt, også svarer. En av grunnene til at noen som hadde lyst til å svare ikke gjorde det, er fordi at spørreskjemaet er utformet på norsk og det var dessverre en hindring for dem som ikke snakker/forstår norsk. Jeg hadde tenkt å gjøre det, men det ble komplisert og jeg forsto at jeg kunne gå glipp av noen svar på grunn av det. Dermed utelukker jeg ettspråklig russiske foreldre, og det er en viktig gruppe, som nødvendigvis ville ha svart annerledes på en del spørsmål.

Uansett, er det flere grunner som tyder på at det ikke er mulig å ta med «alle» russiske småbarnsforeldre som bor i Bergen og slike forventninger hadde jeg heller ikke. Det er klart at, hadde jeg tatt med «alle» russiske foreldre som bor i Bergen, hadde svarene på undersøkelsen sett litt annerledes ut. Men det hadde ikke jeg kapasitet til for denne gangen og slike store undersøkelser kan etterlates til større prosjekter enn mitt.

### 3.5.1 Programmer

Jeg har brukt programmet *Skjemaker* til å lage spørreskjema til min undersøkelse. Liste over spørsmål blir lagt ved som appendiks. Alle mine data ble lagret i og analysert fra programmet *Microsoft Excel*.

### 3.6 Informasjon og samtykke

Hovedregelen er at forskningsprosjekter som inkluderer personer, krever deltakernes informerte og frie samtykke (Ringdal 2018:61). Det skal gis tilstrekkelig informasjon om prosjektets formål, noe jeg har skrevet i e-post teksten til alle deltakere. Jeg opplyste om hva slags informasjon som skal samles inn, hvem får tilgang til informasjonen, hvordan jeg har tenkt å bruke resultatene og om følgene ved å delta i forskningsprosjektet. Der er det også opplyst at det er frivillig å delta og at man kan trekke seg fra prosjektet når som helst. Her har jeg dog nevnt at deres deltakelse ville vært av stor betydning for meg.

I Norge sendes det ut informasjonsbrev til deltakerne, der det ved siden av annen viktig informasjon også gis informasjon om at de som ikke reserverer seg, har gitt et passivt samtykke til å bli kontaktet med sikte på å avtale et intervju (Ringdal 2018:61). Jeg har bedt deltakere skrive e-post adressen sin i et felt på slutten av spørreskjemaet hvis de kunne tenkt seg å delta i et intervju etterhvert.

Deltakerne ble også informert om at jeg skal behandle innsamlet informasjon om personlige forhold konfidensielt og fortrolig, der personlige opplysninger skal være aidentifisert og publisering og formidling av forskningsmaterialet skal være anonymisert. Også at opplysninger om identifiserbare enkeltpersoner skal lagres forsvarlig.

Personopplysningsloven §31 stiller krav om elektronisk behandling av personopplysninger er meldepliktig til datatilsynet. Hele prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning ved Norsk senter for forskningsdata (NSD). Jeg har vært klar over at loven skiller mellom ikke-sensitive og sensitive opplysninger og lagring i manuelle og elektroniske registre. Man skal være ekstra oppmerksom når man jobber med sensitive opplysninger om helse, etnisitet, tro, politisk tilhørighet, straffbare handlinger og seksuelle forhold. Jeg har i midlertid ikke spurt om noen av de nevnte.

## 4 Resultater

Dette kapittelet handler om resultater og analysen av materialet fra spørreundersøkelsen min om språkholdninger og forventninger blant russiske småbarnsforeldre som bor i Bergen. Først vil jeg gå inn på utvalg av gyldige og ugyldige besvarelser til selve analysen og gjøre rede for valgene jeg har tatt. Deretter vil jeg gå inn på analysedelen av denne oppgaven. Den vil omfatte analyse av besvarelser etter fire kategorier: *bakgrunn, språk og språkbeherskelse, språk og identitet og språkvalg*. Noen av svarene vil bli framstilt i form av diagrammer og tabeller, etterfulgt av skriftlig diskusjon, sammenligning med annet litteratur og vurdering.

### 4.1 Antall gyldige svar

Som nevnt tidligere i delen om metode, er antall besvarelser på spørreundersøkelsen min 33 svar. Men ikke alle svar kan tas med videre til analysen og grunnen til det er at de ikke tilfredsstillt kriteriene som stilles i oppgaven for å delta i undersøkelsen. Så det er i praksis færre besvarelser jeg kan ta i betraktning. Noen av besvarelsene valgte jeg å utelate helt, og noen vil jeg bruke deler av, avhengig av svar som passer inn i oppgavens rammer. For å presisere «noen», vil det dreie seg om to til tre besvarelser. Det totale tallet av besvarelsene som vil inngå i analysen av datamaterialet vil da bli 30 stykker. Det kan se ut til at jeg har fått for få besvarelser, men det er potensielt også veldig få som kunne svare i forhold til de kriteriene som er satt opp. Siden det i alt er registrert 482 mennesker med russisk bakgrunn som bor i Bergen, er tallet på 30 småbarnsforeldre med barn mellom 3 og 13 år ikke et så lite tall i forhold til den totale russiske befolkningen, her i betydning av målgruppen. Videre oppgir 29 personer at de har russisk som morsmål. Tre personer oppgir at de har andre språk som morsmål enn russisk, nemlig norsk, hviterussisk og litauisk. En informant svarer at hun har russisk/usbekisk som morsmål, det vil jeg kommentere i etterkant.

I tillegg må deltakere, etter kriteriene, være flinke i norsk og de og barna må ha bodd i Norge i et visst antall år. Det bør også nevnes at det er vanlig at bare et mindretall av de som blir spurt, virkelig svarer og at jeg ikke har sendt påminnelser flere enn en gang for å få opp svarprosenten (Ringdal 2018) Respondenter har heller ikke fått noen form for belønning for deltakelsen.



## 4.2 Ugyldige svar

For å presisere hvilken besvarelse det gjelder når jeg snakker om enkelttilfeller under beskrivelse- og analysedelen velger jeg å bruke «entry» eller nummer på svar fra respondentene, det med hensyn til anonymiteten.

Nedenfor nevner jeg grunnene til at noen besvarelser ikke var gyldige som vil si at de ikke kunne tas med i analysen.

## 4.3 På grunn av ikke russisk som morsmål

Noen respondenter oppgir at de har et annet morsmål enn russisk, men de fleste av dem er likevel tatt med. Slik som respondent #31 som oppga hviterussisk som morsmål, og at barnets andre forelder har norsk som morsmål. Grunnen til at vedkommende ikke faller under de få som jeg ikke vil ta med videre i oppgaven er at han snakker russisk med barna sine og er på den måten relevant å se videre på.

Tre personer sier at de har et annet språk enn russisk som morsmål, men at barnets andre forelder har russisk som morsmål. Jeg har besluttet å ta ut respondent nr. 44 fordi at hun har litauisk som morsmål og en norsk samboer. Hun snakker ikke russisk i det hele tatt med sine barn. I tillegg oppgir hun at hun ikke har russisk som morsmål og dermed er det ikke relevant å ta hennes besvarelser videre i vurdering.

## 4.4 På grunn av eldre barn

Jeg har valgt å ta ut noen informanter som har mye eldre barn enn de som faller under kategorien «småbarn». Mens jeg jobbet med rekruttering av respondenter, ble jeg spurt av en av dem, respondent #10, om hun kunne svare på undersøkelsen selv om barnet er 16 år fordi hun har vært opptatt av barnets beherskelse og bevaring av morsmål under oppveksten her i Bergen. Det sa jeg ja til på grunn av at det ikke var snakk om mange år eldre barn enn det som er oppført, og også fordi alle andre forhold jeg er ute etter er til stede. Hennes besvarelser blir dermed tatt med videre i analysen.

Jeg valgte generelt å se litt bort fra grensen på 13 år som jeg har satt opp, mest fordi jeg i utgangspunktet ikke hadde en klar hypotese om at den aldersgrensen i stor grad kan skille seg fra andre svar for litt eldre barn. Likevel er det informanter som har mye eldre barn, slik som informant #40 som oppga at barnets alder er 27 år. Hun velger jeg å stryke helt ut. Også informant #44 faller fra listen på grunn av alder på barna, nemlig 17 og 25 år, men også flere andre svar som ikke er relevante for undersøkelsen min som f.eks. det faktum at barna ikke har bodd i Norge mens de var små. Også flere andre kriterier.

## 5 Analyse etter kategorier

### 5.1 Bakgrunn

Tidligere i oppgaven, under metodekapittelet, listet jeg et par spørsmål som faller under kategorien *bakgrunn*. Siden hele listen av spørsmål kommer som vedlegg i etterkant, vil jeg ikke liste de opp nå. Jeg vil nå ta for meg de mest interessante spørsmål og svar som faller under denne kategorien.

#### 5.1.1 Kjønn

I alt er det tre menn og 30 kvinner som har svart på undersøkelsen min. Å se på eller sammenligne svar i undersøkelsen i forhold til kjønn har ikke vært en prioritering for denne oppgaven. Jeg kommer ikke til å undersøke om holdninger menn har til det å lære sine barn russisk skiller seg fra svarene fra kvinner. For det første har jeg ikke et representativt antall menn i forhold til kvinner og for det andre er ikke inndeling etter kjønn det som vil være det mest utslagsgivende når det gjelder analysen. Jeg er heller ikke interessert i dette temaet i mitt nåværende prosjekt.

Det som dermed er relevant, er å finne ut om de tre mennene som har svart har en partner som også har svart på samme undersøkelsen. Også om de da har felles barn. Det viser seg at det dessverre ikke er tilfelle, ingen med felles barn har svart, selv om de ble oppfordret til det i e-posten de fikk fra meg. Hadde både mor og far fra samme

familie svart, hadde det vært interessant å se og sammenligne om det er forskjeller i holdninger og forventinger de har til morsmålsinnlæring av de samme barna.

### 5.1.2 Foreldrenes alder

I spørsmål om alder har jeg tilbydd tre svarsalternativer eller aldersgrupper, nemlig 25-34 år, 35-44 år og 45 år og eldre. Det viste seg at de fleste respondenter (=17), unntatt de som er tatt ut fra analysen, faller under den mellomste kategorien dvs. 35-44 år. Åtte av de svarer at de er mellom 25 og 34 år. Og fem av de tilhører kategorien 45 år og eldre. Siden jeg fikk så få svar i andre alderskategorier, vil jeg ikke ta respondentenes alder med i analysen.

### 5.1.3 Botid i Norge

Svarsalternativene for hvor lenge respondentene har bodd i Norge var: under 2 år, mellom 2 og 5 år, mellom 5 og 10 år og over 10 år. De fleste (=20) har bodd i Norge over 10 år. Seks av de sier at de har bodd her mellom 5 og 10 år, og mens 2 har bodd her mellom 2 og 5 år. Kun en person har bodd i Norge i under 1 år.

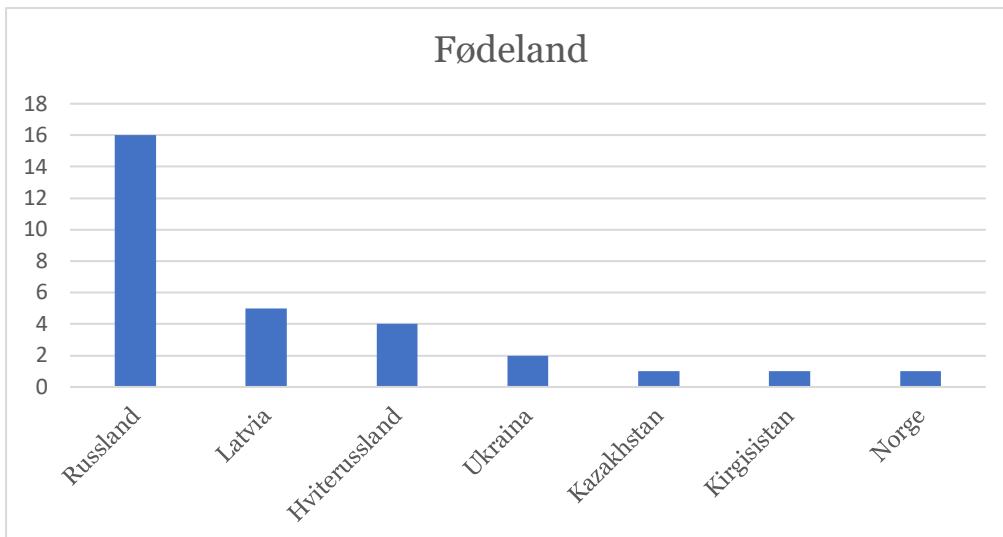
Når det gjelder spørsmål om hvor sannsynlig det er at de vil fortsatt bo i Norge om 5 år, svarer de fleste (=20) at det er sannsynlig at de gjør. Ni personer svarer at de ganske sannsynlig kommer til å gjøre det. Og bare en person sier at det er ikke sannsynlig at hun bor her i løpet av de neste 5 årene.

### 5.1.4 Hvor lenge har barna bodd i Norge?

Det totale antallet barn deltakere oppgir at de har, er 51 barn. Elleve av dem er enebarn.

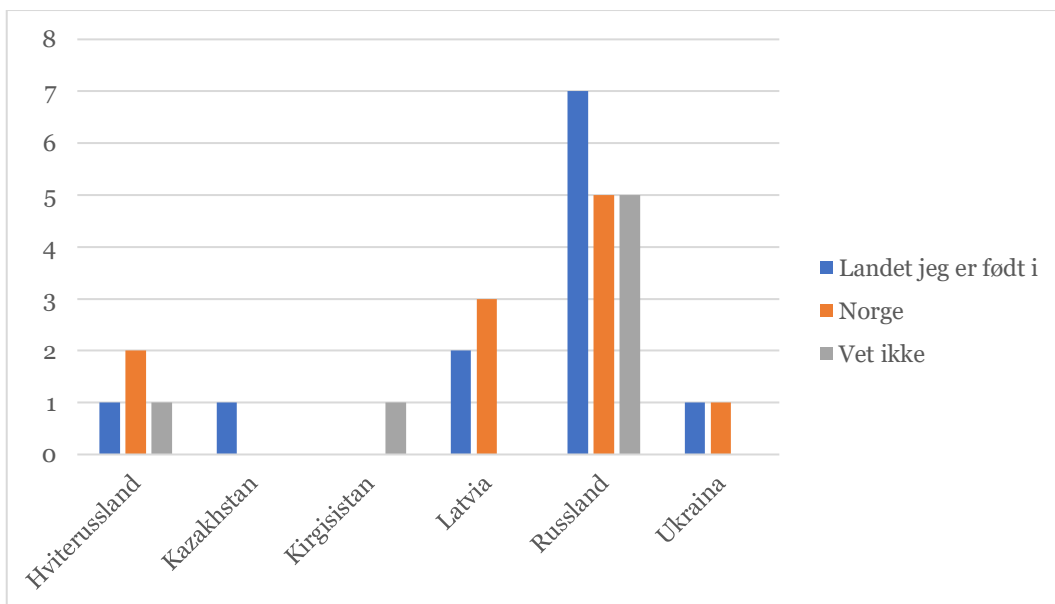
De fleste barna (=37) har bodd i Norge hele sitt liv. Ti barn har bodd her i landet mellom 7 og 11 år. Og kun fire barn har bodd her 3 år eller mindre.

### 5.1.5 Fødeland, tilknytting og bruk av norsk



Figur 1. Oversikt over respondentenes fødeland.

Som vist på diagrammet over, har de fleste respondenter svart at de opprinnelig kommer fra Russland. Diagrammet under viser svar på spørsmål om hvilket land de føler mest tilknytning til. Svarsalternativene står markert med de ulike farger på høyre side og landene de kommer fra står nederst.



Figur 2. Følelsesmessig tilknytning til fødeland/Norge

Det lar seg merke at målingene ser jevnt ut, både for de som opprinnelig er fra Russland og de som er fra andre land. Vi ser at syv respondenter som kommer fra Russland har svart at de føler seg mer knyttet til fødelandet og at det står helt likt mellom Norge og «Vet ikke», som er to andre alternativer. Det er interessant å se at de respondentene som kommer fra andre land enn Russland svarer for det meste at de føler mest tilknytting til Norge på dette spørsmålet. To av ti informanter som skriver at de har mest tilknytting til Norge, svarer at de bruker norsk ofte, på spørsmålet om hvilket språk de bruker mest i kommunikasjon med barna sine og svarer heller at de bruker russisk «veldig ofte». Av de som da svarer Norge på dette spørsmålet om tilknytting (=10 pers.), svarer de fleste (=6 pers.) at de «av og til» bruker norsk i kommunikasjonen med barna sine. Nesten alle (=9 pers.) som svarer «av og til» skriver at de bruker russisk veldig ofte og bare én av dem skriver «ofte». Et svar skiller seg betraktelig fra andre svar, og det er at en som kommer fra Russland og føler seg mest knyttet til landet hun er født i, svarer at hun bruker mest norsk i kommunikasjonen med barnet sitt dvs. veldig ofte og at hun bruker russisk «av og til». Barnets andre forelder har, slik som hun, russisk som morsmål men det som overrasker i dette tilfellet er at hun skriver at hun har engelsk som førstespråk, altså det språket hun lærte først. Om dette faktum har noe påvirkning på hennes valg av språkbruk med barnet sitt er ukjent.

For å knytte disse resultatene opp mot eksisterende litteratur med samme emne og prøve å sammenligne de med mine egne data, ville jeg finne ut hvordan slike målinger ser ut på landsbasis. Det har ikke, eller ikke slik som jeg per nå vet, blitt gjort undersøkelser om tilhørighet til Norge eller Russland blant russere som bor i Norge. Men det har blitt gjort en levekårsundersøkelse av SSB som viser hvordan situasjonen om landstilhørighet blant ulike innvandrere som bor i Norge er.

«Den ferske levekårsundersøkelsen fra SSB viser at innvandrere føler høy tilhørighet til Norge og til opprinnelseslandet. Tilliten til viktige samfunnsinstitusjoner er høy, mens tilliten til medmennesker er lavere enn i befolkningen som helhet». (SSB, 24. mai 2017)

Det står videre at undersøkelsen viser at mange av innvandrerne føler sterk tilhørighet både til Norge og til landet de opprinnelig kom fra og at tilhørigheten til Norge øker jo

lengre de bor i Norge, og over halvparten av de som deltok i undersøkelsen sier de ønsker å bli boende i Norge i fremtiden.

«Halvparten har svart at de føler stor tilhørighet til Norge, og i snitt opplever innvandrere større tilhørighet til Norge enn til det landet de opprinnelig kom fra. Det er tydeligst for dem fra Iran, Afghanistan, Vietnam og Irak. Vi finner heller ingen motsetning mellom samtidig å føle tilhørighet til landet de opprinnelig kom fra og til Norge, sier Kjersti Stabell Wiggen, som er prosjektleder for undersøkelsen.»

Ser vi på sammenhengen mellom landstilhørighet og språk som snakkes hjemme kan jeg påpeke at det store flertallet av respondenter som har svart på min undersøkelse svarer at de snakker russisk hjemme ofte eller veldig ofte. Det er noe jeg kommer tilbake til, men konklusjonen her er at resultatene vi finner her skiller seg betraktelig fra mine funn.

«På spørsmål om hvilke språk som snakkes hjemme, svarer i alt 46 prosent at de snakker norsk. Vi ser en sammenheng mellom hvor lenge man har bodd i Norge og om man snakker norsk hjemme, i mange tilfeller som en følge av at man har barn som snakker norsk hjemme.» (SSB, 24. mai 2017)

I starten av analysen av besvarelser på undersøkelsen min hadde jeg en lignende hypotese som beskrevet ovenfor, om at de som har bodd lenge i Norge muligens bruker mer norsk til å kommunisere hjemme med barna enn de som har bodd her i kortere periode. Også fordi de fleste barna har bodd her i hele sitt liv. Det viser seg at det ikke er tilfelle hos mine respondenter. Det er nemlig slik at de fleste som har bodd i Norge mellom fem og ti år og lengre enn ti år oppgir russisk som det språket de oftest bruker til å kommunisere hjemme med sine barn (24 av 30). De andre seks informanter som oppgir at de snakker russisk hjemme «av og til» eller «aldri», har også bodd her i landet lengre enn ti år.

### 5.1.6 Utdanning

For å finne ut om utdanningsnivå hos informantene har en innvirkning på deres barns morsmålsinnlæring og kompetanse, stilte jeg et spørsmål om hva deres høyeste

utdannelse er. Det viste seg at de aller fleste, nemlig 27 personer av totalt 31 har høyere utdanning! Av de 27, har tolv 12 personer oppgitt at de har humanistisk utdanning, som også er overraskende med tanke på at det er i underkant av halvparten av alle som har svart. Tre personer svarer at de har videregående skole som sin høyeste utdanning. Mens det er ingen svar på grunnskole som svarsalternativ.

En mulig kommentar på skjevfordelingen i utdannelsesgrad og retning, kan være at mange i- eller de som kommer fra Russland har høy utdanning i utgangspunktet, og at det ikke er gjennomsnittsrusseren som bosetter seg i Norge. Det kan også sies at det er nok de med humanistisk utdanning som er mest interessert i spørsmålene jeg stiller. Dette gjenspeiler nok også måten jeg har rekruttert respondenter på, gjennom «kjente av kjente» (snøballmetoden). I tillegg er jeg selv humanist og har blant annet prøvd å rekruttere gjennom en russisk skole i Bergen. De som sender barna sine dit, kan forventes å være over gjennomsnittet interessert i det russiske språket.

### 5.1.7 Bosituasjon

Av i alt 30 respondenter svarer 21 at de bor sammen med barnefar/barnemor. Ni av dem svarer negativt. Det hadde vært veldig interessant å se om det er forskjell i morsmåslæring, holdninger og forventninger blant foreldre som bor separat og sammen, som jeg nevnte tidligere. Men jeg fikk dessverre ingen svar fra begge foreldre.

### 5.1.8 Antall barn

Når jeg stilte spørsmål om barnas alder delte jeg svarsalternativene i tre, nemlig ett barn, to barn og tre eller flere. Det er flest respondenter som har 1 barn (=13), 12 personer har 2 barn og 5 personer har 3 barn. Etter å ha sett på alder på barna kan jeg konkludere at ingen har flere enn tre barn. På flervalgsspørsmål har jeg gitt et alternativ som at hvis de har flere enn to barn, vil jeg at de skal fokusere på de to yngste i aldersgruppen 3 til 13 år.

Det som er mest relevant for min undersøkelse er hvor mange respondenter som svarer for to barn og hvor mange for ett barn. Det viser seg at de fleste respondenter svarer for både «barn 1» og «barn 2» på de spørsmålene hvor det lar seg gjøre og når det er

relevant for det andre barnets alder. Det kommenterer flere av informantene, som har «barn 2» som er yngre enn tre år i kommentarfeltet som befinner seg bak de spørsmålene der jeg ber om svar for begge barna. I alt er det 15 av 18 respondenter som har to eller flere barn som svarer for begge barna, altså «barn 1» og «barn 2». De tre som ikke svarer for «barn 2» har yngre barn og dermed skriver at det er irrelevant å svare på enkelte spørsmål om barnas språkkompetanse på grunn av det.

### 5.1.9 Alder på barna

Det er naturligvis stor variasjon i alder på barna. De yngste er 1 år og den eldste er 20 år. Jeg har som nevnt tatt ut respondenter med barn som er mye eldre enn ønsket. Grunnen til at jeg har valgt å beholde fire respondenter selv om de har eldre barn enn tretten år er at de på mange andre punkter vil passe inn å ta med videre. Og det veier opp mot alderen i og med at jeg ikke har et veldig høyt antall besvarelser generelt.

## 5.2 Språk og språkbeherskelse (om faktisk språkbruk)

Denne kategorien, språk og språkbeherskelse, inneholder spørsmål som er knyttet til respondentenes morsmål, om hvorvidt barna forstår og snakker norsk og russisk, om hvilke språk og hvor mye foreldrene snakker hjemme med barna. Jeg vil nå forsøke å gå litt mer i detalj på svarene av disse.

For å undersøke hvordan språkbruken hos barna er og hvordan og hvor mye russisk det brukes i hver familie, valgte jeg å dele respondentgruppene i 3 kategorier. Det vil si de hvor begge foreldre har russisk som morsmål, de hvor en forelder har russisk og andre forelder norsk, og den tredje de som opplyser at de har russisk og den andre forelder har et annet språk enn norsk som morsmål. Grunnen til at jeg har valgt å gjøre det på den måten er at jeg under gjennomgåing av svarene i undersøkelsen har lagt merke til at svarene på spørsmål om språk og språkbeherskelse skiller seg hos respondenter hvor begge foreldrene har russisk som morsmål og hvor de ikke har det.

### 5.2.1 Russisk som morsmål



Av i alt 30 besvarelser jeg har valgt ut å basere denne analysen på, viser det seg at litt over halvparten<sup>4</sup>, nemlig 16 av 30, svarer at begge foreldrene har russisk som morsmål.

På spørsmål om språkforståelse, altså hvor flinke barna er til å forstå russisk, svarer alle deltakerne, hvor begge foreldrene har russisk som morsmål, at barna forstår russisk utmerket. Dette gjelder både for de som har ett barn og for de som har flere enn ett barn og svarer for både barn 1 (det eldste barnet) og barn 2 (det yngste eller nest yngste barnet).

På spørsmål om hvor flinke barna dine er til å snakke russisk, opplyser de fleste respondenter hvor begge foreldrene har russisk som morsmål, at barna snakker som morsmålstalere eller er «ganske flinke». Bare én respondent svarer at barnet snakker russisk med noen vansker. Alle som har to eller flere barn svarer for både barn 1 og barn 2. Når jeg sier alle vil det si de som har barn som er 3 år eller eldre og har etablert de språklige basisferdighetene.

Generelt snakker foreldrene russisk hjemme med barna veldig ofte. Det vil si at 15 av 16 respondenter som har svart på dette spørsmålet sier at de snakker russisk «veldig ofte» og at de «av og til» snakker norsk og «nesten aldri» andre språk enn russisk og norsk.

Informant #37 svarer «aldri» på spørsmål om hvilke språk de snakker hjemme med barna og hvor ofte, samt at barna snakker ikke russisk i det hele tatt. Men på spørsmål om i hvilke situasjoner snakker du russisk med barna svarer hun «veldig ofte» på alle svarsalternativene. Om dette dreier seg om en feil eller ikke er det vanskelig å tolke, men grunnen til at jeg valgte å ikke fullstendig ta ut denne informant er at flere andre svar i undersøkelsen er relevante å tas med videre i analysen.

En annen grunn til at jeg trekker ut og kommenterer svar fra den ene respondenten er at det er verdt å påpeke at det er mer enn vanlig at noen misforstår ett eller flere spørsmål. Det er flere faktorer som kan bidra til at det skjer, som f.eks. hvor viktig og

---

<sup>4</sup> Begge foreldrene har russisk som morsmål: #10, #11, #15, #17, #18, #21, #24, #25, #27, #29, #35, #37, #39, #43, #48, #52

interessant respondenter mener at undersøkelsen er, eller hvor villig de er til å gi et ærlig svar. Også måten spørsmålene er formulert på og lengden på undersøkelsen kan resultere i misforståelse av spørsmål hos informantene eller viljen til å svare ærlig (Tourangeau et al. 2000: 8-13).

### 5.2.2 Russisk og norsk som morsmål

Den nest største gruppen består av 12 respondenter der den ene forelderen, altså den som svarer på spørreundersøkelsen har russisk som morsmål og den andre forelderen har norsk (unntatt ett tilfelle, #23<sup>5</sup>).

Halvparten av dem svarer at barna forstår russisk utmerket, eller er ganske flink. En av disse opplyser at barna også snakker russisk som en morsmåltaler. Andre fem sier at barna er ganske flinke i å snakke russisk eller at de gjør det med noen vansker. En slik variasjon er vanlig i praksis, nemlig at forståelse av et språk kommer foran snakkeferdigheten av samme.

De andre seks informanter svarer at barna forstår bare enkel russisk og at de snakker nesten ikke russisk eller har vansker med å snakke på russisk. Og det selv hvis foreldrene skriver at de snakker russisk hjemme med barna «ofte» eller «veldig ofte». På spørsmål om hvilke språk og hvor ofte forelderen/ne snakker russisk med barna, svarer ni av tolv informanter at de snakker russisk veldig ofte eller ofte.

Tre respondenter svarer «av og til» på spørsmålet om hvor ofte de snakker russisk med barna hjemme. Av de tre er det én respondent som oppgir norsk som morsmål (#23).

### 5.2.3 Andre språk enn russisk som morsmål

Den tredje «gruppen» jeg ønsker å nevne dreier seg om to informanter hvor den ene forelderen, altså den som svarer på undersøkelsen, oppgir hviterussisk som morsmål

---

<sup>5</sup> Kandidat nr. 23 skriver at hun har norsk som morsmål men at hennes partner har russisk. Hennes besvarelser er ikke relevante på noen spørsmål men jeg har likevel valgt å ta de i betraktning siden det likevel er svar der som er interessant og siden hun er opptatt av at hennes barn skal kunne farens morsmål selv om hun ikke mestrer russisk. Dvs. at hun er en av de 30 respondenter.

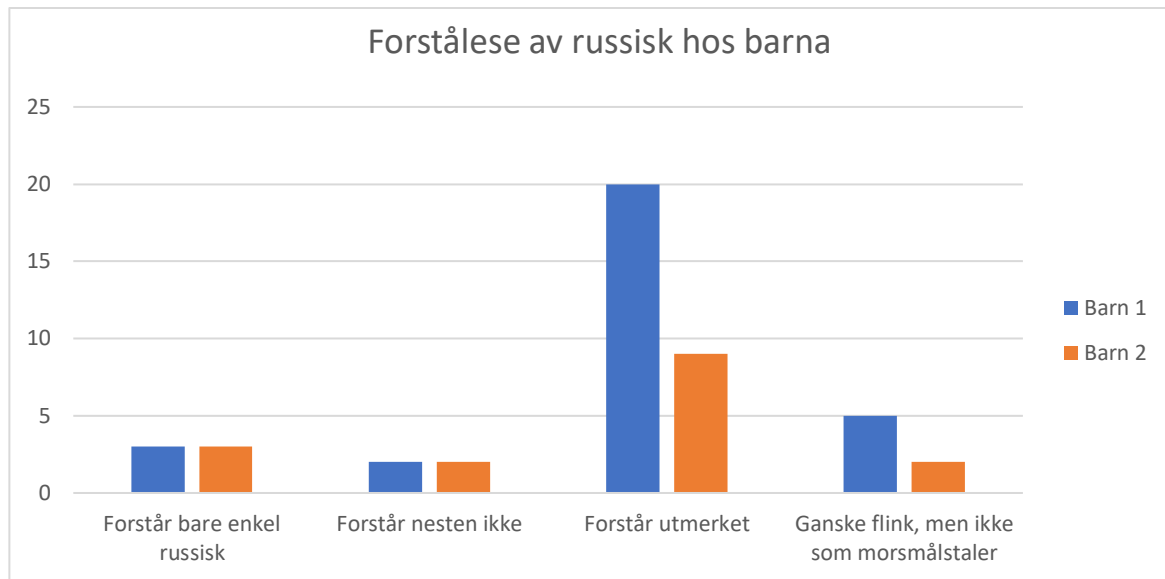
mens den andre har norsk som morsmål. Også en besvarelse hvor forelderen som svarer på undersøkelsen har russisk som morsmål og den andre forelderen et annet språk enn russisk og norsk, nemlig spansk.

Det første eksempelet jeg tar utgangspunkt i, er informant #31 som oppga hviterussisk som sitt morsmål, men svarer «russisk» på spørsmål om hvilket språk han lærte først samt at det er hovedspråket han bruker i kommunikasjonen med barnet sitt. De fleste av oss er vel kjent med at hviterussisk og russisk er veldig like språk, og at russisk er mer brukt enn hviterussisk i Hviterussland. Det kan forklare forholdene som er nevnt ovenfor, nemlig at en som oppgir hviterussisk som sitt morsmål bruker russisk som sitt første valg i daglig kommunikasjon og, i dette tilfelle, under kommunikasjonen med barna sine.

Når det kommer til forståelse av russisk svarer respondent #31 videre at barnet er ganske flink men at han el. hun snakker russisk med noen vansker. Den andre respondenten, #20, svarer at barna eller barnet på tre år (det andre barnet er ett år) forstår russisk utmerket og snakker flytende.

På spørsmål om hvilke språk snakker de hjemme og hvor ofte, svarer begge informantene «veldig ofte» på «russisk» som et svarsalternativ. Begge de svarer at det aldri snakkes norsk hjemme. Respondent #20 svarer at det, i tillegg til russisk snakkes andre språk (spansk) veldig ofte. Det gjelder ikke for informant #31. På spørsmål om i hvilke situasjoner de snakker russisk med barna og hvor ofte, svarer de «veldig ofte» på alle svarsalternativene, dvs. at det veldig ofte snakkes russisk hjemme i forskjellige dagssituasjoner. Begge disse informantene har bodd i Norge over 5 år og både de og barna snakker norsk «nokså bra» eller «utmerket».

#### 5.2.4 Forståelse av russisk hos barn, sammendrag.



*Figur 3- forståelse av russisk hos «barn 1» og «barn 2»*

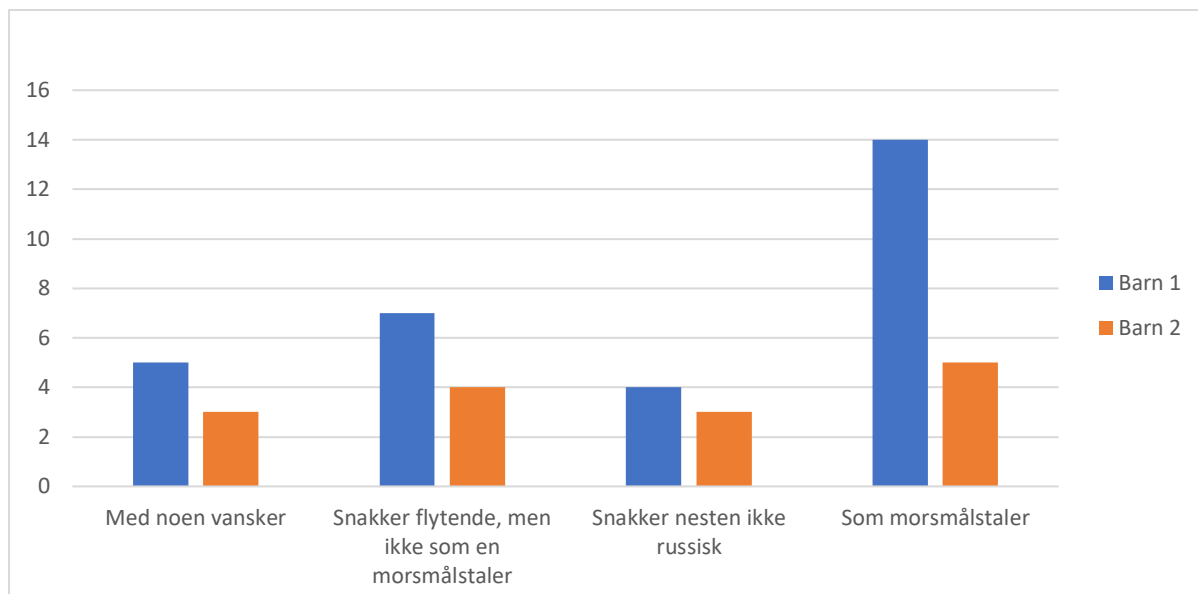
Med tabellen ovenfor ville jeg vise hvordan alle barna som det ble svart for i undersøkelsen ligger an når det kommer til forståelsen av russisk. Når det gjelder generell forståelse av russisk hos både «barn 1» og «barn 2», uavhengig om de kommer fra rent russiske eller flerspråklige familier, viser det seg at de fleste barna forstår russisk «utmerket» eller at de er «ganske flinke, men ikke som en morsmålstaler». Et lite antall barn forstår bare enkel russisk eller forstår det nesten ikke. Resultatene stemmer overens for «barn 1» og «barn 2», for de som har flere enn ett barn. Det var interessant å se om det er forskjell i språkforståelse hos f.eks. to barn fra samme familie. Jeg fant bare ett slikt tilfelle hos respondent #23. Hun har to barn på 11 og 15 år. Her er «barn 1» ganske flink (men ikke som morsmålstaler) mens barn 2 forstår russisk nesten ikke. Det bør legges merke til at denne personen er født i Norge og har norsk som morsmål, mens partneren hennes er russisk og har russisk som morsmål. Det er ikke store forskjeller blant andre som har to eller flere barn, dvs. at hvis «barn 1» forstår språket utmerket eller ikke forstår det i det hele tatt, at «barn 2» også gjør det.

Det at det er en tendens til at det eldste barnet ofte er flinke i foreldrenes morsmål enn yngre barn trodde jeg var typisk. Men det viser seg at det er et mye diskutert emne blant forskere og at det finnes forskjellige meninger om dette. Bl.a. skriver Colin Baker i sin bok *A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism* (2007:55-57) at tidligere

litteratur viser at foreldrene etablerer et språk mønster med første fødte barn som yngre søsken mest sannsynlig vil følge. Men også at det viser seg at det ikke alltid er slik i praksis og at det er avhengig av flere forhold og familiesituasjoner. Også at eldre barn som har etablert språk vil som regel være rollemodeller for yngre søsken og dermed blir sett på som ledere i deres morsmålsføring. Mange andre faktorer spiller også inn, som for eksempel om barna bruker morsmålet mellom seg, om det varig snakkes om morsmål hjemme, om begge foreldrene snakker samme språk hjemme. Det var nemlig interessant å lese at hvis moren snakker et språk med barna, f. eks. russisk og faren snakker norsk vil barna tilegne seg russisk i større grad enn de hadde gjort hvis situasjonen var omvendt! Det er kanskje en grunn til at det heter morsmål og ikke «farsmål»! Konklusjonen her vil være den at det av og til er forskjell i morsmålskompetanse blant eldre og yngre barn og at det er mange familiære, sosiale og til og med geografiske faktorer (her i betydningen av om familien skifter bosted/land) som spiller inn og at det dermed er veldig individuelt om yngre barn blir like gode, bedre eller dårligere til å mestre sitt morsmål. Jeg finner heller ikke slike forskjeller blant eldre og yngre søsken i min undersøkelse.

Et annet spørsmål som dukket opp hos meg var om det i mitt materiale viser seg, at det er slik at enebarn er flinkere i russisk enn barn fra familier med flere barn. Denne hypotesen blir ikke støttet av dataene fra mine respondenter hvor det er 17 familier med to eller flere barn. En mulig begrunnelse kan være det at antall besvarelser min spørreundersøkelse har er for lavt for å kunne diskutere en slik problemstilling. Men det hadde vært interessant å se om svarene hadde sett annerledes ut hvis jeg hadde fått et høyere antall besvarelser.

### 5.2.5 Sammendrag om hvor flinke barna er til å snakke russisk



*Figur 4. Hvor flinke er barna til å snakke russisk?*

Resultatene vi ser fra tabellen over presenterer tallene fra undersøkelsen om hvor bra barna snakker russisk. Tallene viser at de fleste barna på generell basis snakker bra russisk, og det vil si at flertallet snakker russisk som morsmålstalere eller «flytende men ikke som en morsmålstaler». De få barna som nesten ikke snakker russisk er i to av tre tilfeller de som ikke forstår det heller. I kun ett tilfelle, hos respondent #37 snakker barnet ikke russisk, men forstår det utmerket. Det skyldes barnets alder i følge kommentar fra respondenten.

Det som ville ta seg ut som viktig funn for analysens del når det kommer til språkbruk i praksis, var om søsken snakket russisk med hverandre. De som har flere enn ett barn opplyser at barna ofte snakker russisk med hverandre, dvs. 12 av 23 barn som har søsken. Fem av tjuetre snakker aldri russisk med hverandre, mens seks barn snakker det «veldig lite» eller «av og til». Altså halvparten av barna som har søsken snakker russisk med hverandre (80%) og 20% gjør det aldri. I fire av fem tilfeller hvor barna aldri snakker russisk med hverandre viser det seg at de snakker russisk veldig lite eller «av og til» med foreldrene sine også. I bare ett tilfelle opplyser de at de snakker russisk ganske ofte med barna, mens barna snakker det aldri mellom seg. I tre av seks tilfeller hvor barna av og til eller veldig lite snakker russisk med hverandre, snakker de morsmålet ganske ofte med foreldrene. I de andre tre snakker de det lite eller «av og til».



Figur 5. Er russisk stort sett ditt første valg når du kommuniserer med barna dine?

På spørsmål om russisk er hovedspråket informantene velger å bruke til å kommunisere med sine barn, svarer hele 83% (=25) av dem positivt. 17% (eller 5 respondenter), svarer negativt. Det er uten tvil russisk som er første prioritering hos foreldrene flest når det gjelder språkvalg.

### 5.3 Språk og identitet

Den tredje kategorien fra spørreundersøkelsen min jeg nå vil ta for meg er den som inneholder spørsmål som handler om hvor mye informantene er opptatt av å snakke grammatisk riktig på russisk, hvor viktig det er for dem at barna deres føler seg russisk, om de går på russisk skole i Bergen, samt om de deltar på andre arrangementer med mange russere. De fleste av disse spørsmålene er såkalte *ja/ nei*-spørsmål.

### 5.3.1 Å snakke grammatisk riktig på russisk

Om informantene er opptatt av riktig og ordentlig bruk av russisk vil uttrykkes på spørsmål om foreldrene er opptatt av å snakke grammatisk riktig på russisk. Det viser seg at de fleste av de som har svart og hvilke svar jeg har tatt med som gyldige, nemlig 23 av 30, sier at de i stor grad er opptatt av det. Fire respondenter svarer at de ikke vet/tenker ikke over det. Og tre av dem svarer negativt og at de ikke legger så mye vekt på det.

### 5.3.2 Føle seg russisk



Figur 6. Hvor viktig det er for foreldrene at barna føler seg russisk

Dette diagrammet forteller oss at 50% (=15) av respondentene sier seg delvis enig i om de synes det er viktig at deres barn føler seg russisk. 27% (=8) sier seg enig i utsagnet «Jeg synes det er viktig at mitt/ne barn/a føler seg russisk», mens 23% er uenig.

At et slikt utsagn kan by på tvetydighet og forvirring hos deltakere har jeg vært klar over under arbeidet med å lage mitt spørreskjema. Likevel har jeg bestemt meg for å stille et slikt spørsmål i form av utsagn av den grunn for å kjenne på om respondentene tilknytter språk til identitet og omvendt. Det er klart at dette spørsmålet i seg selv ikke ville gi et konkret svar på det, men det kan utvilsomt bidra til å gi et innblikk på deres holdninger rundt dette temaet.

Det jeg ikke visste da, er at veldig mange informanter som har russisk som morsmål kommer fra andre land enn Russland og at et slikt spørsmål kunne bli tolket på ulike



måter, også negative. Det er et tema som er mye omdiskutert både politisk og samfunnsmessig, og det vil jeg ikke gå nærmere inn på.

For at det ble et slikt resultat i dette tilfellet her, spiller ikke bare landet deltakerne kommer fra en rolle, men også deres nasjonalitet. Det er flere respondenter som har etterlatt en kommentar i kommentarfeltet under og noen sier at det er viktig for dem at deres barn forstår og snakker russisk og ikke «føle seg russisk», mens andre skriver bare ord som «hviterussisk», her ment istf. «russisk». Slike kommentarer tyder på at noen holder et klart skille mellom språk og nasjonalitet.

Utsagnet «Det er viktig at barna mine føler seg russisk» kan også bli tolket som både handlings- og holdningsspørsmål og dets besvarelser vil kunne sette en vinkel på konklusjonen av denne oppgaven.

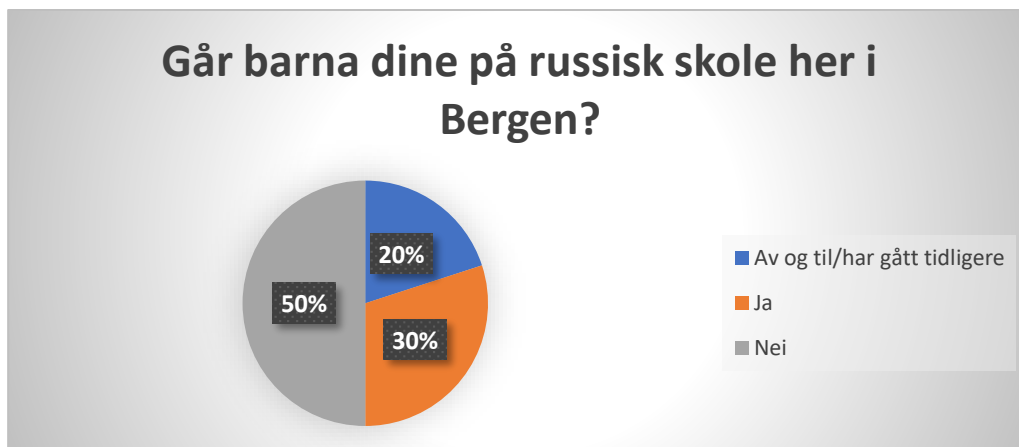
### 5.3.3 Samles de i kirken

På spørsmålet om hvor ofte de pleier å gå på arrangementer sammen med barn/a i regi av den russiske kirken her i Bergen, svarer 67% (=20) at de aldri gjør det. 23% (7) av dem sier at det går av og til, og 10% (3) svarer at de ofte gjør det. Jeg spør om dette blant annet fordi jeg har vervet deltakere gjennom kirken.

Et av de neste spørsmålene under denne kategorien lyder slikt: Tror du at det å samle seg i kirken og få mulighet til å bruke russisk med andre barn og voksne stimulerer barnets læring og tilknytning til språket? Tretten (=43%) informanter svarer positivt på det. Fem (=17%) av dem er uenig. Et slikt resultat forteller oss at det er positive holdninger til det at slike arrangementer bidrar til læring og bevaring av morsmålet hos barna, selv om det store flertallet svarer negativt på deltakelse i samme.

### 5.3.4 Går barna på russisk skole i Bergen?

Dette spørsmålet i spørreundersøkelsen min er fulgt av flere underspørsmål knyttet til det om informantenes barn går på den/de russiske skolen/e i Bergen og hva de mener det bidrar til når det gjelder barnas læring og bevaring av russisk som morsmål. Svarene blir demonstrert i diagrammene under:



Figur 7. Om barna går/har gått på den russiske skolen i Bergen

Diagrammet viser at halvparten av alle barn (=15) ikke går eller har gått på den russiske skolen. Den andre halvdel viser at 30% (=9) gjør det, mens resten av dem eller 20% (=6) går av og til/har gått tidligere. De som har svart positivt på dette spørsmålet har gitt blandede svar på spørsmål om hvis barna deres går på den russiske skolen her i Bergen, om hvor mye de da tror at det bidrar til å lære og bevare deres russisk. Resultatene sier grovt sett at svarene står mellom «moderat» og «i stor grad». Jeg ønsker å gjenta at jeg har prøvd å verve respondenter gjennom en russisk skole, og at antallet altså ikke trenger å gjenspeile andelen av alle russiskspråklig i Bergen.



Figur 8. Er læring av russisk er den største grunnen til at de sender barna på den russiske skolen?

Figuren over viser at de fleste foreldre, 41%(=11), mener at det å lære russisk er den viktigste grunnen til at de sender sine barn til den russiske skolen. For 22% (=6) av dem er det ikke tilfelle, og for 37%(=10) er dette spørsmålet irrelevant.

Som nevnt tidligere i oppgaven i metodekapittelet, hadde jeg sett for meg et mye større antall deltakere, altså foreldre, som har eller har hatt sine barn i den (de) russiske skolen(e) i Bergen i og med at planen min i utgangspunktet var å rekruttere respondenter via skolen(e). Siden dette ikke ble tilfelle og rekrutteringsplanen endret seg underveis, ble resultatene her tydeligvis ført i en annen retning enn forventet. Sett bort fra det, kan vi konkludere at om lag halvparten av foreldrene som har svart på undersøkelsen min har barna som nå eller tidligere har deltatt i undervisning av russisk ved den russiske skolen her i Bergen, men at litt mindre enn halvparten sender barna sine dit fordi de mener at det vil bidra til å øke barnas kunnskap i russisk.

## 5.4 Språkvalg

Det fjerde og siste temaet i spørreundersøkelsen min heter *språkvalg* og handler om valgene foreldre og barna foretar når det gjelder det å bruke russisk i daglige situasjoner. Spørsmålene jeg vil gå gjennom gir innsyn i barnas språkvalg og språkbruk i forskjellige situasjoner og omstendigheter, men også i foreldrenes holdninger og forventninger knyttet til barnas bruk av morsmålet og kompetanse i russisk. I forhold til oppgavens tema og problemstillinger er denne delen om språkvalg kanskje den viktigste og mest interessante i hele spørreundersøkelsen. Jeg vil ikke gå i detalj på hvert enkelt spørsmål/svar, men prøve å gi konkrete resultater på svar av de aller viktigste spørsmålene.

I presentasjonene under ønsker jeg å skille mellom hvordan den faktiske språkbruken er/hva de faktisk gjør, og hva de mener/forventer at barna skal kunne når det gjelder russisk.

### 5.4.1 Faktisk språkbruk

I tabellen under vil jeg vise resultatene av spørsmål relatert til faktisk språkbruk. Svarene under viser resultatene av spørsmålet *hvor mye?* Siden jeg har tatt

utgangspunkt i 30 besvarelser, vil jeg vise med tall hvor mange av 30 respondenter svarer på hvert spørsmål. Det kunne ikke hoppes over disse spørsmålene.

<b>Hvor mye?</b>	<b>Aldri</b>	<b>Veldig lite</b>	<b>Av og til</b>	<b>Ganske ofte</b>	<b>Ofte</b>	<b>Ikke relevant/vet ikke</b>
<b>Snakkes det russisk hjemme?</b>		<b>1/30</b>	<b>2/30</b>	<b>2/30</b>	<b>25/30</b>	
<b>Snakker barna russisk med dere?</b>		<b>3/30</b>	<b>3/30</b>	<b>4/30</b>	<b>20/30</b>	
<b>Snakker barna russisk med hverandre?</b>	<b>5/30</b>	<b>3/30</b>	<b>3/30</b>	<b>1/30</b>	<b>11/30</b>	<b>7/30</b>
<b>Snakker barna russisk med sine venner?</b>	<b>5/30</b>	<b>6/30</b>	<b>8/30</b>	<b>2/30</b>	<b>7/30</b>	<b>2/30</b>
<b>Svarer barna på russisk, hvis de blir spurt noe på russisk?</b>	<b>1/30</b>	<b>3/30</b>	<b>3/30</b>	<b>2/30</b>	<b>21/30</b>	

*9. Svar på spørsmål om hvor mye barna snakker og svarer på russisk.*

Tallene i tabellen viser at det generelt snakkes mye russisk hjemme hos de fleste. Vi ser også at barna ofte snakker på russisk og svarer på russisk hvis de blir spurt. Når det kommer til om barna snakker russisk med vennene sine ser vi at resultatet varierer, men at de fleste snakker ikke russisk med sine venner eller at de gjør det sjeldent. Resultatet er todelt på spørsmål om hvor ofte barna snakker russisk med sine søsken og det har jeg allerede diskutert i delen om språkbeherskelse.

I tabellen under presenterer jeg resultatene på hvordan ulike faktorer som kan bidra til stimulering av barnas læring av russisk, utspiller seg i praksis. Svarene gjelder for det samme spørsmålet som i forrige tabellen.

<b>Hvor mye?</b>	<b>Aldri</b>	<b>Veldig lite</b>	<b>Av og til</b>	<b>Ganske ofte</b>	<b>Ofte</b>	<b>Ikke relevant/vet ikke</b>
<b>Ser barna russisk tv, filmer, tegnefilmer osv.</b>		<b>3/30</b>	<b>3/30</b>	<b>4/30</b>	<b>20/30</b>	
<b>Hører barna på russisk musikk, leser bøker, leser russiskspråklige internett sider osv.</b>	<b>1/30</b>	<b>4/30</b>	<b>4/30</b>	<b>4/30</b>	<b>17/30</b>	
<b>Leser du russiske bøker til barna</b>		<b>6/30</b>	<b>2/30</b>	<b>4/30</b>	<b>17/30</b>	<b>1/30</b>

Figur 10. Svar på spørsmål om hvor mye barna er eksponert til å høre, se og bli lest til på russisk.

Resultatene demonstrerer at de fleste barna er utsatt for russisk gjennom både lesing, tegnefilmer, filmer, musikk og internett. Det er få merkbare forskjeller resultatmessig i om de blir mer utsatt for en form av språklig innputt vs. en annen. Spørsmålet som dukket opp hos meg var om barna som er mindre utsatt for russiskspråklig innputt er også dårligere i å snakke russisk, og motsatt, om de som ofte er det, er bedre i å snakke russisk. Målingene tydeliggjør at de fleste barna som ikke snakker russisk eller snakker det veldig lite, i de fleste tilfeller blir også tilsvarende lite utsatt for disse ulike faktorene. Barna som av foreldrene rangeres som flinke morsmålstalere, har litt ulike resultater. Det vil si, at ikke alle eksponeres «ganske ofte» eller «ofte» for russiskspråklig media innputt og lesing, men at de mestrer morsmålet i stor grad. Dette har muligens en sammenheng med russiskspråklig praksis i hjemmet eller fra russisktalende slektninger/nære venner. Dette vil jeg prøve å fremstille i avsnittene som følger.

På spørsmålet om foreldrene involverer barna i samtalen når de snakker med russiskspråklige besteforeldre, slektninger og venner via telefon, videosamtaler ol.

svarer 24 informanter at de ofte gjør det. De andre 6 svarer at de involverer barna i samtalen «av og til».

Et av spørsmålene som handler om hvor utsatt barna er for morsmålet og på hvilken måte, var om barna har russiskspråklige besteforeldre i utlandet eller her i landet, og om de da pleier å komme på besøk til de og være her over en lengre periode. Nesten 50% (=14) svarer at de gjør det minst en gang i året. Resten av svarene er fordelt mellom svarsalternativene «ofte» (=9), «aldri» (=3), «sjeldnere enn en gang i året» (=2) og «ikke relevant» (=2).

Resultatene viser at flertallet av alle deltakere i enda større grad enn de får besøk, besøker sammen med barna barnas besteforeldre og russiskspråklige slektninger. Nitten av tretti sier at de gjør det minst en gang i året, og seks respondenter gjør det oftere enn det. Fem respondenter sier at de gjør det sjelden. Grunnen til at jeg stilte slike spørsmål var å se om hvorvidt praktisering av russisk prioriteres under disse besøkene og fordi lengre opphold med russiskspråklige slektninger trolig fremmer språkbruken. Det viser seg at litt mer enn 50% svarer positivt på dette, mens de fleste andre svarer negativt.

I Natalia Kasatkinas (2010) studie om språkvalg blant russiskspråklige immigranter i USA, påpeker hun under forskingsresultater av hvordan ulike faktorer og barnas utsettelse til russisk påvirker videreføring og læring av russisk hos barna, at nøkkelen til dette er metoder som fører til språkformidling og læring av russisk. Av avgjørende betydning er også det hvor dyktige foreldre og besteforeldre er til å bruke disse metodene og på den måten formidle og videreføre russisk som morsmål. Hennes studie er mye mer omfattende enn min og hun har, som jeg har nevnt tidligere, forsket på språkmiljø i flere russiske familier med besteforeldre, foreldre og barna som forskningsobjekter. Likevel, kan visse tråd mellom hennes og min forskning trekkes på bakgrunn av tema og typer av spørsmål som ble stilt i spørreskjemaet mitt.

Kasatkina finner for eksempel lite sammenheng mellom mestring av russisk hos barn i familier hvor de bor sammen med besteforeldrene og blir daglig utsatt til det russiske språket og familier hvor de ikke gjør det. Hun skriver til og med at situasjonen i en av familiene var motsatt, at barna som ikke hadde russiskspråklig innvirkning fra

besteforeldrene var mer «sulten» til å lære og bli flink til å snakke sitt morsmål. Også at deres grad av morsmålsmestring mest er avhengig av foreldrene, eller det foreldrene er opptatt av når det gjelder videreføring av russisk til barna. Slik oppsummerer hun disse funnene:

What did turn out to be important in establishing the heritage language in the children was the parental role in the maintenance of their children's ethnic identity through well-established formal teaching of Russian at home together with language rules supported by all family members. The issue of language choice and preference in each family was strongly influenced by the parents as well. Their ideologies about language learning in general, and English and Russian in particular, essentially defined how the children spoke Russian at home. (Kasatkina 2010: 192-202)

Ovenfor nevnte tall fra min undersøkelse som framstiller hvor ofte barna får- eller er på besøk hos besteforeldrene og om det blir satt fokus på læring og praktisering av russisk under besøkene er ikke sammenlignbare med Kasatkina sine på samme måten, men det kan plukkes opp visse trekk. De fleste involverer barna i samtalene med besteforeldre og slektninger, de fleste prioriterer læring av språket under besøkene og i følge flere av kommentarene på hvor høyet prioritert læring av russisk er under disse besøkene, svarer foreldrene at deres hensikt er nettopp at barna skal praktisere russisk, i og med at de ikke har andre valg (siden besteforeldrene ikke snakker norsk).

Videre påpeker Kasatkina at det er mange ting som bidrar til morsmålsføring og kan påvirke at språket oppretholdes eller *language maintenance*, slik hun beskriver det. Disse er bl.a. språklig situasjon innad i hjemmet, hvor ivrige foreldre og besteforeldre er til å bidra til det, foreldrenes utdanning, bosituasjon osv. Slike ting er individuelle for hver enkel familie og dermed er det forventet at hennes forskningsmetoder og utvalg av respondenter, samt prosjektets omfang gir mer utdypende og nøyaktige svar enn det er tilfelle med min undersøkelse.

#### 5.4.2 Holdninger og forventinger

I denne delen av analysen vil jeg holde fokus på spørsmål fra kategorien *språkvalg* som handler om holdninger og forventninger foreldrene har til mestring av morsmålet hos deres barn. Spørsmålene som vil gi svar på det begynner ofte med «mener du at ...», «forventer du at ...». Det er også noen holdningsspørsmål som baserer seg på mulig utfall av en forestilt situasjon.

En ting jeg ikke har gått i dybde av under utformingsfasen av spørsmålene til spørreskjemaet mitt er at termen «forvente» kan oppfattes på forskjellige måter og dermed kan brukes tvetydig. Det kan både være «ønske» og «tro at er sannsynlig». Så når jeg bruker denne termen i spørsmålene jeg har og her under analysen av dataene mine, vil jeg forsøke å gi en forklaring underveis på hva dets bruk innebærer. Noe som også er tenkelig når det gjelder respondentenes svar på spørsmål som inneholder termen «forvente» er nettopp det at denne termen kunne vært oppfattet annerledes enn det jeg har tenkt og at det dermed kunne gitt ustødige svar – viser tilbake til termen *forventninger* i teorikapittelet, noe jeg selvsagt håper det ikke har gjort, men er klar over svakheten ved misforståelse eller feiltolkning av samme. Uansett, vil jeg nå forsøke å gi ett innblikk i informantenes meninger og ønsker om bruk og mestring av det russiske språket hos deres barn.

I tabellen under viser jeg hvordan respondentene har svart på spørsmål om *hvor mye* de mener og forventer at barna skal snakke, forstå, svare på russisk og bruke den i hverdagen.

<b>Hvor mye?</b>	Aldri	Veldig lite	Av og til	Ganske ofte	Ofte	Ikke relevant/vet ikke
<b>Mener du at barna skal snakke russisk?</b>			<b>2/30</b>	<b>7/30</b>	<b>18/30</b>	<b>3/30</b>
<b>Mener du at barna skal forstå russisk?</b>				<b>4/30</b>	<b>24/30</b>	<b>2/30</b>
<b>Forventer du at barna skal</b>		<b>1/30</b>	<b>3/30</b>	<b>4/30</b>	<b>19/30</b>	<b>3/30</b>



<b>svare på russisk?</b>						
<b>Forventer du at de bruker russisk i hverdagen?</b>		<b>3/30</b>	<b>3/30</b>	<b>5/30</b>	<b>17/30</b>	<b>2/30</b>

Figur 11. Grad av foreldrenes forventninger til barnas språkbruk.

Ved å se på tallene i tabellen over, er det ikke vanskelig å konkludere at foreldrene i stor grad er opptatt av at barna på generell basis skal mestre morsmålet sitt. Å si generell basis mener jeg at de skal ha grunnleggende kunnskap og språkferdigheter i sitt morsmål. Selv om respondenter flest har svart «ganske ofte» og «ofte» på de fleste spørsmålene over, kan vi likevel legge merke til at svarene skiller seg i små marginer i de to siste spørsmålene om forventninger. Også at forventningene foreldrene har til barnas forståelse av russisk er i en liten grad større enn til det at barna snakker russisk. Det er klart at forskjellene tallmessig er små, men ikke statistisk sett i forhold til antall respondenter som har svart på min undersøkelse. Jeg kan dermed konkludere at foreldrene flest har høye forventninger om barnas snakke- og forståelsesferdigheter av russisk, og at de har lavere forventninger til det at barna skal svare på russisk og bruke den i hverdagen.

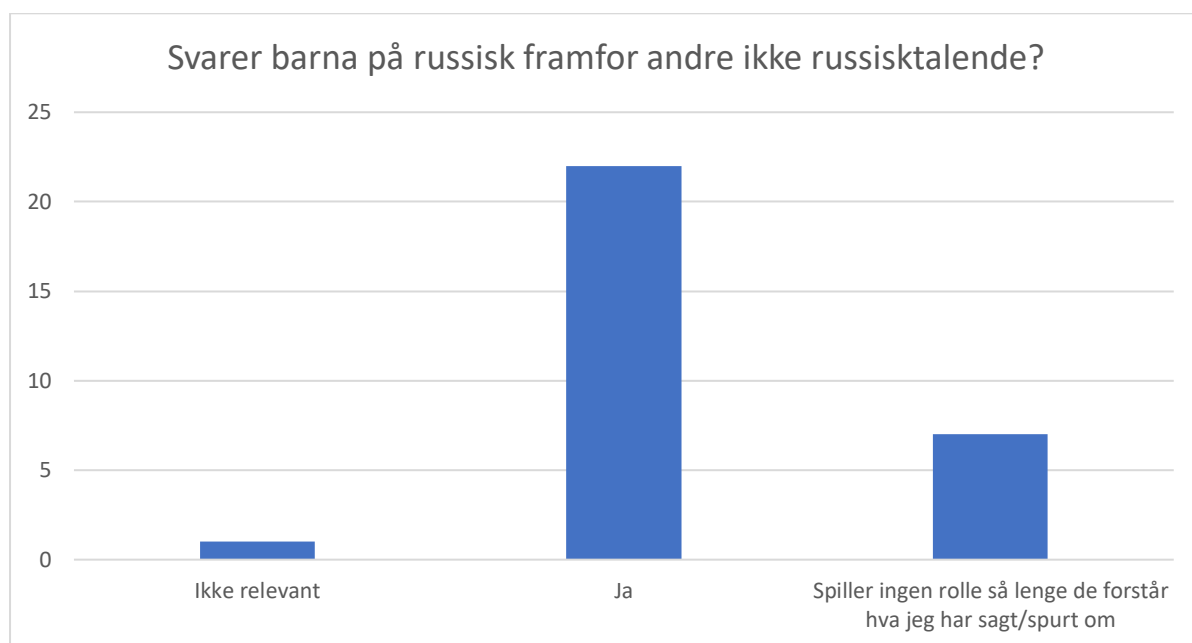
Neste spørsmål handler om en tenkt situasjon der foreldrene skulle svare på spørsmålet om hvilket språk de bruker til å kommunisere med barnet sitt. Spørsmålet lyder slik: «Du henter barnet ditt i barnehagen (eller på skolen) og en barnehageansatt (lærer) står ved siden av dere, vil du da snakke russisk til barnet ditt?» Tallene blir vist i diagrammet under.



Figur 12. Hvilket språk foreldrene bruker til å kommunisere med barna sine utenom hjemmet, når andre ikke russiskspråklige er til stedet.

Figuren viser at de fleste foreldrene (15/30) ville mest sannsynlig snakket norsk til barnet sitt i en slik situasjon og at litt mindre enn halvparten (13/30) ville brukt norsk. Respondent #12 sier at hun aldri snakker russisk til barnet sitt og respondent #48 svarer at hun bruker både norsk og russisk i slike situasjoner.

Neste forholder seg til de som har svart med «mest sannsynlig russisk» på det forrige, og lyder slikt: «Hvis dere snakker til barna på russisk da, ønsker dere at de også skal svare på russisk?»



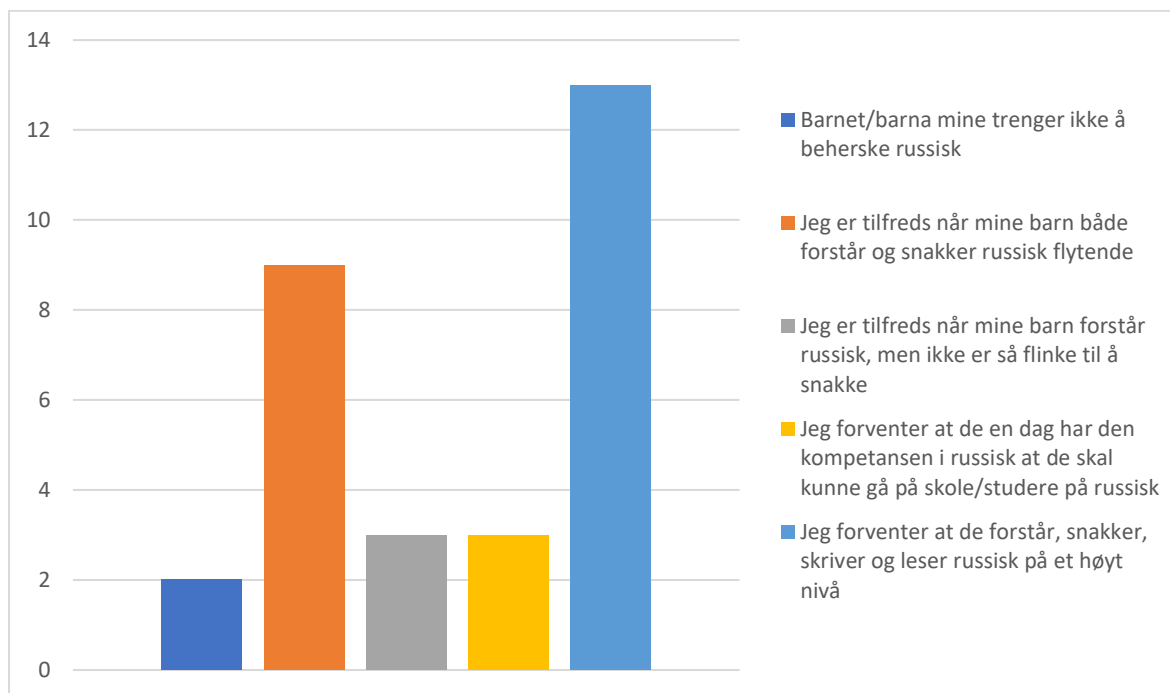
Figur 13. Svarer barna på russisk framfor andre ikke russisktalende?

Målingene fra diagrammet sier at mesteparten av foreldrene hadde ønsket at barna svarer på russisk hvis de blir spurt noe på russisk, selv om det er andre ikke russiskkyndige til stede. Tjueto personer svarer positivt, mens syv av dem sier at det ikke spiller noe rolle så lenge de (barna) forstår hva foreldrene har sagt/spurt om. Dette forteller oss at foreldrene flest er opptatt av at barna bruker russisk i kommunikasjon med dem, uavhengig av stedet de befinner seg i og forholdene rundt.

Viktoria Malko (2005) skriver, i doktoravhandlingen sin *Language, Culture, and Pedagogy: Immigrants from the Former Soviet Union Studying English as a Second Language in California Postsecondary Institutions*, om termene «språk inne» eller «inside language» og «språk ute» eller «outside language». «Språk inne» reflekteres som det språket som blir brukt hjemme blant innvandrere i et fremmed land, og «språk ute» som det språket de velger å bruke når de er ute blant lokalbefolkningen. Det refererer også Natalia Kasatkina i diskusjonen sin om språkvalg i russiske familier som bor i USA.

Studiene viser at mange russiskspråklige innvandrere fra tidligere Sovjet velger å bruke russisk hjemme eller i situasjoner hvor det kun er andre russiskspråklige til stedet. Men at de som er opptatt av å integrere seg i tilkommende samfunn og har fokus på integrering velger å bruke (i deres tilfelle engelsk) mellom seg når de er utenfor hjemmet og det er ikke russisktalende rundt dem. Slike holdninger kan muligens knyttes til mine funn, og kan dermed være forklaringen på hvorfor halvparten av respondentene har svart at de mest sannsynlig ville kommunisert med barnet sitt på russisk og andre halvparten mest sannsynlig på norsk. De informantene som svarer «ja» på spørsmålet om de forventer at barnet også skal svare på russisk er kanskje også de som er mer opptatt av at barnet/a beholder deres morsmål og bærer det videre. Mens de som ikke har en klar mening om det eller svarer at de er likegyldige, ikke har et slikt ønske. Jeg er bevisst over at for å komme med slike påstander hadde det trengtes en mye mer utvidet og detaljert undersøkelse og at det ikke er tilfelle med mine nåværende data. Likevel anser jeg som veldig interessant og nyttig for prosjektets del at man kan sammenligne egne funn med det andre har forsket på i samme feltet.

«Hvilke forventninger har du til dine barn når det gjelder den generelle russiskspråklige kompetanse»? Dette spørsmålet gir oss innblikk i respondentenes syn på hvor mye og på hvilket nivå de ønsker/forventer at deres barn skal bruke russisk som sitt morsmål.



Figur 14. Forventninger til den generelle russiske kompetanse.

Målingene i tabellen over uttrykker hvordan informantenes standpunkt er angående hvor de forventer at barna deres skal stå språkmessig i framtiden når det gjelder deres kompetanse i russisk. Her ser vi at litt under halvparten av alle som har svart (=13) viser høye forventninger, som vil si at de grunnleggende språkferdigheter barna har i russisk burde være på et høyt nivå. Rett under følger de foreldrene som er tilfreds når barna både forstår og snakker russisk flytende (=9). Resultatet på de som forventer at barna kun bør forstå russisk og ikke være så flinke til å snakke (=3), og de som har høye forventninger som at barna en dag har den kompetansen i russisk at de vil gå på skole/studere russisk (=3)- er tallmessig jevne. To respondenter svarer at de ikke har forventninger om at barna i det hele tatt må beherske russisk.

Det har kommet flere kommentarer på dette spørsmålet. Bl.a. skriver en av respondentene: «Jeg er tilfreds når mine barn kan forstå og snakke russisk, trenger ikke være flytende.» Hun har i utgangspunktet svart at hun er tilfreds når hennes barn forstår russisk, men ikke er så flinke til å snakke. I en annen kommentar bekrefter de

sitt synspunkt angående temaet og sier at barna skal bestemme selv, og at de ikke har noen forventninger.

Jeg har tidligere i presentasjon av mine funn skrevet om at noen av spørsmålene kan bli oppfattet annerledes enn jeg har tenkt, og en slik kommentar tvinger meg til å innse at det på enkelte spørsmål burde vært tilbudt flere svarsalternativer slik at også svarene blir mer nøyaktige. Det som er å bemerke som positivt, er at det under veldig mange av spørsmålene ligger et kommentarfelt hvor det gis mulighet til deltakerne til å legge til forslag som denne. Strategien bak dette var å lokke frem mer utfyllende svar eller forklaringer, men det var dessverre slik at respondentene sjelden benyttet seg av den muligheten.

De tre siste spørsmålene tar for seg foreldrenes ståsted knyttet til deres følelser, synspunkter/forventninger og mulige handlinger forårsaket av deres barns språkbeherskelse i russisk.

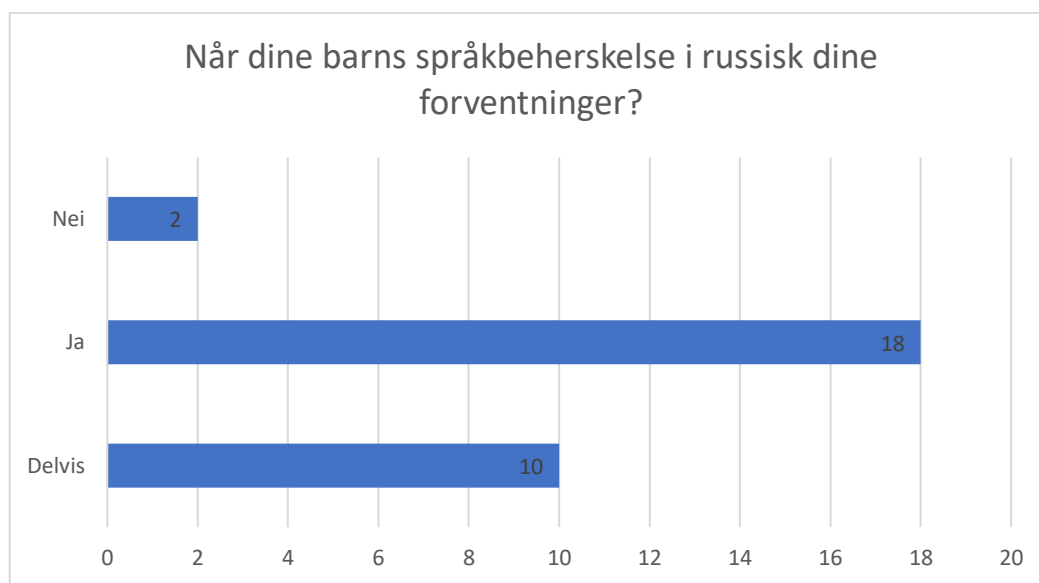


Figur 15. Blir du opprørt hvis dine barn ikke vil snakke eller svare på russisk?

Spørsmålet i diagrammet over er stilt som et holdningsspørsmål for å finne ut hvor foreldrene står følelsesmessig når barna deres ikke ønsker å snakke eller svare på

russisk. Vi kan se at svarene er omtrent todelt, 40% (=12) svarer at de blir opprørt, mens 47% (=14) svarer at de ikke blir det. Det er 13% (=4) informanter som sier at det plager dem litt.

For å få innblikk i det store bildet når det gjelder foreldrenes forventninger til barnas språkbeherskelse generelt sett, stilte jeg spørsmålet vist i diagrammet under:



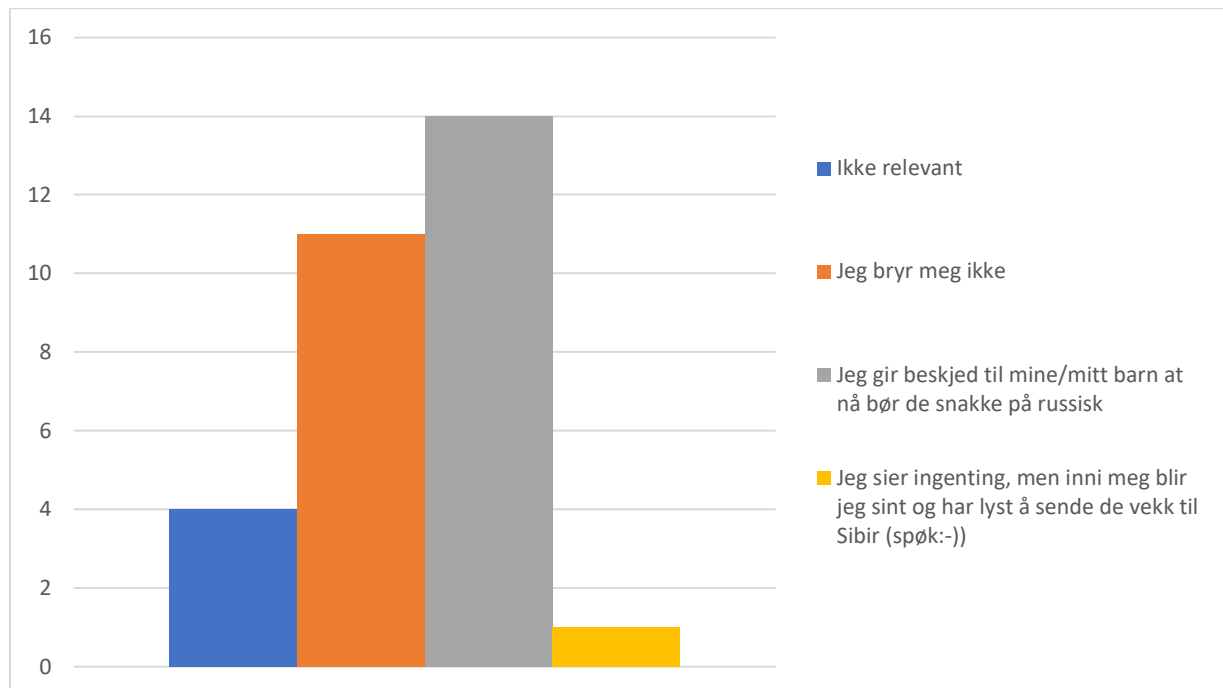
Figur 16. Når dine barns språkbeherskelse i russisk dine forventninger?

Litt mer enn halvparten (=18) av respondentene har svart positivt på dette spørsmålet. Ti av tretti svarer at barnas språkbeherskelse i russisk delvis når deres forventninger. Bare to respondenter svarer med et *nei*.

Jeg sier «bare» fordi jeg på dette spørsmålet har forventet å se en annen resultat i retning av det negative. Denne «hypotesen» har jeg fra at russere generelt, og særlig høyutdannede, som også utgjør mesteparten av alle deltakere i min undersøkelse, er kjent for å ha veldig høye forventninger til sine barn når det gjelder utdanning, barnas språk og nivå av kunnskap generelt. Jeg er kjent med flere tilfeller hvor barn som har gått på videregående skole i Bergen, samtidig har fullført videregående i Russland. Noen gjør det nok for prestisje, og andre for at de skal kunne få best mulig utdanning fra begge landene og kunne studere det de ønsker.

Det siste spørsmålet jeg vil presentere her, som også er siste spørsmål i undersøkelsen min, handler om en forestilt situasjon der foreldrene skulle svare med et gitt alternativ:

«Dere er på besøk hos noen russiske venner og deres barn snakker russisk, mens dine/ditt barn begynner å konversere på norsk. Hvilket alternativ hadde passet best?»  
Svarene kommer i diagrammet under.



Figur 17. Respons på spørsmål om foreldrenes reaksjon når barna ikke vil snakke russisk når de er blant andre russiskspråklige.

Det var dette spørsmålet jeg kanskje mest så fram til å få svar på, ikke bare for å se om det var noen som forsto sarkasmen i det fjerde svarsalternativet (og det var faktisk én respondent!), men også for å se litt mer i detaljer hvordan deres ønsker om barnas ferdigheter i russisk samsvarer med deres reaksjon i en tenkelig reel situasjon. Selv om det også her handler om små marginer, viser det seg at de fleste (=14) foreldrene ville gitt beskjed til sitt barn om å bytte om til russisk i en slik situasjon, mens elleve uttrykker at de ikke bryr seg. For fire av respondentene er ikke dette spørsmålet relevant, for en av dem muligens fordi de oppgir at de ikke har russiske venner som bor i Bergen.

## 6 Diskusjon

I denne delen av oppgaven vil jeg forsøke å diskutere meg frem til svar på problemstillingene mine. Jeg vil ta utgangspunkt i resultatene fra spørreundersøkelsen min om språkholdninger og forventninger og prøve å knytte disse opp mot teorien og til slutt sammenligne med eksisterende studier fra samme feltet. I listen under presenterer jeg problemstillingene mine i form av tre (fire) spørsmål.

### 1. I hvor stor grad bruker foreldrene og barna russisk, og under hvilke sammenhenger?

Den første problemstillingen vil omhandle resultater på spørsmål om faktisk språkbruk hos deltakere, både foreldre og barn. Å bruke russisk i ulike sammenhenger menes å se om bruken av språket forandres under ulike omstendigheter. Tidligere under presentasjon av svarene gjennom de fire kategoriene har jeg i kategorien om *språk og språkbeherskelse* delt resultatene fra respondentene etter om barna kommer fra rent russiske eller tospråklige/flerspråklige familier, og forklart grunnen til det. Jeg kommer ikke til å gjøre det på samme måten her, selv om jeg for å svare på denne problemstillingen vil bruke resultater fra flere av de samme spørsmålene som befinner seg under kategorien om *språk og språkbeherskelse*. Det som jeg håper denne inndelingen vi gi meg i denne delen av diskusjonen, er om det finnes unntak blant svarene som handler om språk og språkbeherskelse hvor begge foreldrene har russisk som morsmål og mellom barn fra blandede ekteskap. Dette kommer jeg tilbake til.

Å måle noe som «i hvor stor grad» noen bruker et språk kan virke vagt og ubegripelig. Jeg har ikke stilt et direkte spørsmål som ville gitt svar på dette, men jeg skal forsøke å svare på denne problemstillingen gjennom tolkning av og støtte til allerede gjennomgåtte spørsmål og svar fra spørreundersøkelsen min som handler om barnas snakke- og forståelse ferdigheter, førstevalg av språk i kommunikasjon, samt hvor mye (målt i grad) snakker barna russisk hjemme, med foreldre og mellom seg. I *figur 4* tidligere i oppgaven kunne vi se at flertallet av alle barna som det ble svart for (30/45), snakker russisk som morsmålstalere eller snakker det flytende. Langt under tallmessig faller de barna som snakker russisk med noen vansker (8) og de som nesten ikke snakker russisk (7/45). De barna som nesten ikke snakker russisk kommer alle fra blandede ekteskap der den forelderen som svarer på spørreundersøkelsen er russisk



og den andre forelderen er norsk. Når det kommer til forståelse av russisk hos barna ser vi i *figur 3* at så mange som 36/46 barn forstår russisk utmerket eller som en morsmålstaler. De barna som forstår bare enkel russisk (=6), eller forstår det ikke i det hele tatt (=4) kommer også fra russisk-norske familier, hvor den forelderen som svarer på undersøkelsen har russisk som morsmål og den andre forelderen har norsk.

I tabellen underviser jeg resultater på spørsmålet om hvilke språk foreldrene snakker med barna og hvor ofte.

Hvilke språk snakker du hjemme med barna og hvor ofte?				
	Veldig ofte	Ofte	Av og til	Aldri
Russisk	23	3	3	1
Norsk <sup>6</sup>	3	2	15	3
Andre språk	0	1	8	4

*Figur 18. Respons på spørsmål om hvilket språk snakker foreldrene med barna hjemme og hvor ofte.*

Ved å se på disse tallene er det lett å konkludere at russisk er det språket som deltakere snakker mest hjemme med barna. De få respondenter som snakker russisk «av og til» kommer alle fra russisk-norske (=2), og norsk-russiske (=1) familier. Det ene tilfellet som skriver at de «aldri» kommuniserer med barna sine på russisk kommer fra en ren russiskspråklig familie<sup>7</sup>. Jeg har sett på om disse tallene kunne ha sammenheng med hvor lenge både de og barna har bodd i Norge og teste en hypotese om at de som har bodd i Norge (Bergen) i lengre tid svarer at de bruker mer norsk eller andre språk til å kommunisere med sine barn enn russisk. Det ser ut til å delvis stemme, basert på dataene. Nesten alle, tre av fire, som svarer at de bare «av og til» eller «aldri» snakker russisk har bodd i Norge i over ti år. Men det har også de fleste som svarer at de «veldig ofte» eller «ofte» bruker russisk til å kommunisere med barna sine. Jeg har sett på denne situasjonen fra flere vinkler, og kan basert på resultatene om botid i Norge bekrefte at denne hypotesen om at botid i Norge har en forbindelse med hvor mye det brukes russisk og hvor mye andre språk til å kommunisere med barna sine hjemme.

<sup>6</sup> Syv respondenter unnlot å svare her, derfor skiller antall besvarelser seg fra det totale antallet besvarelser. Det samme gjelder for det tredje alternativet «andre språk».

<sup>7</sup> Det handler om respondent #23, som er omtalt fra før. Det at de aldri snakker russisk med barna hjemme kan nesten ikke stemme fordi hun i andre spørsmål som omhandler språkbruk av russisk, skriver at de bruker det – «veldig ofte».

Som nevnt tidligere i presentasjon av funnene i denne oppgaven, har de fleste barna bodd i Norge i hele sitt liv (=37). Det viser seg at ti av de 37 barna forstår bare enkel eller ingen russisk, det gjelder både for «barn 1» og «barn 2». Og at de samme barna snakker ingen eller lite russisk. Kasatkina (2010) skriver i sin studie om språkvalg blant russiske familier fra tidligere Sovjet at nesten alle barna (unntatt fra én familie) snakker lite eller ingen russisk, men at de forstår det mer enn de kan snakke. De gangene når de «må» snakke russisk er det oftest med besteforeldrene som i enkelte situasjoner ikke forstår deres engelsk. Barna fra hennes studie har også bodd i USA i hele sitt liv. Sammenlignet med hennes resultater, er det betraktelig flere barn fra min undersøkelse som har veldig gode forståelse- og snakkeferdigheter i russisk og som i mye større grad bruker russisk. Det er klart at min og hennes studie skiller seg på mange punkter, blant annet at hun har forsket på språk innad i 4 familier og at det dermed er mange færre barn som er inkludert i forskningen enn det er tilfelle i mitt prosjekt. Andre faktorer som også spiller en rolle, og som hun nevner, er at foreldrene ofte pga. jobb (eller flere jobber) ikke har hatt tid til å fokusere på å lære barna russisk. Også at det pga. integrering i et fremmed land det viktigste var å lære seg engelsk, både for barna og foreldrene. Resultatene mine tilsier at så å si alle barn fra spørreundersøkelsen min snakker og forstår norsk utmerket, samtidig som mer enn halvparten av dem (30 av 45 barn som det ble svart for) snakker russisk veldig bra eller «som en morsmålstaler». Det kan konkluderes her at det faktisk at barna er født og vokser opp i et fremmed land, som i mitt tilfelle er Norge (Bergen) i de fleste tilfeller ikke har en negativ innvirkning på barnas språkferdigheter i deres morsmål.

Vi har tidligere i forrige avsnitt sett at hele 83% av alle foreldrene som har deltatt i dette prosjektet har sagt at russisk er stort sett deres første valg når de kommuniserer med barna sine. Blant de 17% (5/30) som har svart at russisk ikke kommer på første plass når de kommuniserer med sine barn, er det fire tilfeller fra familier hvor den forelderen som svarer på dette spørsmålet har russisk som morsmål og den andre forelderen norsk. I ett tilfelle er det omvendt, men poenget er at ingen som har svart *nei* på dette spørsmålet er fra familier hvor begge foreldre er rent russiskspråklige.

Fire av fem av de som har svart at russisk ikke er et første valg bor sammen med partneren sin. Timofeeva og Wold (2012) skriver i deres prosjekt *Cross-linguistic Russian-Norwegian families in Norway: Language choice, family contexts and*

*bilingual development* om hvordan russiske mødre de har intervjuet snakker om språklige utfordringer knyttet til valg av språket de vil snakke med sine barn. De har gjort en studie som handler om språkvalg i russisk-norske familier, hvor mødrene er russiske og fedrene er norske. Familiene bor i Oslo. Det de har funnet ut er at flere av mødrene som er intervjuet forbinder det å snakke russisk til sine barn med sterke følelser og sier at de ikke hadde klart å uttrykke disse på samme måte hvis de hadde snakket til barna sine på norsk. Utfordringen kommer når barna pga. språklig barriere viser motstand til å høre russisk fra mødrene sine og venter heller til faren er hjem til å fortelle om dagen sin på skolen. For å ikke ødelegge tilliten til og forhold med sine barn velger noen av mødrene til å gå over til norsk. Andre derimot er tålmodig og venter til at «stormen» er over og barna aksepterer å høre russisk og gradvis begynner å bygge opp sin språklige kompetanse i russisk. Jeg har ikke gått så mye i dybden av slike problemstillinger, men kan med deres eksempler anta at grunnen til at fire respondenter fra undersøkelsen min har svart at de ikke har russisk som valg nummer én når de kommuniserer med sine barn kan være av samme eller lignende opphav. I en neste undersøkelse kunne forskeren ha spurt hvorvidt den andre partneren behersker minoritetsspråket.

Når det kommer til hvor mye det snakkes russisk hjemme, vil jeg vise til *figur 9* i avsnitt om språkvalg og faktisk språkbruk. Et høyt antall deltakere sier at det snakkes mye russisk hjemme og at barna snakker mye russisk med foreldrene. Det er ingen som svarer at de «aldri» snakker russisk hjemme, men det er ett tilfelle hvor de skriver at det snakkes «veldig lite» russisk hjemme, og tre tilfeller hvor barna snakker «veldig lite» russisk med foreldrene. I alle fire tilfeller, er det snakk om russisk-norske familier, hvor den som svarer på undersøkelsen har russisk som morsmål. Alle voksne har bodd i Norge i over ti år og deres barn har bodd her i sitt hele liv.

Ved å se nøyere på svarene om hvordan ulike omstendigheter og situasjoner er med på å bestemme hvilke språk foreldrene velger å bruke når de kommuniserer med barna, ser vi at de fleste velger å snakke russisk til sine barn i ulike situasjoner vist i tabellen under.

<b>I hvilke situasjoner snakker du russisk med barna?</b>	Aldri	Av og til	Ofte	Veldig ofte
Når vi leker/på fritiden	0	4	2	24
Når barnet gjør lekser eller vi leser bok	1	1	4	18
Når vi er ute og handler	1	3	2	24
Når jeg forklarer noe	1	3	3	23

*Figur 19. I hvilke situasjoner snakker foreldre russisk med barna.*

I andre tilfeller, som jeg omtalte tidligere, hvis det er en situasjon hvor de henter barna på skolen/i barnehagen og det står en lærer/barnehageansatt ved siden av dem velger halvparten av foreldrene å snakke norsk og halvparten å bruke russisk til å snakke med sine barn. Under presentasjon av besvarelser på dette spørsmålet, omtalte jeg Malko (2005) og Kasatkina (2010) sine funn hvor de skiller mellom «inside and outside language», hvor mange russiskspråklige foreldre/familier i deres studie bevisst bruker russisk til å konversere hjemme og når de er blant andre russiskspråklige og engelsk når de er ute av hjemmet og blant engelskspråklige. Jeg har ikke stilt et direktespørsmål om spesifikt dette til mine respondenter, men resultatene vitner at en slik holdning kunne absolutt vært mulig blant deltakere i min spørreundersøkelse. Ser vi derimot på enkelttilfeller, svarer respondent #12 på dette spørsmålet at det ikke er relevant for henne siden hun aldri snakker russisk med sine barn, men det kan nesten ikke stemme i og med at hun svarer at både barna og vedkommende snakker russisk ofte i mange andre spørsmål. På den andre siden, har vi et motsatt eksempel hos respondent #13, hvor hun kommenterer at hun kun snakker russisk med sine barn uavhengig av situasjonen. Da kan vi si at enkelte konsekvent bruker russisk uten å tenke over situasjonen de befinner seg i.

## **2. Ønsker russiske småbarnsforeldre i Bergen å lære barna sine russisk?**

Den andre problemstillingen min består av et hovedspørsmål og et underspørsmål. Det første jeg vil forsøke å svare på er om russiske foreldre i Bergen ønsker å lære barna sine russisk. For å belyse dette, vil jeg gå nærmere inn på- og sammenligne spørsmål

fra ulike kategorier i spørreskjemaet mitt, som handler om holdninger foreldrene har til det å lære sine barn russisk. Etter å ha svart på dette, vil jeg undersøke hvilken sammenheng er det mellom dette ønske og ulike sosiale faktorer.

De to mest målrettede spørsmålene til det første forskningsspørsmålet om foreldrenes ønske til å lære barna russisk er allerede omtalt og befinner seg i tabellen i *figur 11*. Disse går på barnas snakke- og forståelsesferdigheter i russisk. Det første spørsmålet er i hvor stor grad (hvor mye) foreldrene mener at barna skal snakke russisk. De fleste, 25 av 30, mener at barna skal snakke russisk «ofte» (=18) eller «ganske ofte» (=7). Det er ingen respondenter som mener at barna aldri bør snakke russisk eller at de bør snakke lite russisk. To av respondentene svarte at de mener at barna «av og til» burde snakke russisk og tre respondenter sier at dette spørsmålet ikke er relevant for dem/eller at de ikke vet om de synes det er viktig at barna snakker russisk. Ut i fra disse tallene kan vi fastslå at de fleste foreldrene er opptatt av at deres barn skal kunne snakke russisk i stor grad. De to av dem som ønsker at barna skal kunne snakke russisk «av og til» er informanter som kommer fra Russland, har russisk som morsmål og har en norsk partner. Tre av dem som svarer at dette spørsmålet ikke er relevant for dem/eller at de ikke vet om de er opptatt av at deres barn snakker russisk er informanter som har ulike bakgrunn, hvor to av dem har barn med en russiskspråklig partner og ett av dem med norsk. I underspørsmålet beskrevet ovenfor, kommer jeg tilbake til unntakstilfeller og mulige årsaker for hvorfor enkelte respondenter svarer slik de gjør.

Når det kommer til hvor godt de mener at barna skal forstå russisk, kan vi se at enda flere deltakere enn på forrige spørsmål svarer at de mener at barna skal kunne forstå russisk i høy grad. Det er nemlig 28/30 som mener at deres barn burde forstå russisk og kun to respondenter sier at det ikke er relevant for dem/eller at de ikke vet, eller har en holdning til det.

De neste spørsmålene (og svarene) jeg vil gå gjennom for å bekrefte eller avkrefte foreldrenes ønske om å lære sine barn russisk er mindre konkrete enn de to forrige og går mest på foreldrenes holdninger knyttet til forskjellige avgjørelser de tar for å stimulere barnas læring og praktisering av russisk. Litt over halvparten av foreldrene sender barna sine til den (de russiske skolene) og litt over 40% svarer at det å lære seg

russisk er den viktigste grunnen til at de sender barna dit. Noen av dem som har svart med et *nei* på dette spørsmålet, eller de som har svart med et *ja* men ville utdype hva de mener er den viktigste grunnen til at de sender barna til den russiske skolen, hvis det ikke er for å lære russisk, hadde mulighet til det i kommentarfeltet under. Jeg siterer to av kommentarene nedenfor, den første er fra respondent #11:

*For å møte og leke med andre barn som snakker russisk. Jeg vil vise at russisk er et levende språk, ikke kun mamma/bestemor sitt språk.*

Den andre er fra respondent #20:

*Vil at barnet skal utvikle russisk språk ikke bare som hverdags språk.*

Slike holdninger peker mot at noen foreldre ikke er fornøyd med at barna skal mestre sitt morsmål bare på et hverdagslig nivå, men vil at de skal gjøre mer med språket og kunne bruke russisk på flere områder enn bare hjemmet. Derfor skal jeg se nærmere på hvordan andre ting som lesing av bøker eller det å se på russiske filmer/høre på musikk o.a. er med på å fremme morsmålsinnlæring hos barna. Jeg viser tilbake til *figur 10* hvor jeg har presentert svarene på spørsmål om hvor mye barna er eksponert til å høre, se og bli lest til på russisk. Slik som i mange andre tilfeller, har flertallet av foreldrene svart at barna «ofte» eller «ganske ofte» hører på musikk, ser på ulike russiske programmer, leser bøker eller blir lest til. Det har i 2017 blitt gjort en undersøkelse på hvor mye foreldrene i Russland leser til sine barn, hvor rundt 10000 mødre og fedre har svart og det er visst bare få foreldre i Russland som leser bøker for sine små: det var nesten 80% som gjorde det på 70-tallet, og nå er dette tallet sunket til under 10% (noe som er nesten ikke mulig at stemmer!). Mine resultater viser at det ikke er en eneste person som aldri gjør det! Tar man det i betraktning, er dette veldig høye tall. De fire deltakere som på alle tre alternativer (se *figur 10*) svarer at barna «av og til» eller «veldig lite» får høre, lese og se noe på russisk eller med russiskspråklig innhold, er alle fra russisk-norske familier.

---

<sup>8</sup> <https://deti.mail.ru/lenta/opros-detej-mailru-opredelil-lyubimye-knigi-sovrem/>

Når jeg snakker russisk med mine barn er, jeg på en skala fra 1 til 5, bevisst på: (1 er «ikke bevisst, og 5 er «veldig bevisst»). Hopp over spørsmålet dersom du aldri snakker russisk med barnet/barna.					
	1	2	3	4	5
Uttale og ordvalg	1	0	4	5	19
Å snakke grammatisk riktig	1	0	2	8	16
Å oppfordre barna å svare på russisk	1	2	5	1	20

*Figur 20. Om foreldrene er bevisst over sine språkvalg.*

Etter å ha sett på resultatene av deltakernes besvarelser i tabellen over, kan vi også denne gangen konkludere at de fleste av dem er «veldig bevisst» på deres uttale og ordvalg, det å snakke grammatisk riktig og å oppfordre barna til å svare på russisk. En av grunnene til det kan være at de fleste av mine respondenter er høyutdannede (27/30) og mange av dem (12/27) har opplyst at de har en humanistisk utdanning.

Dataene jeg har fortolket viser at de fleste foreldre som har svart på denne undersøkelsen ønsker å lære barna sine russisk. De er opptatt av at barna snakker og forstår russisk på grunnivå, og de viser at de også er opptatt av at barna skal kunne bruke russisk på et høyere nivå og ikke bære som et språk de kun bruker hjemme. Slike holdninger forblir ikke bare et ønske eller mening. De fleste av dem er opptatt av å bruke flere metoder for å bidra til barnas læring og videreutvikling av morsmålet sitt. Mer enn halvparten av alle som har svart sier at de også er bevisst over sine språkvalg og strategier til å fremme læring av russisk hos sine barn.

### **Hvilken sammenheng er det mellom dette ønske og ulike sosiale faktorer?**

Dette spørsmålet er et underordnet spørsmål på den forrige problemstillingen og måten jeg skal gå fram for å forsøke å besvare den, er ved å se på hvordan ulike sosiale faktorer som f.eks. respondentenes bakgrunn, morsmål hos begge foreldrene, barnas alder o.m. kunne påvirket foreldrenes ønsker om å lære barna sine russisk.

I tolkningen av besvarelsene på spørsmålene under forrige problemstilling har jeg gjentatte ganger vist at respondenter som har en «ikke russisk» partner er de som i nesten alle besvarelser skiller seg som unntakene av det flertallet har svart. Dette er et av de mest merkbare funnene. I alle tilfeller dreier det seg om en russisk mor og en norsk far. Timofeeva & Wold (2012) har sett på hvordan fedrenes beherskelse av russisk har i flere russisk-norske familier i Oslo vært med på å avgjøre mødrenes språkvalg og holdninger knyttet til bruk av det russiske språket til å kommunisere med sine barn.

De påpeker at det i følge De Houwer (2007) og Pearson (2007) bare en fjerde del av alle barna fra tospråklige familier utvikler lik kompetanse i begge foreldenes morsmål. En av de viktigste funnene de har gjort ved å intervjuer 15 russiske mødre som har barn med norske fedre, er at barnas kunnskap i russisk er i stor grad forbundet med fedrenes beherskelse av samme, samt det hvilke holdninger fedrene har til det å oppdra barna tospråklig. Også hvorvidt mor og far er enig i en tospråklig barneoppdragelse. Av hensyn til sterke familiebånd har mange mødre som har deltatt i deres prosjekt gitt opp ideen om å lære sine barn russisk. Basert på mine resultater er det vanskelig å trekke samme konklusjon i og med at jeg ikke har forsket direkte på fedrenes kunnskap i russisk eller deres forhold til det å oppdra barna til å være tospråklige. Likevel kan faktorene nevnt ovenfor være en mulig forklaring på hvorfor nesten alle unntakene fra det store flertallet i min undersøkelse som ønsker å lære barna sine russisk og fremstår strategisk overfor det, tilhører gruppen av informanter med russisk/russiskspråklig mor og norsk far. Flere av mødrene fra Timofeeva & Wolds studie sier at de har sluttet å snakke russisk til sine barn når faren er tilstede, for å ikke fremstå utelukkende og ekskluderende. Det kan også være en tenkelig forklaring på hvorfor de respondentene jeg har omtalt som unntakene, har valgt å legge vekk ønsker eller ambisjoner om å lære sine barn russisk. Dette synes jeg et veldig spennende tema og noe som hadde vært verd å forske videre på.

En annen faktor som kunne vært med å påvirke svarene jeg har fått som angår foreldrenes holdninger til det å lære sine barn russisk kan være alder på barna. Jeg har tidligere i teorikapittelet snakket om alder som en viktig faktor for vurdering av hva en kan forvente av barnets språk gått ut i fra hvor gammelt barnet er (Coulmas: 2005, Golden: 2009). De som svarer at de ikke er opptatt av at barna snakker eller forstår russisk, og som gjør lite for å bidra til barnas læring og beherskelse av språket er i



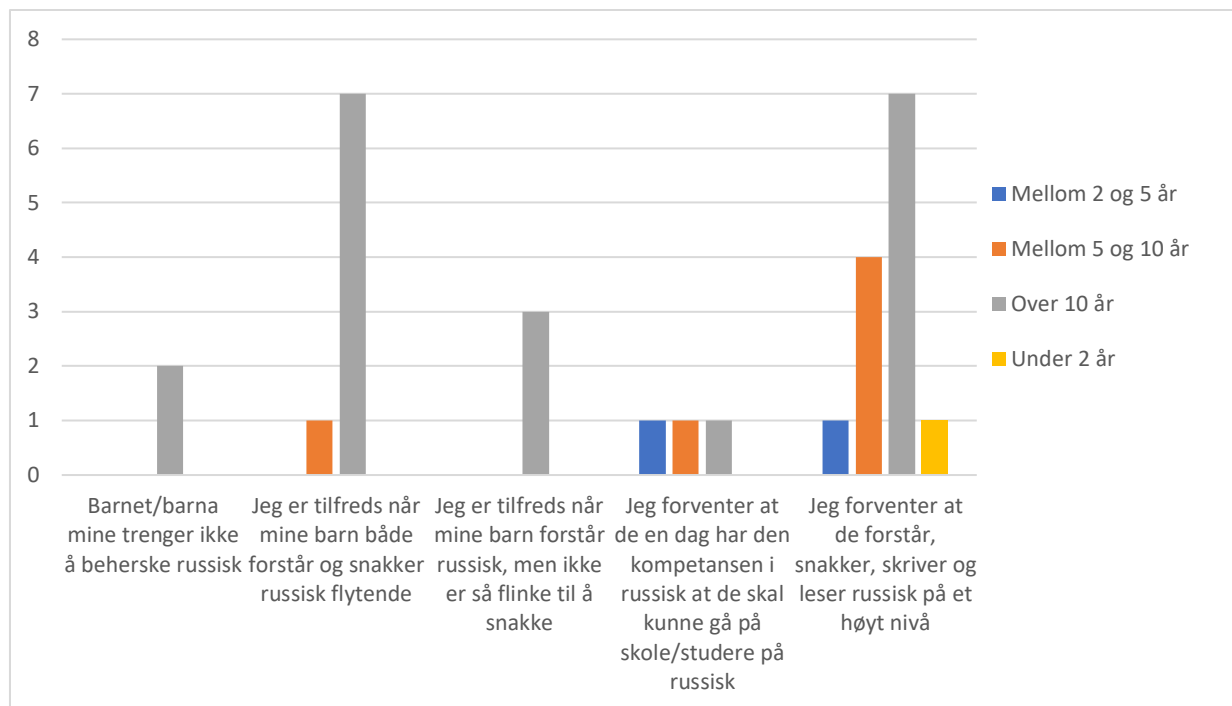
mange tilfeller de samme respondentene. Jeg har prøvd å finne en tråd i barnas alder og se om jeg kunne bruke Coulmas (2005) og Golden (2009) sin teori om at læring er i stor grad påvirket av alderen, men jeg fant ikke en slik forbindelse i mine funn. Det er slik at, de fleste barna fra de nylig nevnte foreldrene er med tanke på alder innenfor grensen jeg først satte opp, dvs. 13 år.

Hvis barna hadde vært mye eldre enn det, slik at foreldrenes ønsker, meninger eller innsatsen til barnas språklæring ikke hadde spilt en rolle, siden det aldersmessig hadde vært for sent og uansett ikke kunne påvirket den språklige situasjonen uansett.

### **3. Hvilke forventninger har foreldrene til barnas kompetanse i russisk?**

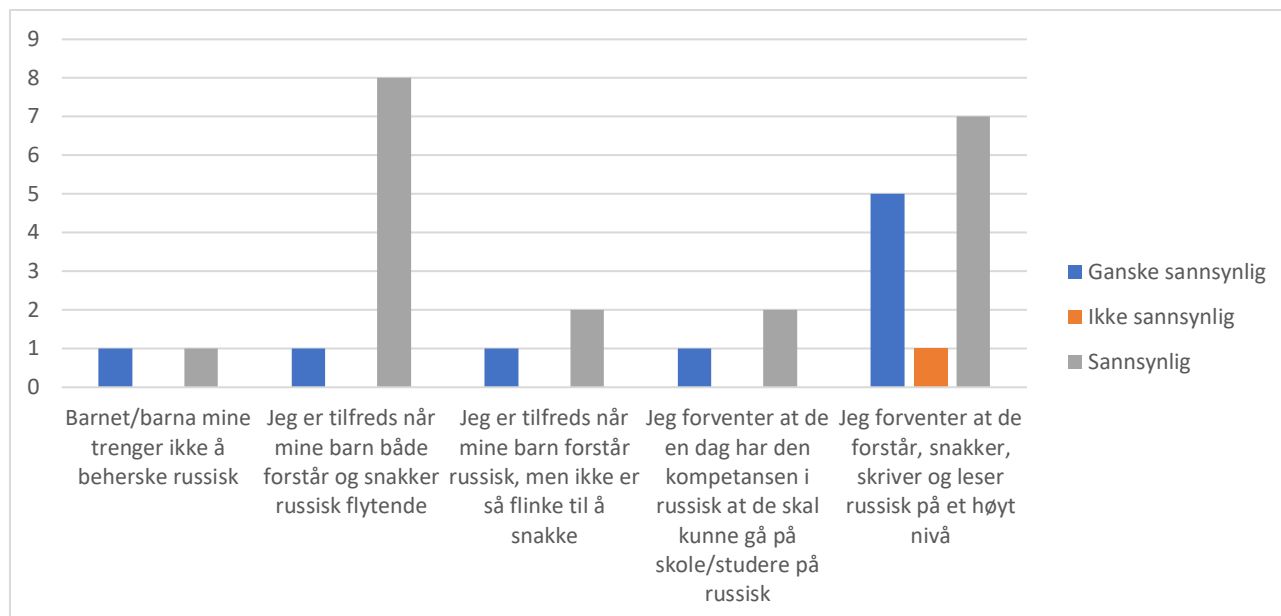
Jeg har i resultatsdelen om *holdninger og forventninger* allerede framstilt besvarelser på alle spørsmål fra min undersøkelse som angår forventninger foreldrene har til deres barnas kompetanse i russisk i form av tabell og diagrammer og diskutert flere av dem. Disse spørsmålene tilhører kategorien *språkvalg*. Under besvarelsen av denne problemstillingen vil jeg ta for meg de viktigste resultatene som handler om forventninger som spesifikt går inn på barnas kompetanse i russisk og forsøke å sammenligne de med besvarelser fra andre spørsmålskategorier og diskutere mulige grunner til at foreldrene har slike holdninger.

Dataene fra *figur 14*, som representerer svarene på spørsmålet om hvilke forventninger foreldrene har til deres barn når det gjelder den generelle russiskspråklige kompetansen, forteller at 43% (13/30) av foreldrene forventer at barna forstår, snakker, skriver og leser russisk på et høyt nivå. 30 % av dem (9/30) er tilfreds når deres barn både forstår og snakker russisk flytende. Det vil si at over 70% av deltakere har høye forventninger til barnas russiskspråklige kompetanse. Ved å se på hvor lenge disse respondentene har bodd i Norge og om de er her midlertidig eller kommer til å fortsette å bo her i framtiden, kan vi forsøke å begrunne deres høye forventninger til barnas mestring av morsmålet.



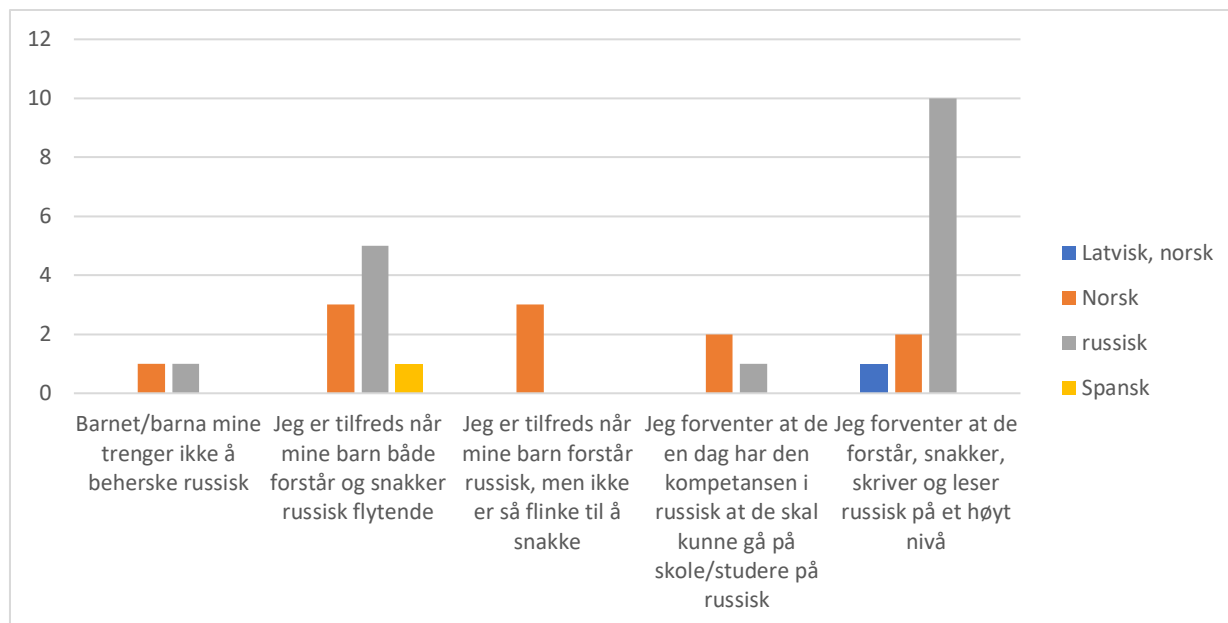
Figur 21. Foreldrenes forventninger til barnas kompetanse i russisk i forhold botid i Norge.

Tallene fra diagrammet over viser at de fleste som har høye forventninger til barnas beherskelse av russisk har bodd i Norge mellom fem og ti år, eller over ti år. Hvis foreldrene tenker at oppholdet i Norge er midlertidig, er det mye mer sannsynlig for at de vil synes at beherskelse av russisk hos deres barn er veldig viktig. Det finner vi ut ved å sammenligne svarene på foreldrenes forventninger til barnas morsmålsbeherskelse med hvor sannsynlig det er at de bor i Norge om 5 år. Svarene blir vist i diagrammet under.



Figur 22. Foreldrenes forventninger til barnas kompetanse i russisk i forhold til hvor sannsynlig det er at de bor i Norge om fem år.

Vi ser at bare et fåtall (2/30) foreldre svarer at det ikke er sannsynlig at de bor i Norge om fem år. De fleste som har høye forventninger til barnas kunnskaper i russisk sier at det er «sannsynlig» og «ganske sannsynlig» at de fortsatt er bosatt i Norge i de neste fem årene. Disse funnene påpeker at hypotesen om at foreldrene som er bosatt i Norge (Bergen) midlertidig vil mest sannsynlig ha høye forventninger til barnas morsmålskompetanse ikke kan sies å stemme hos respondentene fra min undersøkelse. Jeg kan konkludere at både de som har bodd i Norge i mer enn fem år og de som har vært her under fem år har alle høye forventninger når det gjelder deres barns kunnskap i russisk samt kunnskapsnivå av språket. De få respondenter som svarer at det ikke er viktig for dem at barna behersker russisk, er unntakstilfeller. De har bodd i Norge i over ti år og er begge sikre på at de vil fortsette å bo her i de neste fem årene også. En av de to er informant som har barn med en norsk partner og den andre med en russisk. Jeg ville undersøke om det at barna kommer fra rent russiske eller tospråklige familier påvirker forventningene beskrevet ovenfor. I figuren under ser vi resultatene på det:



Figur 23. Forventningene sammenlignet med fars morsmål.

Diagrammet viser at flertallet av foreldre har høye forventninger selv hvis barnets far ikke har russisk som morsmål. Unntakene i dette tilfellet gjelder for de samme respondentene som i de to andre sammenligningene i diagrammene over.

På spørsmål framstilt i figur 16 om barnas språkbeherskelse i russisk når foreldrenes forventninger, svarer 60% (18/30) av foreldrene at de gjør det. 33% (10/30) er delvis enig i dette utsagnet og 7% (2/30) sier at deres barn ikke når forventningene de har for deres morsmålsbeherskelse. Ved å sammenligne disse svarene med hvor flinke barna er til å snakke russisk, og mesteparten av dem skårer høyt på dette spørsmålet: de snakker mye russisk og sies å være flinke, ser vi at det *til tross for dette* er mange som er misfornøyd/skuffet! Blant disse barna, som forelderen er skuffet over, er det ikke bare barn som er dårlige i russisk, men også en del som er ganske flinke i russisk. Målingene fra sammenligning av dataene fra figur 4 og figur 16 viser at fem respondenter som har barn som «snakker russisk som morsmålstalere» eller «flytende, men ikke som en morsmålstaler» er bare delvis fornøyd med barnas språkbeherskelse av russisk. Det dreier seg om språket til ni barn. En av to foreldrene som ikke er fornøyd med barnas mestring av språket har tre barn og svarer at barna nesten ikke snakker russisk, mens den andre forelderen opplyser om at barnet snakker russisk med noen vansker. Begge disse er russisktalende som har barn med norsktalende partnere.

Over halvparten av de som har barn som er flinke i russisk, er villig til å bryte inn i samtalen og nærmest irettesette barnet sitt framfor andre, som de er på besøk hos. Jeg tror det sier litt om hvor høye forventningene er om at barnet snakker russisk, men også noe om barneoppdragelse. Jeg tviler på at norske foreldre ville gjort det samme i samme grad.

Natalia Kasatkina (2010) forsket også på forventninger foreldrene har til barnas beherskelse av russisk og kunne etter å ha analysert resultatene konkludere at:

“Well, they speak a little bit of Russian, and it is okay. If they decide to learn more, they can take it in college.” This seems to be a common approach of the parental generation. Assuming that their children will learn the language if they need it one day seems to be a convenient rationalization for not trying to actively help their children improve their Russian fluency. (Kasatkina 2010:161)

Det er åpenbart at sammenlignende med hennes konklusjon, ser vi et helt motsatt bilde i mine funn. Det er klart at det finnes mange faktorer som kan forklare slike forskjeller, blant annet hvordan foreldre følelsesmessig forbinder forventninger med språket eller hva de legger i selve begrepet forventninger. Som jeg tidligere i denne oppgaven reflekterte over, kunne foreldrene oppfattet dette begrepet annerledes enn det jeg har gjort under utformingen av spørsmålene knyttet til det, men på generell basis kan jeg konkludere at informantenes forventninger til deres barns russisk og kunnskapsnivå av det for nå og framtiden er høye. Som nevnt finnes det også unntak både når det gjelder lave eller ingen forventninger og når det gjelder veldig høye forventninger (se *figur 14*) som at de forventer at barna en dag skal gå på skole/studere på russisk, men disse er det veldig få av.

## 7 Konklusjon

I denne masteroppgaven som handler om språksituasjonen blant russiske foreldre og barn som bor i Bergen, har jeg hatt som mål å se på hvordan språksituasjonen hos russiske/russisktalende foreldre og barn som bor i Bergen er. Jeg har sett på hvordan foreldrenes og barnas norsk- og russiskspråklige kompetanse er, hvilke situasjoner og språkvalg foreldrene og barna gjør som fører til barnas læring og bevaring av det russiske språket, samt hvordan foreldrenes holdninger, tanker, meninger og forventninger er om barnas morsmålstilegnelse og mestring av morsmålet. For å belyse dette emnet har jeg laget en kvantitativ spørreundersøkelse med 50 spørsmål inndelt i fire kategorier som tar for seg foreldrenes bakgrunn, språk og språkbeherskelse foreldrene og barna har i russisk og norsk, om hvordan og hvorvidt identitet har en innvirkning på barnas læring av russisk, altså språk og identitet, og til slutt om språkvalg som omfatter ulike deler av barnas språkbeherskelse i russisk og foreldrenes forventninger knyttet til det.

Resultatene på undersøkelsen har vist at de fleste barna, til tross at et stort antall av dem har bodd i Norge i hele sitt liv, har en god språklig og forståelsesmessig kompetanse i russisk, at de behersker språket godt på ulike nivåer. Også at over 80% av foreldrene som har svart på spørreundersøkelsen min er opptatt av å lære barna sine russisk eller å bruke ulike strategier som bidrar til barnas innlæring av morsmål på andre måter. Omtrent halvparten av barna har to russiskspråklige foreldre, men russiskkunnskapene er også høye blant barna der bare en av foreldrene er russiskspråklig, men lavere enn hos barn fra familier hvor begge foreldrene har russisk som morsmål. Jeg har sett på unntakene av foreldrene som har andre holdninger enn de fleste har når det gjelder læring og bevaring av det russiske språket, samt holdninger og forventninger til barnas mestring av russisk og prøvd å tolke og sammenligne disse resultatene med funn fra eksisterende litteratur. Et av de mest merkbare funnene er at nesten alle respondenter som har svart ulikt fra det store flertallet, altså alle unntakene, kommer fra informanter som har barn med en norsk partner. De fleste foreldrene har også høye forventninger til deres barnas morsmålskompetanse både nå og i framtiden. Og forventningene er høye selv om mange barn behersker russisk perfekt eller så godt som det.

For å belyse funnene nevnt ovenfor og i resultatsdelen av denne oppgaven fra andre perspektiv kan en differensiere ytterligere mellom respondentene og ta høyde for f.eks. sosiale og individuelle trekk i deres språk, nasjonalitet og annet. Tid og rammer for denne masteroppgaven har vært begrenset for å kunne gå i dybden på slike trekk.

## 7.1 Videre forskning

Jeg synes at tema og problemstillingene jeg valgte for denne oppgaven er veldig spennende og kan tolkes på ulike måter og fra forskjellige synsvinkler, ikke minst fra ulike fagdomener. Det hadde f.eks. vært veldig interessant om en slik eller lignende studie hadde blitt gjort om andre språk som f.eks. tysk eller somalisk her i Bergen og omegn. Eller om en slik studie primært med forventninger i fokus hadde blitt gjort i flere verdens land.

På grunn av begrenset tid har jeg ikke fått gjort flere ting som jeg hadde tenkt å undersøke nærmere, som f.eks. å gjennomføre intervju med noen respondenter. Jeg kunne også ha spurt mer om enkelte emner og kunne forklart begrepsbruk nøyere til respondentene mine for å unngå misforståelser og feiltolkning av spørsmål. Jeg legger også merke til, ved å bla i faglitteraturen, at man i noen undersøkelser spør direkte etter språkstrategier, og at jeg kunne ha spurt mer direkte om det. F.eks.: «Hvis barnet, da det var liten, ikke svarte på russisk, lot du da som om du ikke forstod?»

Dette er bare noen ideer om hva som kunne blitt gjort bedre og mer ut av. Jeg er klar over at det jeg nevner her og mye annet spennende fra denne oppgaven kunne med litt mer forskning blitt løftet opp til nye høyder. Det jeg har presentert i denne oppgaven er det jeg per nå har hatt kapasitet til å gjøre. Jeg overgir vingene til nestemann og ønsker lykke til.

## Referanseliste

- Baker, C. (2007) *A parents' and teachers' guide to bilingualism* 3. utg. Clevedon: Multilingual Matters.
- Berggreen, Harald og Tenfjord, Kari. (1999) *Andrespråklæring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Bjørnflaten, Jan Ivar; Eckhoff, Hanne: russisk i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 4. juni 2020 fra <https://snl.no/russisk>
- Bucholtz, Mary og Hall, Kira. (2008) Finding Identity: Theory and Data. *Multilingua - Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication* 27(1-2). DOI: [10.1515/multi.2008.008](https://doi.org/10.1515/multi.2008.008).
- Coulmas, Florian. (2005) *Sociolinguistics: The study of speakers' choices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coupland, N. (2007) *Style: language variation and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- De Houwer, Annick. (1990) *The Acquisition of Two Languages from Birth: A Case Study*. Cambridge: Cambridge UP.
- De Houwer, Annick. (2009) *An introduction to bilingual development*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Engen, Thor Ola, and Lars Anders Kulbrandstad. *Tospråklighet, Minoritetsspråk Og Minoritetsundervisning*. 2. Utg. ed. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004.
- Eriksen, T. (2008) *Røtter og føtter: Identitet i en omskiftelig tid*. Oslo: Aschehoug.
- Extra, Guus og Verhoeven, Ludo. (1999) *Bilingualism and Migration*. Studies on Language Acquisition [SOLA], 14. Berlin: Mouton De Gruyter.
- Garrett, Peter. (2010) *Attitudes to Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giles, Howard. (1993) Colin Baker, *Attitudes and Language*. (Multilingual Matters, 83.) Clevedon, England: Multilingual Matters, 1992. Pp. x + 173. *Language in Society* 22(4): s. 559-64. Tilgjengelig fra: [10.1017/S0047404500017486](https://doi.org/10.1017/S0047404500017486)
- Golden, Anne. (2011) *Ordforråd, ordbruk og ordlæring*. 3. utg. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Holmes, J., Hazen, K. (2013) *Research Methods in Sociolinguistics: A practical guide*. Somerset: John Wiley and Sons.



- Jacobsen, Dag Ingvar. (2005) *Hvordan Gjennomføre Undersøkelser? : Innføring i Samfunnsvitenskapelig Metode*. 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jordalen, Anja-Evelin. (2014) *Språksituasjonen i Mordovia – en kvantitativ undersøkelse av språkbeherskelse, språkvaner og språkholdninger blant studenter i Mordovia*. Masteroppgave. Universitetet i Bergen. Tilgjengelig fra: <http://bora.uib.no/handle/1956/7971> (Hentet 28. mai 2020).
- Karpava, S., Ringblom, N., & Zabrodskaja, A. (2018) Language Ecology in Cyprus, Sweden and Estonia: Bilingual Russian-Speaking Families in Multicultural Settings. *Journal of the European Second Language Association*, 2(1), 107–117. DOI: [10.22599/jesla.41](https://doi.org/10.22599/jesla.41)
- Kasatkina, Natalia. (2010) *Analyzing Language Choice among Russian-speaking Immigrants to the United States*. Doktoravhandling. University of Arizona. Tilgjengelig fra: <https://repository.arizona.edu/handle/10150/193622> (Hentet 28. mai 2020).
- King, Kendall, and Fogle, Lyn. (2013) Family Language Policy and Bilingual Parenting. *Language Teaching* 46(2): s. 172-94. DOI:[10.1017/S0261444812000493](https://doi.org/10.1017/S0261444812000493)
- Malko, Victoria. (2005) *Language, culture, and pedagogy: Immigrants from the former Soviet Union studying English as a second language in California postsecondary institutions*. Doktoravhandling. California State University, Fresno og University of California, Davis, ProQuest Dissertations Publishing. Tilgjengelig fra: <https://search.proquest.com/docview/305357416?accountid=8579> (Hentet 28. mai 2020).
- Benzon, S. & Karlsson, H. m. fl. (red.) *Dialektologkonferens 1978: Rapport*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för nordiska språk. s. 51–66.
- Omdal, H. (1994) From the Valley to the City: Language Modification and Language Attitudes, i Nordberg, B. (red.) *The Sociolinguistics of Urbanization: The Case of the Nordic Countries*. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Omdal, Helge. (1994) *Med språket på flyttefot : språkvariasjon og språkstrategier blant setesdøler i Kristiansand*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk.
- Podesva, Robert J, and Shardma, Devyani. (2014) *Research Methods in Linguistics*. Cambridge: Cambridge UP. DOI: [10.1017/CBO9781139013734](https://doi.org/10.1017/CBO9781139013734)
- Ringdal, Kristen. (2018) *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. 4. Utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Schwartz, Mila, 2008, "Exploring the relationship between family language policy and heritage language knowledge among second generation Russian-Jewish immigrants in Israel", i *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 29, nr. 5, pp. 400-418

Schwartz, M., Moin, V. & Leikin, M. (2011) Parents' Discourses About Language Strategies for Their Children's Preschool Bilingual Development, *Diaspora, Indigenous, and Minority Education*, 5:3, 149-166. DOI: [10.1080/15595692.2011.583505](https://doi.org/10.1080/15595692.2011.583505)

Sedgwick, Philip (2013) Snowball sampling, *British Medical Journal (Online)*. DOI:[10.1136/bmj.f7511](https://doi.org/10.1136/bmj.f7511)

SSB (9. mai 2019). *Innvandrerens velferd og levekår: Slik har innvandrerne i Norge det* [Internett], SSB. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/artikler-og-publikasjoner/innvandrerens-velferd-og-levekar-slik-har-innvandrerne-i-norge-det> (Lest 28. mai 2020)

Svartdal, Frode. forventning - psykologi i *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra: [https://snl.no/forventning\\_-\\_psykologi](https://snl.no/forventning_-_psykologi) (Hentet: 16. mai 2020).

Svendsen, T.F., Herheim, A. & Larsen, O. S. (2017) *Psykologi 2*. 2.utg. Oslo: Aschehoug.

Timofeeva, Julia, and Astri Heen Wold. (2012) Cross-linguistic Russian-Norwegian Families in Norway: Language choice, family contexts and bilingual development, *NOA norsk som andrespråk* 28(1), 50-90.

Tourangeau, R., Rips, L. J., & Rasinski, K. A. (2000) *The psychology of survey response*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511819322>

Velthuisen, Aart S. (2005) Dolores Albarracn, Blair T. Johnson, and Mark P. Zanna (Eds.) (2005) *The Handbook of Attitudes*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 826 Pp. ISBN 0805844929. *International Journal of Public Opinion Research* 17(4), s. 495-96. DOI: <https://doi.org/10.1093/ijpor/edh109>

# Appendiks

skjemaker.app.uib.no

## Språkholdninger og forventninger

Dette spørreskjemaet er en del av min masteroppgave som handler om holdninger og forventninger blant russiskspråklige foreldre som bor i Bergen og omegn og har ett eller flere barn i aldersgruppe 3 til 13 år. Det vil ta cirka 20 til 30 minutter å svare. Takk for ditt bidrag!

1 > 2 > 3 > 4 > 5 > 6

Navn Bakgrunn Språk og språkbeherskelse Språk og identitet Språkvalg Avslutning

Name \*

First Last

Neste side Page 1 of 6

### Bakgrunn

1. Alder \*

24 eller yngre

25-34

35-44

45 eller eldre

2. Kjønn \*

Kvinne

Mann

3. Hvor er du født? \*

Save Form Add Field Duplicate Delete

Field Label 1. Alder

Field Type Multiple Choice Choice Columns One Column

Choices

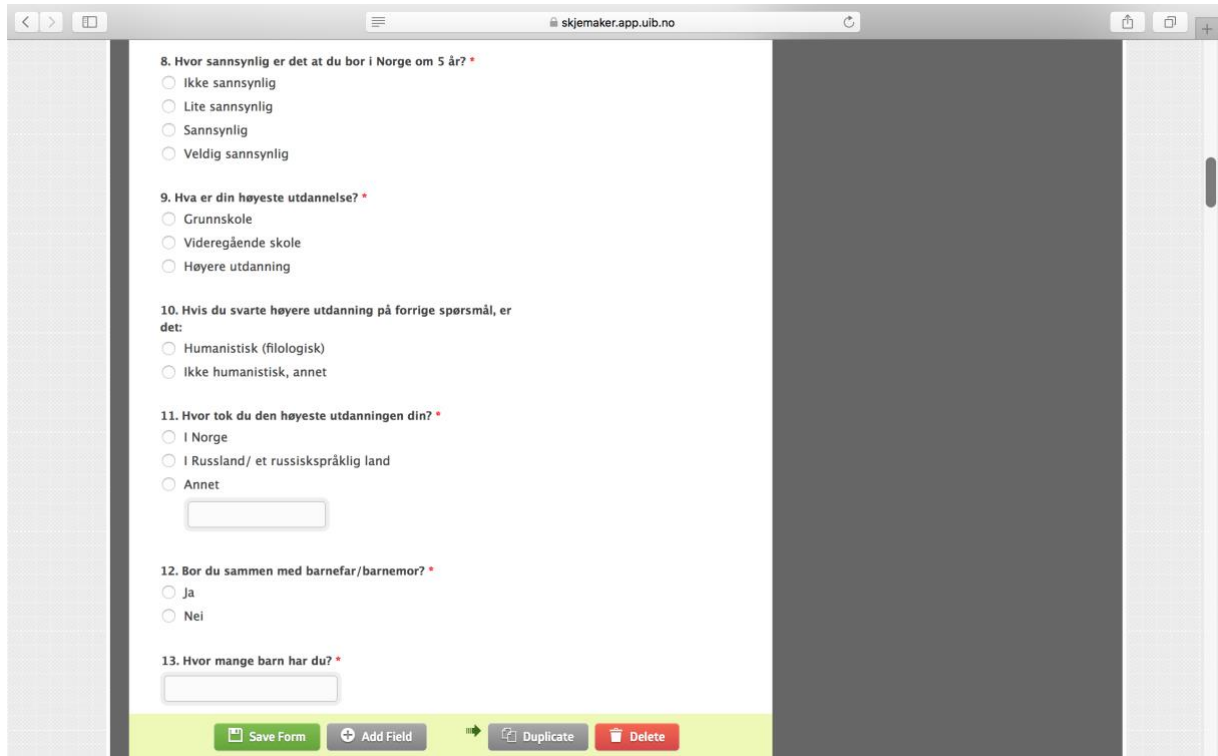
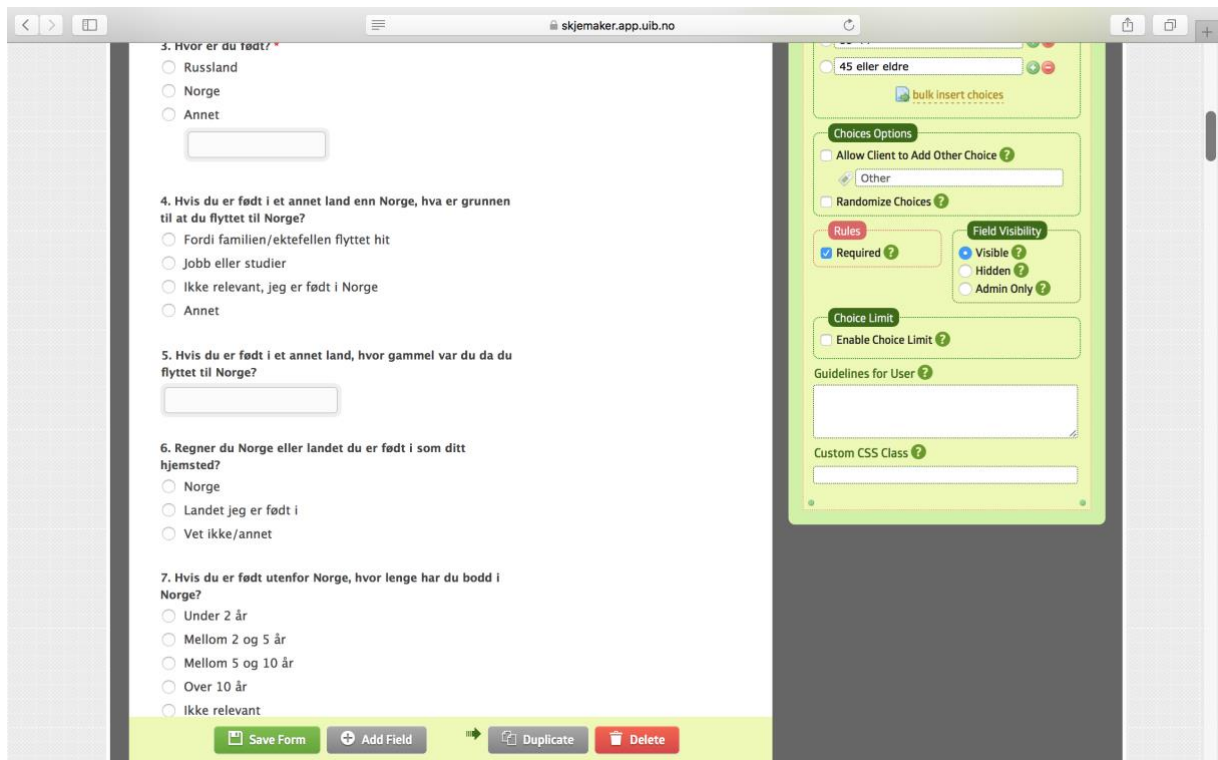
24 eller yngre

25-34

35-44

45 eller eldre

bulk insert choices



skjemaker.app.uib.no

14. Hvor gammelt/le er de? \*

15. Hvor lenge har barna dine bodd i Norge? \*

Neste side [Forrige side](#) 2  
Page 2 of 6

---

**Språk og språkbeheerskelse**

16. Hva regner du som ditt morsmål? \*

17. Hvilket språk regner barnets andre forelder som morsmål? \*

18. Hva er ditt førstespråk (dvs. det språket du lærte først)? \*

19. Er det andre språk som du har tilnærmet morsmålkompetanse i, og i så fall, hvilket? \*

Save Form Add Field Duplicate Delete

skjemaker.app.uib.no

20. I denne oppgaven skal du svare på hvor flinke du og dine barn er i norsk.

Hvis du har flere enn 2 barn vil jeg at du skal fokusere på de to yngste i aldersgruppen 3 til 13 år. Barn 1 er den nest yngste og barn 2 er den yngste. Hvis du har ett barn lar du "Barn 2" stå tomt.

	Snakker ikke norsk	Snakker litt norsk	Snakker norsk nokså bra	Snakker norsk utmerket
Du	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Barn 1	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Barn 2	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

21. Hvor flinke er barna dine i russisk?

Barn 1

Barn 2

22. Hvilke språk snakker du hjemme med barna og hvor ofte?

Russisk

Norsk

Andre språk

23. I hvilke situasjoner snakker du russisk med barna?

Når vi leker/på fritiden

Når barnet gjør lekser

Når vi er ute og handler

Når jeg forklarer noe

24. Er russisk stort sett ditt første valg når du kommuniserer med barna dine? \*

Ja

Nei

Save Form Add Field Duplicate Delete

skjemaker.app.uib.no

Evt. kommentarer til forrige spørsmål

25. Har du russiske eller russiskspråklige venner som bor her i Bergen? \*

Ja  
 Nei

26. Hvis ja, har du mye kontakt med dem? \*

Ja  
 Nei  
 Av og til

27. Hvis dine russiske venner har barn, pleier dere å besøke hverandre ofte slik at barna kan omgås/leke sammen? \*

Ja  
 Nei

28. Hvis dine russiske venner har barn, pleier dere å besøke hverandre ofte slik at barna kan omgås/leke sammen? \*

Ja  
 Nei

Evt. kommentarer til forrige spørsmål

Save Form Add Field Duplicate Delete

skjemaker.app.uib.no

Sprak og identitet

29. Er du opptatt av å snakke grammatisk riktig på russisk? \*

Ja, i stor grad  
 Nei, jeg legger ikke så mye vekt på det  
 Vet ikke, tenker ikke over det

30. Jeg synes det er viktig at mitt/ne barn/a føler seg russisk: \*

Enig  
 Delvis enig  
 Uenig

Evt. kommentarer til forrige spørsmål

31. Hvor ofte pleier du å gå på arrangementer sammen med barn/a i regi av den russiske kirken her i Bergen? \*

Ofte  
 Av og til  
 Aldri

32. Er det andre arrangementer der det deltar mange russere som du går på? \*

Nei  
 Ja, nemlig på:

Save Form Add Field Duplicate Delete

skjemaker.app.uib.no

33. Tror du at det å samle seg i kirken og få mulighet til å bruke russisk med andre barn og voksne stimulerer barnets læring og tilknytning til språket? \*

Ja  
 Nei  
 Vet ikke  
 Ikke relevant

34. Går barna dine på russisk skole her i Bergen? \*

Ja  
 Nei  
 Av og til/har gått tidligere

35. Hvis ja, hvor mye tror du det bidrar til å lære og bevare deres russisk? \*

Ikke i det hele tatt  
 I lite grad  
 Moderat  
 I stor grad  
 I svært stor grad

Evt. kommentarer til forrige spørsmål

Save Form Add Field Duplicate Delete

skjemaker.app.uib.no

36. Er det å lære seg russisk den viktigste grunnen til at du sender barna til den russiske skolen? \*

Ja  
 Nei

Om du svarte nei, hva er da den viktigste grunnen:

Neste side [Forrige side](#) Page 4 of 6

Språkvalg

37. Hvor mye? \*

Snakkes det russisk hjemme

Snakker barna russisk med dere

Snakker barna russisk med hverandre (hvis dere har mer enn 1 barn)

Snakker barna russisk med sine venner

Svarer barna på russisk hvis de blir spurt noe på russisk

Mener du at barna skal snakke russisk

Mener du at barna skal forstå russisk

Forventer du at barna skal svare på russisk

Forventer du at de bruker russisk i hverdagen

Save Form Add Field Duplicate Delete



skjemaker.app.uib.no

Forventer du at de bruker russisk i hverdagen

Ser barna russisk tv, filmer, tegnefilmer osv.

Hører barna på russisk musikk, leser bøker, leser russiskspråklige internettsider etc.

Leser dere russiske bøker til barna

38. Når jeg snakker russisk med mine barn, er jeg på en skala fra 1 til 5 bevisst på:

Uttale og ordvalg

Å snakke grammatisk riktig

Å oppfordre barna å svare på russisk

39. Du henter barnet ditt i barnehagen og en barnehageansatt står ved siden av dere, vil du da snakke russisk til barnet ditt? \*

Mest sannsynlig russisk

Mest sannsynlig norsk

Evt. kommentar:

40. Hvis dere snakker til barna på russisk da, ønsker dere at de også skal svare på russisk? \*

Ja

Nei

Spiller ingen rolle så lenge de forstår hva jeg har sagt/spurt om

Evt. kommentar:

Save Form Add Field Duplicate Delete

skjemaker.app.uib.no

41. Når dere snakker med besteforeldre, slektninger og venner fra Russland via telefon, videosamtale og lignende, involverer dere barna i samtalen? \*

Nei, aldri

Av og til

Ofte

42. Pleier barnets mormor eller farmor å komme på besøk til dere og være over lengre periode (ca. 2 uker eller mer)? \*

Minst en gang i året

Sjeldnere enn en gang i året

Aldri

Hvis ja, kommenter hvor høyt blir innlæring av morsmålet prioritert under besøket:

43. Hvor ofte reiser dere med barna til deres foreldre, eller russiskspråklige slektninger? \*

Sjeldent

En gang i året

Ofte

44. Pleier dere å bli der en uke eller mer? \*

Ja

Nei

Save Form Add Field Duplicate Delete



skjemaker.app.uib.no

45. Er en viktig grunn til å reise på besøk til dem blant annet det at barna praktiserer russisk mer? \*

Ja  
 Nei  
 Vet ikke

46. Hvilke forventinger har du til dine barn når det gjelder den generelle russiskspråklige kompetansen? \*

Jeg er tilfreds med når mine barn forstår russisk, men ikke er så flinke til å snakke  
 Jeg er tilfreds med at mine barn både forstår og snakker russisk flytende  
 Jeg forventer at de forstår, snakker, skriver og leser russisk så perfekt som mulig  
 Jeg forventer at de en dag har den kompetansen i russisk at de skal kunne gå på skole/studere på russisk

Evt. kommentarer til forrige spørsmål

47. Blir du opprørt hvis dine barn ikke vil snakke eller svare på russisk: \*

Ja  
 Nei  
 Det plager meg litt

Save Form Add Field Duplicate Delete

skjemaker.app.uib.no

Har du flere kommentarer, skriv her:

48. Når dine barns språkbeherskelse i russisk dine forventninger: \*

Ja  
 Delvis  
 Nei

49. Dere er på besøk hos noen russiske venner og deres barn snakker russisk mens dine/ditt barn begynner å konversere på norsk. Hvilket alternativ hadde passet best? \*

Jeg sier ingenting, men inni meg blir jeg sint og har lyst å sende de vekk til Sibir (spøk:-))  
 Jeg gir beskjed til mine/mitt barn at nå bør de snakke på russisk  
 Jeg bryr meg ikke

Har du flere kommentarer, skriv her:

5

Save Form Add Field Duplicate Delete

Kan jeg ta kontakt med deg i etterkant for eventuelt flere spørsmål? \*

- Ja  
 Nei

Hvis ja, legg igjen din e-post adresse:

Har du flere kommentarer, skriv her:

## Forespørsel om å delta i forskningsprosjektet

### *”Språkholdninger blant russiske småbarnsforeldre”*

#### **Bakgrunn og formål**

Formålet med denne studien er å undersøke hvilke holdninger russiske småbarnsforeldre har til det å lære sine barn deres eget morsmål og hvilke språkvalg de gjør i hverdagen. Jeg er interessert i å vite mer om hva foreldrene synes det er viktig at barna skal kunne.

Studien er en mastergradsstudie ved Universitetet i Bergen.

Du blir spurt om å delta i studien fordi du bor i Bergen, har russisk bakgrunn og har barn i alderen 3-13 år.

### **Hva innebærer deltakelse i studien?**

Du er invitert til å svare på et spørreskjema som handler om holdninger og språkvalg. Det vil ta omtrent 15-20 minutt å svare på undersøkelsen.

To av deltakerne vil i etterkant bli spurt om å delta i et intervju der det vil bli stilt oppfølgingsspørsmål. Deltakelse i dette intervjuet er frivillig.

Det vil ikke bli hentet inn opplysninger om deg ut over de opplysningene som du velger å gi i løpet av spørreundersøkelsen.

### **Hva skjer med informasjonen om deg?**

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Masterstudent Bojana Radojkic og hennes veileder Margje Post ([margje.post@uib.no](mailto:margje.post@uib.no)) ved Universitetet i Bergen vil ha tilgang til personopplysninger.

Navn og kontaktinformasjon om deg vil bli oppbevart på en trygg måte slik at konfidensialiteten din blir ivaretatt.

Prosjektet skal etter planen bli ferdig i mai 2018. Etter prosjektets slutt vil personopplysningene bli slettet.

### **Frivillig deltakelse**

Det er frivillig å delta i studien, hvis du har spørsmål til studien kan du ta kontakt med Bojana Radojkic, [Bojana.Vujic@student.uib.no](mailto:Bojana.Vujic@student.uib.no) . Fullført besvarelse av spørreskjema blir ansett som aktivt samtykke til deltakelse. Det er mulig å trekke seg etter at undersøkelsen er påbegynt, men ikke etter at den er fullført.

Hvis du ønsker å delta følger du linken i e-posten du har mottatt eller her:

[<https://skjemaker.app.uib.no/view.php?id=4486689>].

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

## E-post til deltakere

Hei,

Tusen takk for at du viser interesse for å delta i min spørreundersøkelse om språkholdninger blant russiske småbarnsforeldre.

Formålet med denne studien er å undersøke hvilke holdninger russiske småbarnsforeldre har til det å lære sine barn deres eget morsmål og hvilke språkvalg de gjør i hverdagen. Jeg er interessert i å vite mer om hva foreldrene synes det er viktig at barna skal kunne.

Studien er en mastergradsstudie ved Universitetet i Bergen.

Du ble spurt om å delta i studien fordi du bor i Bergen og omegn, har russisk bakgrunn og har barn i alderen 3-13 år. Om begge foreldrene har russiskspråklig bakgrunn, kan både far og mor svare. Kjenner du flere som oppfyller disse kriteriene, og som kan tenke seg å delta? Videresend gjerne denne e-posten til dem.

### Hva innebærer deltakelse i studien?

Du er invitert til å svare på et spørreskjema som handler om holdninger og språkvalg. Det vil ta omtrent 15-20 minutter å svare på undersøkelsen. To av deltakerne vil i etterkant bli spurt om å delta i et intervju der det vil bli stilt oppfølgingsspørsmål.

### DELTA I UNDERSØKELSEN:

<https://skjemaker.app.uib.no/view.php?id=4488954>

### Samtykke

Fullført besvarelse av spørreskjema blir ansett som aktivt samtykke til deltakelse. Det er mulig å trekke seg etter at undersøkelsen er påbegynt, men ikke etter at den er fullført.

### Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien.

**Svarfrist:** Fristen til å svare er 30. september 2019

**Hva skjer med informasjonen om deg?**

Det vil ikke bli hentet inn opplysninger om deg ut over de opplysningene som du velger å gi i løpet av spørreundersøkelsen. Datamaterialet vil bli anonymisert.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Masterstudent Bojana Radojkic og hennes veileder Margje Post ([margje.post@uib.no](mailto:margje.post@uib.no)) ved Universitetet i Bergen vil ha tilgang til personopplysninger.

Navn og kontaktinformasjon om deg vil bli oppbevart på en trygg måte slik at konfidensialiteten din blir ivaretatt, og datamaterialet vil bli anonymisert.

Prosjektet skal etter planen bli ferdig i løpet av 2020. Etter prosjektets slutt vil personopplysningene bli slettet.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

**Spørsmål?**

Hvis du har spørsmål til studien kan du ta kontakt med Bojana Radojkic, [Bojana.Vujic@student.uib.no](mailto:Bojana.Vujic@student.uib.no) .

Tusen takk for dine svar!